

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV

**Správa verejného ochrancu práv podľa § 23 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z.
o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov za obdobie roka 2016**

Národnej rade Slovenskej republiky
predkladá:

JUDr. Jana Dubovcová
verejná ochrankyňa práv

Bratislava február 2017

Podľa § 23 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov: „Verejný ochranca práv predkladá národnej rade každý rok v prvom štvrtroku **správu o činnosti, v ktorej uvedie svoje poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy a jeho návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.**“

Na základe uvedeného zákonného ustanovenia a v súlade s ním Národnej rade Slovenskej republiky v 1. štvrtroku roka 2017

p r e d k l a d á m

Správu o činnosti verejného ochrancu práv za obdobie kalendárneho roka 2016, v ktorej uvádzam svoje poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy a svoje návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

JUDr. Jana Dubovcová
verejná ochrankyňa práv

Správa o činnosti verejného ochrancu práv je podľa § 23 ods. 2 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov zverejnená prostredníctvom internetu na webovej stránke www.vop.gov.sk a **je takto daná k dispozícii na zverejnenie** do periodickej tlače a prípadne aj na zverejnenie prostredníctvom iných informačných prostriedkov.

**SPRÁVA O ČINNOSTI
VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV
za rok 2016**

Motto:

„Musíme poznať najprv samých seba, naše slabosti, naše chyby, naše viny
a zlosti, jestliže sa chceme ďalej dostať.“

Ľudovít Štúr

Obsah

ÚVOD	13
I. ČASŤ	15
POZNATKY Z PODNETOV	15
1. ZÁKLADNÉ ĽUDSKÉ PRÁVA A SLOBODY (ustanovené v čl. 14 až 25 Ústavy Slovenskej republiky, tzv. osobné práva a slobody)	15
1.1 Právo na osobnú slobodu, nedotknuteľnosť osoby, jej súkromia, zákaz mučenia, krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu.....	15
1.2 Ochrana súkromia a rodinného života a nedotknuteľnosť obydlia.....	20
1.3 Právo vlastníť majetok	21
2. POLITICKÉ PRÁVA (ustanovené v čl. 26 až 32 Ústavy Slovenskej republiky)	22
2.1 Právo na informácie	22
2.2 Petičné právo	24
3. HOSPODÁRSKE, SOCIÁLNE A KULTÚRNE PRÁVA (ustanovené v čl. 35 až 43 Ústavy Slovenskej republiky).....	25
3.1 Právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.....	25
3.2 Ochrana zdravia.....	25
3.3 Závazok poskytovať deťom osobitnú ochranu.....	26
4. PRÁVO NA OCHRANU ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA A KULTÚRNEHO DEDIČSTVA (ustanovené v čl. 44 a 45 Ústavy Slovenskej republiky).....	29
5. PRÁVO NA SÚDNU A INÚ PRÁVNÚ OCHRANU (ustanovené v čl. 46 až 50 Ústavy Slovenskej republiky).....	30
5.1 Právo domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a na inom orgáne Slovenskej republiky	30
5.2 Právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov	33
6. UPLATŇOVANIE ZÁKLADNÝCH ZÁSAD SPRÁVNEHO KONANIA A PRINCÍPOV DOBREJ SPRÁVY V KONANÍ ORGÁNOV VEREJNEJ SPRÁVY	35
6.1 Uplatňovanie správneho poriadku a základných zásad správneho konania	36
6.2 Príklad zlej praxe ako opaku dobrej správy	37
6.3 Porušenie povinnosti ustanovenej zákonom.....	37
6.4 Prekročenie zákonného oprávnenia.....	38
II. ČASŤ	39
POZNATKY Z PRIESKUMOV	39

1. BEZBARIÉROVÝ PRÍSTUP DO VEREJNÝCH BUDOV A BEZBARIÉROVOSŤ VO VEREJNÝCH BUDOVÁCH NIEKTORÝCH ORGÁNOV VEREJNEJ SPRÁVY (aplikácia Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím)	39
1.1 Bezbariérovosť škôl	39
1.2 Bezbariérovosť v štátnych nemocniciach a iných zdravotníckych zariadeniach	43
1.3 Bezbariérový prístup v budovách útvarov Policajného zboru a klientskych centier	43
2. PRÁVO DIEŤAŤA BYŤ VYPOČUTÉ V KAŽDOM KONANÍ, KTORÉ SA HO TÝKA (aplikácia Dohovoru o právach dieťaťa a čl. 41 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky)	47
2.1 Právo dieťaťa byť vypočuté v občianskoprávných súdnych konaniach	47
3. OCHRANA ZÁKLADNÉHO PRÁVA NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE V ČINNOSTI ORGÁNOV VEREJNEJ SPRÁVY PRI POVOĽOVANÍ VÝSTAVBY MALÝCH VODNÝCH ELEKTRÁRNÍ (čl. 44 Ústavy Slovenskej republiky)	52
4. O ZABEZPEČENÍ PRÍSTUPU K PITNEJ VODE V RÓMSKYCH OSADÁCH A O ICH PROTIPOŽIARNEJ OCHRANE (čl. 15, čl. 39 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky)	53
5. POZNATKY O SKUTOČNOSTIACH NASVEDČUJÚCICH ZÁVAŽNÉMU PORUŠENIU ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD V BEŽNEJ ČINNOSTI NIEKTORÝCH ORGÁNOV (čl. 12 v spojení s čl. 15, čl. 16, čl. 17 ods. 2 a čl. 19 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky).....	58
5.1 Postup policajných orgánov	58
5.2 Postup orgánov sociálnoprávnej ochrany detí	62
III. ČASŤ.....	73
VYUŽÍVANIE OPRAVNENÍ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV A PRIJÍMANIE JEHO ODPORÚČANÍ V PRIEBEHU ROKA 2016.....	73
1. VYUŽÍVANIE OPRAVNENÍ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV V ROKU 2016.....	73
1.1 Postúpenie vecí prokurátorovi a súčinnosť s prokuratúrou	73
1.2 Návrh na začatie konania pred ústavným súdom	76
1.3 Navrhovanie opatrení na nápravu v priebehu riešenia podnetu, prieskumu.....	77
2. PRIJÍMANIE ODPORÚČANÍ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV ORGÁNMI VEREJNEJ SPRÁVY V ROKU 2016.....	78
3. SUMÁRNE ÚDAJE	79
IV. ČASŤ.....	81
ODPORÚČANIA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV PRE NÁRODNÚ RADU SLOVENSKEJ REPUBLIKY VYPLÝVAJÚCE Z JEHO ZISTENÍ V ROKU 2016.....	81
1. ODPORÚČANIA NA ZLEPŠENIE OCHRANY ZÁKLADNÉHO PRÁVA NEBYŤ MUČENÝ ANI PODROBENÝ KRUTÉMU, NELUDSKÉMU ČI PONIŽUJÚCEMU ZAOBCHÁDZANIU ALEBO TRESTU A JEHO UPLATŇOVANIE V ČINNOSTI ORGÁNOV VEREJNEJ SPRÁVY (čl. 16 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky).....	81
2. ODPORÚČANIA ZAMERANÉ NA SPRÍSTUPNENIE ČISTEJ, BEZPEČNEJ A CENOVO DOSTUPNEJ PITNEJ VODE KAŽDÉMU A NA PRIJATIE PROTIPOŽIARNYCH	

OPATRENÍ (čl. 15, čl. 39 ods. 2, čl. 40 Ústavy Slovenskej republiky, uznesenie z 64. Valného zhromaždenia OSN)	81
3. ODPORÚČANIA ZAMERANÉ NA BEZBARIÉROVOSŤ BUDOV, V KTORÝCH SÍDLIA ORGÁNY VEREJNEJ SPRÁVY A VEREJNÝCH BUDOV (čl. 9 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím)	82
4. ODPORÚČANIA NA ZABEZPEČENIE PODMIENOK PRE ČINNOSŤ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV (Rezolúcia 1959 (2013) parlamentného zhromaždenia Rady Európy a jej predchádzajúce Odporúčanie 1615 (2003)1).....	83

PRÍLOHY:

- č. 1**   Prehľad odporúčaní verejného ochrancu práv predložených Národnej rade Slovenskej republiky v rokoch 2012 až 2015 a informácia o ich realizácii

- č. 2**   Správa Kancelárie verejného ochrancu práv o výsledkoch jej činnosti, hospodárení a podmienkach pre jej činnosť v roku 2016

ÚVOD

Pre taký parlament demokratického a právneho štátu, ktorý si zriadil verejného ochrancu práv (ombudsmana) sú poznatky verejného ochrancu práv o tom, ktoré orgány verejnej správy a ako porušovali základné práva a slobody osôb, a jeho odporúčania na nápravu príležitosťou, aby mohol pracovať na zlepšovaní fungovania štátu v prospech jeho občanov. Aj táto predložená správa je iba našou ďalšou príležitosťou na zlepšovanie ochrany práv osôb v činnosti štátu a jeho orgánov.

Verejný ochranca práv pomáha orgánom demokratického štátu ochraňovať a dodržiavať základné práva a slobody osôb. Ak verejný ochranca práv zistí, že orgán verejnej správy pri vykonávaní svojej pôsobnosti zasiahol do základných práv a slobôd osoby, domáha sa nápravy a robí to mäkkými prostriedkami. Takto svojou činnosťou verejný ochranca práv spoluvytvára demokratické prostredie a podporuje demokratické povedomie **spoločnosti, ktorá sa vo svojej ústave zhodla** na tom, že „Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým, bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie.“, a že „Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.“ - čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“).

Ochrana a dodržiavanie základných práv a slobôd štátom a jeho orgánmi je ústavnoprávny záväzok štátu, a zároveň aj štátom prijatý medzinárodnoprávny záväzok.

V spoločenstve demokratických a právnych štátov, ktorého súčasťou je aj Slovenská republika, je ochrana a dodržiavanie všetkých základných práv a slobôd patriacich každému, jeho základným kameňom. Naopak, charakteristickým znakom autoritárskych a nedemokratických foriem vlády je selektívne uplatňovanie základných práv a slobôd, a to či už vo vzťahu k právam alebo vo vzťahu k osobám.

Obsah základných práv a slobôd a ich uplatňovanie v demokratickom a právnom štáte nebol, a ani nie je, otázkou akejsi politickej korektnosti alebo nekorektnosti. Je súčasťou právneho poriadku demokratického a právneho štátu, ustanovený ústavou, zákonmi a medzinárodnými dohovormi, ku ktorým Slovenská republika pristúpila.

Verejný ochranca práv svojou činnosťou vytvára tlak na orgány štátu, aby plnili svoj záväzok dodržiavať a ochraňovať základné práva a slobody osôb, k čomu ich zaväzujú uvedené právne akty.

Z tohto dôvodu verejný ochranca práv v demokratickom a právnom štáte **„zohráva kľúčovú úlohu v upevňovaní demokracie, právneho štátu, ľudských práv...“**¹

Účelom pravidelných správ verejného ochrancu práv, ktoré predkladá Národnej rade Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“), je poskytnúť poslancom národnej rady informácie o najzávažnejších a aj najčastejších porušeníach základných práv a slobôd, ktoré spôsobili pri vykonávaní svojej pôsobnosti orgány verejnej správy. Správa vždy obsahuje aj odporúčania verejného ochrancu práv na zlepšenie ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb v činnosti orgánov verejnej správy. Jej súčasťou

---

¹ Bližšie vid' Rezolúcia 1959 (2013) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy o posilnení ombudsmanských inštitúcií v Európe.

sú aj opatrenia, ktoré verejný ochranca práv navrhol počas päťročného funkčného obdobia a prehľad o ich realizácii.

Podľa § 27 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o verejnom ochrancovi práv“) právnická osoba **Kancelária verejného ochrancu práv** (ďalej len „Kancelária“) **plní úlohy spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti verejného ochrancu práv**. To znamená, že podmienky, v ktorých pracuje Kancelária, priamo ovplyvňujú jej možnú pracovnú kapacitu, a tým je limitovaná aj aktivita a možnosti verejného ochrancu práv pri vykonávaní jeho pôsobnosti. **„Správa Kancelárie verejného ochrancu práv o výsledkoch jej činnosti, hospodárení a podmienkach pre jej činnosť v roku 2016“ preto tvorí prílohu tejto správy ako jej neoddeliteľnú súčasť.**

I. ČASŤ

POZNATKY Z PODNETOV

1. ZÁKLADNÉ ĽUDSKÉ PRÁVA A SLOBODY (ustanovené v čl. 14 až 25 ústavy, tzv. osobné práva a slobody)

1.1 Právo na osobnú slobodu, nedotknuteľnosť osoby, jej súkromia, zákaz mučenia, krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania, alebo trestu

Podľa čl. 16 ods. 1 a 2 ústavy „Nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom. Nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.“

Podľa čl. 17 ods. 1 a 2 ústavy „Osobná sloboda sa zaručuje. Nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.“

Podľa čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor o ochrane ĽP a ZS“) „Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.“

Podľa čl. 5 Dohovoru o ochrane ĽP a ZS má každý právo na osobnú slobodu a bezpečnosť, nikoho nemožno pozbaviť slobody, okrem ustanovených prípadov.

Porušenie týchto základných práv a s nimi spojených ďalších práv som v postupoch orgánov verejnej správy zistila opäť aj v roku 2016.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že štát je zodpovedný za každú zadržanú osobu. Ak je táto osoba na začiatku zadržania v dobrom zdravotnom stave, zatiaľ, čo po prepustení je zranená, prináleží štátu, aby poskytol primerané vysvetlenie o pôvode zranenia. Platí aj, že akékoľvek použitie fyzickej sily voči osobe zbavenej osobnej slobody alebo obmedzenej na osobnej slobode, ktorá nebola potrebná – s prihliadnutím na správanie sa tejto osoby, znižuje ľudskú dôstojnosť a je porušením práva garantovaného v čl. 3 Dohovoru o ochrane ĽP a ZS. Štát je nositeľom povinnosti zabezpečiť, aby s ohľadom na praktické požiadavky obmedzenia osobnej slobody boli zodpovedajúcim spôsobom zabezpečené zdravie a dobré životné podmienky každej zaistenej osoby.

Uvádzam niekoľko prípadov zásahov do základných práv a slobôd osôb spôsobených svojvoľným postupom orgánov –

- a) **Policajti Obvodného oddelenia Policajného zboru** (ďalej len „OO PZ Lučenec“) **Lučenec dňa 10. mája 2016 o 16:50 hod.** umiestnili osobu zaistenú podľa § 19 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o PZ“) do uzamknutého priestoru bez lôžka a toalety, v ktorom ju držali **do 11. mája 2016 do 14:15 hod.** Podľa slov zaistenej osoby bola po celý čas spútaná putami, a to aj počas celej noci.

Podľa § 42 ods. 1 zákona o PZ „Policajt je oprávnený osobu zaistenú podľa § 19 **umiestniť do cely policajného zaistenia** (ďalej len „cela“) zriadenej na tento účel na útvare Policajného zboru.“

Podľa § 45 ods. 1 zákona o PZ „Cela musí byť hygienicky nezávadná a zodpovedať účelu zaistenia osoby.“ Postup voči zaistenej osobe, ktorú neumiestnili do riadne vybavenej cely, bol v rozpore so zákonom, a teda svojvoľný. Umiestnenie zaistenej osoby do uzavretých, dehonestujúcich priestorov na 24 hodín, a jej pripútanie v ňom, boli porušením zákazu mučenia, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania a trestania.

Po tomto svojvoľnom policajnom postupe zaistenie pokračovalo už v cele, do 13. mája 2016. Dňa 13. mája 2016 bola zaistená osoba hospitalizovaná s týmito zraneniami: **Zlomenina IV. - VI. rebra vpravo, zlomenina IV. - VII. rebra vľavo, zlomenina priečných výbežkov 1. - 3. driekového stavca, pomliaždenina v oblasti chrbta a brucha na oboch stranách, pomliaždenia na oboch horných končatinách s odreninami a v okolí očí očné hematómy. Stav zaistenej osoby bol skomplikovaný zlyhaním obličiek na podklade „Crusch syndrómu“ (stav ako po závale).** Podľa dvoch lekárskejších správ bola, pri umiestnení do zaistenia, táto osoba v dobrom zdravotnom stave.

Na základe preskúmania podnetu som konštatovala, že policajným postupom, ktorý nemá oporu v zákone a je svojvoľným, polícia porušila základné práva a slobody podávateľa podnetu (čl. 12 ústavy v spojení s čl. 16 ods. 1, čl. 17 ods. 1 a 2 a čl. 19 ods. 1 ústavy, a tiež čl. 3 Dohovoru o ochrane LP a ZS tým, že podávateľa podnetu umiestnila v nelegálnom vyhradenom priestore dňa 10. mája 2016 o 16:50 hod. a držala ho tam zamknutého až do 11. mája 2016 do 14:15 hod. Podávateľ strávil v tomto priestore, ktorý nie je vybavený lôžkom ani toaletou - podľa jeho slov - **celý čas spútaný putami, takmer 24 hodín (teda aj počas celej noci).** Po jeho prepustení z OO PZ Lučenec lekár konštatoval početné zranenia, hoci v deň zaistenia políciou podstúpil dve vyšetrenia (vrátane röntgenu pľúc) so záverom, že v čase jeho obmedzenia na osobnej slobode žiadne zranenia nemal.

Zdroj: Kancelária verejnej ochrany práv

Polícia neposkytla presvedčivé dôkazy o tom, že k uvedeným zraneniam nedošlo na policajnom oddelení.

Preto som po preskúmaní podnetu konštatovala, že konaním OO PZ Lučenec bol porušený čl. 3 Dohovoru o ochrane EP a ZS a čl. 16 ods. 2 ústavy, ktorého obsahom je zákaz osobu mučiť alebo podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva je základným zmyslom čl. 3 Dohovoru o ochrane EP a ZS úcta k ľudskej dôstojnosti. Zákaz ponižujúceho zaobchádzania a úcta k ľudskej dôstojnosti sú navzájom prepojené do takej miery, že aj v prípade, ak dotknutej osobe následkom ponižujúceho zaobchádzania nevznikli žiadne závažné ani dlhotrvajúce následky, možno hovoriť o porušení čl. 3 Dohovoru o ochrane EP a ZS, ak štátne orgány s dotknutou osobou zaobchádzali nie ako so subjektom, ale ako s objektom práva.

- b) **Porovnateľné zistenia o policajných postupoch konštatujem opakovane** (vid' napr. aj správu o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2015), a tak ako v minulosti, ani v tomto prípade neboli prijaté relevantné opatrenia. Aj preto bolo používanie ciel policajného zaistenia predmetom prieskumu verejného ochrancu práv, ktorý priniesol poznatky o tom, že polícia voči predvedeným a zaisteným osobám koná svojvoľne, teda bez opory v zákone používa priestory, ktoré sú skryté v policajných budovách, sú nedôstojné a uspôsobené aj na pripútavanie osôb.

Zdroj: Kancelária verejného ochrancu práv

- c) **Príslušníci Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby Ilava** dňa 3. októbra 2016 porušili základné práva a slobody odsúdeného, voči ktorému použili silu v situácii, ktorá takýto zásah pre zabezpečenie poriadku, ani pre zabezpečenie iného oprávneného dôvodu, nevyžadovala. Pre takýto ich zásah nebol daný zákonný dôvod. Navyše, zásah voči odsúdenému vykonali takým spôsobom, že odsúdenému spôsobili závažné poškodenie zdravia. Po ich nedôvodnom zásahu upadol do kómy.

Vchádza prvý dozorca o 9:40:54

Vchádza odsúdený o 9:41:00

Vchádza druhý dozorca o 9:41:10

Odsúdeného v bezvedomí odnáša záchraná služba o 10:28:53

Zdroj: Kancelária verejného ochrancu práv

Na základe týchto zistení boli prijaté prvé opatrenia. Príslušníci, ktorí uskutočnili voči odsúdenému zásah, sú do skončenia vyšetrovania prípadnej trestnoprávnej zodpovednosti postavení mimo službu. A Kancelária v súčasnosti vykonáva prieskum postupov Zboru väzenskej a justičnej stráže pri uplatňovaní väzenského poriadku a pravidiel uskutočňovania výkonu väzby a trestu odňatia slobody z hľadiska ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd osôb vo väzbe a vo výkone trestu.

1.2 Ochrana súkromia a rodinného života a nedotknuteľnosť obydlia

Podľa čl. 19 ods. 2 ústavy „Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.“

Podľa ustanovenia čl. 8 Dohovoru o ochrane ĽP a ZS „Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.“

Podľa ustanovenia čl. 21 ústavy „Obydlie je nedotknuteľné.“ „Iné zásahy do nedotknuteľnosti obydlia možno zákonom dovoliť iba vtedy, keď je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu života, zdravia alebo majetku osôb, na ochranu práv a slobôd iných alebo na odvrátenie závažného ohrozenia verejného poriadku.“ (rozumej iné, ako ustanovuje čl. 21 ústavy).

Porušenie tohto základného práva som zistila v 3 prípadoch.

V prvom prípade sa na mňa obrátila podávateľka podnetu, ktorá namietala postup mesta Poprad, ako orgánu územnej samosprávy, súvisiaci s vypratáním bytu pred 20 rokmi. Podávateľke, ako oprávnenej užívateľke mestského bytu, súd po zániku tohto oprávnenia uložil povinnosť byt vypratať, pričom však o nároku na bytovú náhradu nerozhodol. Mesto Poprad byt vypratало bez poskytnutia bytovej náhrady či inej pomoci podávateľke podnetu, hoci mu obe tieto povinnosti vznikli - v zmysle § 3 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov („ďalej len „zákon o obecnom zriadení“) a v zmysle § 5 zákona č. 189/1992 Zb. o úprave niektorých pomerov súvisiacich s nájmom bytov a bytovými náhradami. Porušenie práva podávateľky podnetu z dôvodu vypratania bytu bez bytovej náhrady konštatovali aj najvyššie súdne inštitúcie, no ani následne mesto Poprad toto porušenie práv neodstránilo. Preto som mesto požiadala, aby vo veci prijalo relevantné opatrenia a podávateľke podnetu buď poskytlo vhodnú bytovú náhradu, alebo podalo na súd návrh na určenie, či podávateľke bytová náhrada patrí. Mesto Poprad sa so zisteniami verejného ochrancu práv nestotožnilo, a preto odôvodniac svoje stanovisko citáciou z rozsudkov súdov Slovenskej republiky, ako aj postojom Európskeho súdu pre ľudské práva a Výboru delegátov ministrov Rady Európy, opatrenia neprijalo.

Porušenie tohto základného práva som zistila aj zo strany **obce Hrčel'** v súvislosti so zabezpečením prístupu jej obyvateľov k obecnému ihrisku a športovisku v tom, že obec vydala opatrenie upravujúce možnosť návštevy ihriska len skupinami rozdelenými na základe pôvodu, v presne určených dňoch (Rómovia a ostatní obyvatelia obce sa v návšteve ihriska

mohli striedať podľa párných a nepárných dní). Vydaním tohto opatrenia obec nielen prekročila svoje zákonné oprávnenia viažuce sa k funkcii starostu obce podľa zákona o obecnom zriadení, ale zasiahla tým i do základného práva obyvateľov na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného života. Tiež porušila zákaz diskriminácie podľa pôvodu ustanoveného v čl. 12 ods. 2 ústavy. Pretože v čase prieskumu podnetu som ale zároveň zistila, že obec Hrčel' od uplatňovania tohto opatrenia upustila, a zároveň nebolo preukázané, že by ním obec mienila porušovať práva obyvateľov a diskriminovať ich (jej jediným cieľom bolo udržať verejný poriadok na základe sťažností obyvateľov oboch „táborov“), v rámci navrhovaných opatrení som obec požiadala len o prijatie usmernenia pre postup jej jednotlivých orgánov pri zabezpečovaní verejného poriadku v obci tak, aby tým zároveň nedochádzalo k zásahu do základných práv obyvateľov a k ich diskriminácii. Obec Hrčel' navrhnuté opatrenie prijala.

Porušenie tohto základného práva som zistila aj zo strany Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Martin v súvislosti s výkonom sociálnoprávnej ochrany detí zverených do pestúnskej starostlivosti (bližšie kapitola 3.3).

1.3 Právo vlastníť majetok

Podľa ustanovenia čl. 20 ods. 1 ústavy „Každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.“ „Dedenie sa zaručuje.“

Podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ĽP a ZS „Každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.“ Za majetok sa podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva považuje nielen existujúci majetok vo vlastníctve fyzickej alebo právnickej osoby, ale i majetok, resp. nadobudnutie vlastníctva, ktoré môže fyzická alebo právnická osoba legitímne očakávať.

Porušenie tohto základného práva som zistila zo strany Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo životného prostredia“) a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo vnútra“) v súvislosti s neposkytnutím náhrady za pozemky, o vlastníctvo ktorých podávateľia prišli tým, že tieto, zmluvou medzi Československou socialistickou republikou a Rakúskou republikou o spoločných štátnych hraniciach, prešli do vlastníctva Rakúskej republiky. V danom období sa však pôvodní vlastníci pozemkov o tejto úprave vôbec nedozvedeli a nebola im za vyvlastnené pozemky poskytnutá žiadna náhrada. Pretože kompetencie na riešenie tejto situácie majú obe uvedené ministerstvá a prieskumom som zistila, že ani jedno z nich nekonalo, požiadala som ich o prijatie adekvátnych opatrení na nápravu. Ministerstvo životného prostredia ma informovalo, že vypracovalo „Návrh postupu na usporiadanie vlastníctva k pozemkom dotknutým úpravou hraničného toku Moravy a následnou zmenou štátnej hranice medzi bývalou Československou socialistickou republikou a Rakúskou republikou“ a tento sa nachádza v predbežnom pripomienkovom konaní. Materiál bude predložený na rokovanie vlády Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“).

2. POLITICKÉ PRÁVA (ustanovené v čl. 26 až 32 ústavy)

2.1 Právo na informácie

Podľa ustanovenia čl. 26 ústavy „Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.“ „Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti. **Orgány verejnej moci majú povinnosť primeraným spôsobom poskytovať informácie o svojej činnosti v štátnom jazyku. Podmienky a spôsob vykonania ustanoví zákon.“**

Porušenie tohto základného práva som zistila **v 10 prípadoch**, z toho v 6 prípadoch v postupe obce/mesta, v 1 prípade v postupe Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo dopravy“), v 1 prípade v postupe ministerstva vnútra, v 1 prípade v postupe Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) a v 1 prípade v postupe Úradu vlády Slovenskej republiky (ďalej len „úrad vlády“). Z dôvodu osvetly ich uvediem všetky.

Obec Leštiny porušila podávateľovo právo na informácie tým, že mu nezaslala správu audítora takým spôsobom, aký vo svojej žiadosti o sprístupnenie informácie žiadal. Obci som navrhla zistené porušenie práva odstrániť bezodkladným sprístupnením žiadanej správy v tlačenej forme a jej zaslaním, ako podávateľ žiadal. Obec navrhovaným opatreniam vyhovelá čiastočne, keď podávateľovi navrhla iné sprístupnenie žiadaných informácií (formou nahliadnutia do dokumentácie a vyhotovenia fotokópií) s odôvodnením, že kompletnú spisovú dokumentáciu mu zaslať nemôže, z dôvodu ochrany osobných údajov.

Mestská časť Bratislava - Devínska Nová Ves porušila právo podávateľa podnetu žiadajúceho o sprístupnenie časti administratívneho spisu tým, že mu odmietla žiadanú časť spisu naskenovať a zaslať elektronickou poštou. Dôvodila, že ako účastník daného konania si môže prísť do spisu nahliadnuť kedykoľvek sám, a tiež si vyhotoviť z neho fotokópie. Orgán verejnej správy je však povinný, na základe žiadosti, sprístupniť informácie v takej forme a takým spôsobom, ako osoba žiada. Iným spôsobom môže sprístupniť informácie len v prípade, že požadovaným spôsobom ich nie je možné sprístupniť. Mestskej časti som, vzhľadom na zistenia a právoplatnosť rozhodnutia o zamietnutí sprístupnenia informácie, navrhla prijatie opatrení do budúca, aby v prípade novej žiadosti podávateľa o sprístupnenie informácií postupovala v zmysle mojich záverov, a tiež aby zabezpečila v týchto intenciách celkové vybavovanie žiadostí o sprístupnenie informácií. Mestská časť Bratislava - Devínska Nová Ves sa s mojimi zisteniami a právnymi závermi nestotožnila a opatrenia smerujúce do budúca prijať odmietla, s odkazom na právoplatné rozhodnutie. V danej veci som preto požiadala o súčinnosť prokuratúru, ktorá ma informovala, že medzičasom sa už danou vecou zaoberala, a vec ako neodôvodnenú, odložila.

Mesto Banská Bystrica porušilo právo na sprístupnenie informácie podávateľovi v súvislosti s riadnym nevybavením viacerých (min. 75) žiadostí o sprístupnenie informácií rôzneho charakteru. Zistila som, že mesto viaceré z podaných žiadostí vybavilo neformálnou zamietavou odpoveďou s uvedením, že nejde o informácie podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o slobode informácií“),

čiže nevydalo riadne správne rozhodnutia so všetkými náležitosťami a zároveň nesprístupnilo ani tie informácie, ktoré k dispozícii malo. Niektoré žiadosti nevybavilo mesto vôbec. Mestu som preto navrhla, aby zabezpečilo pracovné postupy na riadne evidovanie doručených žiadostí (najmä elektronickou formou), a tiež na ich následné riadne vybavovanie v zmysle procesných ustanovení zákona o slobode informácií. Mesto sa odvolalo na to, že podané žiadosti, vzhľadom na ich množstvo a obsah, považuje za zneužívanie práva, a preto ich **vybavilo využitím inštitútu fiktívnych rozhodnutí**. Tiež uviedlo, že **pracovné postupy na riadne evidovanie a vybavovanie žiadostí o sprístupnenie informácií zavedené má**.

Mesto Brezno porušilo právo na sprístupnenie informácie tým, že nesprístupnilo podávateľovi informácie týkajúce sa rodného listu jeho dcéry s odôvodnením, že žiadané informácie nemá k dispozícii. Keďže mesto bolo v predmetnom prípade zároveň matričným úradom, aj povinnou osobou podľa zákona o slobode informácií, požadované informácie malo mať k dispozícii a odôvodnenie rozhodnutia sa preto javilo ako nepresvedčivé. Mesto v nadväznosti na oznámenie o výsledkoch vybavenia podnetu prijalo jednak všeobecné opatrenia spočívajúce v usmernení pracovníkov matričného úradu o evidovaní príslušných informácií, jednak prisľúbilo preskúmať konkrétne rozhodnutia v prípade podávateľa mimo odvolacieho konania.

Obec Markušovce nesprístupnila podávateľovi informácie spôsobom, ktorý žiadal (ústne a nie elektronickou poštou), hoci mohla. Zároveň ich sprístupnila oneskorene (nebola dodržaná zákonná lehota). Obec som požiadala o bezodkladné poskytnutie informácií podávateľovi takým spôsobom, ktorý požadoval, a tiež o dodržiavanie zákonných lehôt na vybavovanie žiadostí podľa zákona o slobode informácií v budúcnosti. Obec Markušovce obratom **opatrenia prijala**.

Mesto Vranov nad Topľou porušilo právo podávateľky na informácie tým, že jej odmietlo bez existencie zákonného dôvodu sprístupniť spis o jej maloletom synovi vedený v rámci sociálnej činnosti. V predmetnej veci ani nevydalo žiadne rozhodnutie, čím došlo k uplatneniu inštitútu fiktívneho rozhodnutia o nesprístupnení informácie. Ako opatrenie som mestu navrhla zrušenie tohto fiktívneho rozhodnutia a sprístupnenie požadovaných informácií podávateľke. **Mesto žiadané informácie sprístupnilo**.

Ministerstvo dopravy porušilo toto základné právo v súvislosti s odmietnutím sprístupnenia štúdie realizovateľnosti jednotlivých úsekov rýchlostných ciest R2 a R4 z dôvodu ochrany autorského práva a ekonomických záujmov. Z mojich zistení vyplynulo, že v tomto prípade verejný záujem na zverejnení týchto informácií prevážil nad ochranou autorských práv či ekonomických záujmov, a teda informácie sprístupnené byť mali. Preto som ministerstvu dopravy navrhla zrušenie zamietavého rozhodnutia. Ministerstvo dopravy mi po dvoch urgenciách oznámilo, že navrhnuté opatrenia prijalo a **žiadané informácie podávateľovi napokon poskytlo**.

Ministerstvo vnútra porušilo základné právo podávateľa podnetu na informácie tým, že jeho žiadosti o sprístupnenie informácií v súvislosti s jeho zaistením špeciálnou zásahovou jednotkou vyhovelo čiastočne a nesprávne posúdilo existenciu zákonnej prekážky pri sprístupnení niektorých ďalších informácií (údaje k názvu zásahovej jednotky, archivácii a dĺžke kamerového záznamu, číslo príslušníka vyhotovujúceho kamerový záznam, názvy všetkých špeciálnych zásahových jednotiek zriadených pod ministerstvom vnútra). Ministerstvo vnútra som požiadala o prijatie adekvátnych opatrení na odstránenie zisteného

porušenia základného práva. Ministerstvo vnútra, trvajúc na svojich právnych záveroch, **opatrenia neprijalo.**

Ministerstvo spravodlivosti nesprístupnilo podávateľovi informácie týkajúce sa konania pred Európskym súdom pre ľudské práva, v ktorom bola Slovenská republika účastníkom. Svoje rozhodnutie odôvodnilo tak, že ide o informácie týkajúce sa rozhodovacej činnosti (medzinárodného) súdneho orgánu, pričom zákon o slobode informácií tieto informácie sprístupňovať neumožňuje. Ministerstvo spravodlivosti zastáva rozdielny právny názor, pri ktorom vykladá pojem „rozhodovacia činnosť súdu“ širšie, a preto po oznámení o porušení základného práva na informácie odmietlo prijať opatrenia na nápravu. Vybavovanie podnetu zatiaľ nebolo ukončené.

Úrad vlády porušil právo podávateľky na informácie tým, že jej nesprístupnil niektoré informácie v súvislosti so skončením jej štátnozamestnaneckého pomeru, hoci ich k dispozícii mal, alebo mohol mať. Tiež ho porušil tým, že na podávateľkine žiadosti odpovedal neformálnymi zamietavými odpoveďami a nevydal riadne rozhodnutia so všetkými náležitosťami. Úrad vlády som požiadala, aby do budúcnosti zabezpečil riadne vydávanie rozhodnutí o žiadostiach o sprístupnenie informácií.

2.2 Petičné právo

Podľa ustanovenia čl. 27 ods. 1 ústavy „Petičné právo sa zaručuje. Každý má právo sám alebo s inými obracať sa vo veciach verejného alebo iného spoločného záujmu na štátne orgány a orgány územnej samosprávy so žiadosťami, návrhmi a sťažnosťami.“

Petičné právo je základné právo, ktoré predstavuje jednu z foriem priamej demokracie. Jeho prostredníctvom sa uplatňuje princíp suverenity občanov a ich právo zúčastňovať sa na správe vecí verejných. Petície predstavujú jednak nástroj ochrany práv osôb, jednak prostriedok kontroly výkonu verejnej správy občanmi. Základné právo zaručené čl. 27 ods. 1 ústavy je právo aplikovateľné priamo z ústavy, ak však existuje zákon, ktorý ustanovuje zákonný postup, je potrebné podľa neho postupovať [zákon č. 85/1999 Zb. o petičnom práve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o petičnom práve“)].

Mesto Žiar nad Hronom porušilo toto právo v súvislosti s vybavovaním petície proti výstavbe garáží tým, že ju nevybavilo v zákonnej lehote, a ani podávateľom petície neoznámilo predĺženie lehoty na vybavenie petície. Porušenie odstránilo dodatočným vybavením petície a odpovedaním na ňu podávateľom, a teda nebolo potrebné v tejto konkrétnej veci navrhovať ďalšie opatrenia na odstránenie zisteného porušenia. Mesto som však požiadala o prijatie takých opatrení, aby v budúcnosti boli petície vybavované v zákonných lehotách. **Mesto opatrenia prijalo aj na základe podaného upozornenia prokuratúry v tej istej veci.**

3. HOSPODÁRSKE, SOCIÁLNE A KULTÚRNE PRÁVA (ustanovené v čl. 35 až 43 ústavy)

3.1 Právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa

Podľa ustanovenia čl. 39 ods. 1 ústavy „Občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.“ Porušenie tohto základného práva som zistila v **postupe Sociálnej poisťovne v 2 prípadoch.**

V prvom prípade Sociálna poisťovňa porušila právo na primerané hmotné zabezpečenie, a tiež právo podľa ustanovenia čl. 46 ods. 1 ústavy v súvislosti so zastavením výplaty dôchodku. Po vyžiadaní stanoviska vo veci si Sociálna poisťovňa svoju chybu priznala, výplatu dôchodku bezodkladne obnovila, a tiež prijala opatrenia vo vzťahu k svojim zamestnancom. Ďalšie opatrenia som nepovažovala za potrebné navrhnuť.

V druhom prípade Sociálna poisťovňa porušila právo na primerané hmotné zabezpečenie, a tiež právo podľa ustanovenia čl. 46 ods. 1 ústavy tým, že riadne nezistila dobu poistenia podávateľky (nesprávne zisťované obdobie štúdia na strednej škole), čím dospela k nesprávnemu záveru, že podávateľka podnetu nemá nárok na zvýšenie dôchodku na sumu minimálneho dôchodku. Sociálnej poisťovni som navrhla, aby v rámci opatrení riadne preverila dobu poistenia vyplývajúcu zo štúdia podávateľky na strednej škole, čo Sociálna poisťovňa realizovala a dôchodok podávateľke zvýšila a doplatila.

3.2 Ochrana zdravia

Podľa ustanovenia čl. 40 ústavy „Každý má právo na ochranu zdravia.“

Porušenie tohto základného práva som zistila v 3 prípadoch. V 1 prípade jeho porušenie spôsobila **obec Brehov** tým, že preukázateľne neoznámila škodlivosť pitnej vody v obecnom vodovode a rozhodnutie regionálneho úradu verejného zdravotníctva o zákaze používania pitnej vody z obecného vodovodu oznámila obyvateľom obce až s odstupom niekoľkých dní. Pretože medzičasom obec Brehov **zistené nedostatky odstránila a obyvateľom nezávadnú pitnú vodu zabezpečila**, nenavrhl som prijatie ďalších opatrení. V tej istej súvislosti porušenie práva na ochranu zdravia spôsobil aj Regionálny úrad verejného zdravotníctva Trebišov, ktorý aj po zistení informácií o škodlivosti pitnej vody v obci Brehov niekoľko rokov riadne nevykonával štátny zdravotný dozor (bol nečinný). V tejto veci kontrolu vykonal **aj Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorý navrhol prijatie 6 administratívnych, organizačných a personálnych opatrení na zabezpečenie dodržiavania platnej legislatívy na úseku verejného zdravotníctva. Ja som navrhla prijatie ďalších opatrení, ktoré povedú k účinnejšiemu poskytovaniu ochrany základného práva na zdravie. Regionálny úrad verejného zdravotníctva Trebišov ma ubezpečil o riadnom a efektívnom plnení všetkých povinností.**

Porušenia práva na ochranu zdravia sa dopustilo aj **mesto Trnava**, keď ako správca pozemnej komunikácie napriek opakovaným meraniam hluku, ktoré preukázali prekročenie limitov hluku stanovených platnou legislatívou, neurobilo žiadne opatrenia na nápravu, a teda

právu na zdravie v rámci svojich kompetencií neposkytlo účinnú ochranu. Mestu som navrhla prijatie opatrení, ktoré povedú k efektívnemu riešeniu nadmernej hlučnosti spôsobovanej miestnou komunikáciou. Obec realizovala obhliadku povrchu vozovky, osadila značky obmedzujúce rýchlosť a opätovne plánuje kontrolný test hlučnosti. **Vykonané opatrenia považujem za dostatočné.**

3.3 Závazok poskytovať deťom osobitnú ochranu

Podľa čl. 41 ods. 1 posledná veta ústavy sa zaručuje osobitná ochrana detí a mladistvých.

Tomuto záväzku zodpovedajú aj záväzky vyplývajúce z Dohovoru o právach dieťaťa. Podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa **„pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi orgánmi alebo zákonodarnými orgánmi“ musí byť prvoradým hľadiskom najlepší záujem dieťaťa.**

Na základe preskúmaných podnetov uvádzam príklady takých postupov orgánov verejnej správy, z ktorých je zrejmé, že tieto orgány pri svojom konaní a rozhodovaní neprihliadali na svoju povinnosť zabezpečiť dieťaťu osobitnú ochranu a pri svojom konaní a rozhodovaní sa neriadili najlepším záujmom dieťaťa, ale uprednostnili iné záujmy, alebo záujmy iných osôb než dieťaťa.

Matka maloletých detí útleho veku, ktorá sa o ne zo zdravotných dôvodov nedokázala starať, súhlasila s ich umiestnením do ústavnej starostlivosti a neskôr aj do pestúnskej starostlivosti a v konaniach opakovane uvádzala, že urobí všetko preto, aby sa vyliečila a mohla ich získať späť do svojej osobnej starostlivosti. V súdnom konaní o umiestnení dieťaťa do pestúnskej starostlivosti súd konštatoval, že matka, ktorá je v hmotnej núdzi sa lieči, študuje a robí všetko pre to, aby bola schopná sa o deti sama starať. Napriek tomu, na základe návrhu **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava**, súd schválil **umiestnenie detí do pestúnskej rodiny vzdialenej od bydliska matky (ktorá je v hmotnej núdzi) viac ako dvesto kilometrov.** Keď matka narazila na problémy zo strany pestúnov s umožňovaním jej styku s deťmi, podala tomuto úradu žiadosť, v ktorej žiadala o pomoc pri zabezpečovaní styku s deťmi a o informáciu o svojich právach. **Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava ani Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Martin na jej žiadosť nijako nereagovali.** Pritom matka poukazovala na problémy s umožňovaním jej styku s deťmi, a rovnako aj na to, že deti s vedomím pestúnov volajú pestúнку mama a svoju matku teta. Pre nečinnosť úradu sa matka musela domáhať svojich práv až súdnou cestou. **Okresný súd Bratislava II** postupoval návrh matky (jednoduchý úkon) miestne príslušnému súdu štyri mesiace. Pritom veci týkajúce sa uplatňovania rodičovských práv majú súdy ukončiť do šiestich mesiacov od podania návrhu.

Napokon až Okresný súd Martin vo veci riadne konal, ochránil práva detí a priznal matke právo na jej styk s nimi. Matka sa domohla svojich práv až po uplynutí takmer dvoch rokov.

Opísaným postupom príslušných orgánov bolo porušované základné právo dieťaťa poznať svojich rodičov a právo dieťaťa oddeleného od rodičov udržiavať s nimi pravidelné

osobné kontakty (čl. 7 ods. 1, čl. 9 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa). Uvedený postup neposkytol dieťaťu osobitnú ochranu jeho práv a nijako nezohľadnil najlepší záujem dieťaťa, ale naopak. Skutočnosť, že pestúnska starostlivosť sa uskutočňovala vo veľkej vzdialenosti od bydliska matky, tvorila významnú finančnú a časovú prekážku pre matku detí a spôsobila aj to, že stretnutia detí s matkou sa uskutočňovali v neosobnom prostredí cudzieho mesta, v obchodných domoch a na verejných priestranstvách, čo nebolo najlepšie pre budovanie vzťahov medzi matkou a jej deťmi. Rovnako úrady nezareagovali na upozornenie matky, že s vedomím pestúnov ju deti volajú teta a pestúnke hovoria mama, čo je v rozpore s účelom pestúnskej starostlivosti, ktorá nesmie budovať blok medzi matkou a dieťaťom, ale naopak, má napomáhať obnoveniu rodinných vzťahov vždy, ak je to možné. Klamať dieťaťu o tom, kto sú jeho rodičia, môže mať negatívny dopad na jeho vývoj a na utváranie jeho identity. Popísanými postupmi, nečinnosťou úradov, aj prietahmi v súdnom konaní Okresného súdu Bratislava II boli porušené práva dieťaťa, a aj základné práva matky, a to rodičovské práva, právo na prístup k súdnej a inej právnej ochrane, právo na konanie vo veci bez zbytočných prietahov (čl. 41 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy).

Ďalším príkladom postupu, ktorý nezohľadňoval záujem dieťaťa, bol postup orgánu sociálnoprávnej ochrany detí. Podľa § 1 vyhlášky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 643/2008 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 643/2008 Z. z.“), ak sa v profesionálnej rodine zabezpečuje starostlivosť o deti do šesť rokov **jedným zamestnanom môže tento zamestnanec poskytovať starostlivosť najmenej jednému dieťaťu a najviac trom deťom.**

Zjavne ide o **opatrenie prijaté v záujme dieťaťa,** pretože osobná starostlivosť jedinej osoby o viac ako tri deti útleho veku môže byť ťažšie zvládnuteľná. Pri preskúvaní podnetu, ktorého predmetom malo byť zisťovanie, **či nedošlo k porušeniu práv detí vo veku do šesť rokov na riadnu opateru a starostlivosť tým, že im bola namiesto osobnej starostlivosti poskytovaná forma ústavnej, kolektívnej starostlivosti uskutočňovaná v detskom domove** PETO, sme zistili, že v čase nášho prieskumu boli do starostlivosti jednej profesionálnej matky umiestnené **štyri deti vo veku do šesť rokov.** Ale je pravda, že v tom čase jedno z nich už bolo zverené do náhradnej osobnej starostlivosti a druhé dieťa sa už nachádzalo v dočasnom pobyte u budúcich osvojiteľov.

V tomto prípade navyše táto profesionálna matka mala v osobnej starostlivosti štyri deti vo veku do šesť rokov, zároveň v čase, keď sa o ne starala pracovala tiež ako riaditeľka detského domova, a tiež aj ako konateľka občianskeho združenia. K tejto situácii došlo tak, že príslušný orgán sociálnoprávnej ochrany detí uprednostnil formálnoprávny prístup k napĺňaniu základných práv detí, pretože ním nastavený právny stav bol oficiálne dodržaný. Táto profesionálna matka bola totiž konateľkou občianskeho združenia, ktoré bolo zakladateľom detského domova, ktorého bola ona riaditeľkou. Tento detský domov, zastúpený riaditeľkou, zároveň zamestnával svoju riaditeľku ako profesionálnu matku a dal jej výnimku povoľujúcu navýšenie počtu detí do šesť rokov veku v starostlivosti. Pri preskúvaní podnetu mi orgán sociálnoprávnej ochrany detí neuviedol žiadne relevantné odôvodnenie v čom vidí naplnenie najlepšieho záujmu dieťaťa útleho veku, ak ho zverí do osobnej

starostlivosti takto pracovne vyťaženej profesionálnej matky, a dokonca ak profesionálnej matke v takomto pracovnom vyťažení umiestni do osobnej starostlivosti vyšší počet maličkých detí než je norma, ktorú si sám určil. Pretože vecou sa začala zaoberať prokuratúra aj sudy, preskúmanie podnetu voči tomuto konkrétnemu subjektu som odložila. Avšak vzhľadom na zistenia, ktoré zakladajú oprávnené pochybnosti o tom, či je takto nastavený systém starostlivosti o deti skutočne v ich najlepšom záujme, a či je postup orgánov sociálnoprávnej ochrany detí, ktoré ho zabezpečujú a najmä organizujú skutočne v najlepšom záujme detí, alebo preferuje iné záujmy (napríklad inštitucionálne, organizačné, finančné) ostalo predmetom prieskumu verejného ochrancu práv. Z Dohovoru o právach dieťaťa totiž vyplýva **jednoznačný záväzok štátu a jeho povinnosť**, aby bez ohľadu na to, aký subjekt (či, štátny alebo súkromný) zabezpečuje starostlivosť o deti, bola táto starostlivosť a aj rozhodovanie príslušných inštitúcií prijímané v prvom rade v najlepšom záujme dieťaťa, až potom možno zohľadňovať iné záujmy.

V časoch ohlasovaného nárastu **šikanovania v školách, ktoré zasahuje do základných práv chránených čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 1 a čl. 41 ods. 1 ústavy uvádzam ako pozitívny príklad, poznatky o postupe školy pri jeho riešení**. Výsledok preskúmania podnetu na šikanovanie v základnej škole potvrdil, že **postup školy bol v súlade s Metodickým usmernením Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 7/2006-R k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach**.

Škola vykonala opatrenia pre obeť, aj pre agresorov. Vedenie školy preverilo situáciu v triede v neprítomnosti obeť, vykonalo pohovor so žiakmi, zvolalo a informovalo rodičov detí danej triedy, vykonalo pohovor s rodičmi jednotlivých žiakov –agresorov, organizovalo skupinové intervenčné a preventívne aktivity v spolupráci s Centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie ako sú prevencia šikanovania, intolerancie, rasizmu a násilia na školách a zároveň, počas prestávok, posilnilo pedagogický dozor.

Škola tiež vykonala viacero preventívnych aktivít ako sú besedy s príslušníkmi Policajného zboru, výchovné koncerty, besedy o právach dieťaťa a o zásadách slušného správania. a konkrétnu triedu zapojila do projektu „Správaj sa normálne“.

Podľa ustanovenia čl. 41 ods. 5 ústavy „Rodičia, ktorí sa starajú o deti, majú právo na pomoc štátu.“

Porušenie tohto základného práva som zistila zo strany **Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava v súvislosti s opakovanými žiadosťami podávateľa o pomoc pri riešení styku s maloletým synom**. Tento úrad práce na žiadosti počas viac ako jedného roka vôbec nereagoval, ani ho nijakým spôsobom v jeho žiadostiach neusmernil, a ani nerealizoval žiadne kroky sociálnoprávnej ochrany na zmiernenie rozporov medzi rodičmi (poradenstvo, asistancia pri komunikácii či realizácii styku). Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Bratislava som preto požiadala, aby sa žiadosťami podávateľa riadne zaoberal, vyhodnotil ich obsah a podávateľa buď usmernil/poučil, alebo vykonal adekvátne kroky sociálnoprávnej ochrany. Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Bratislava tieto opatrenia realizovať odmietol, s poukazom na opatrenia vykonané v minulosti, ešte pred týmto obdobím nečinnosti. Preto som o neprijatých opatreniach vyrozumela nadriadený orgán.

4. PRÁVO NA OCHRANU ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA A KULTÚRNEHO DEDIČSTVA (ustanovené v čl. 44 a čl. 45 ústavy)

Podľa ustanovenia čl. 44 ods. 1 a ods. 4 ústavy „Každý má právo na priaznivé životné prostredie.“ „Štát dbá o šetrné využívanie prírodných zdrojov, o ekologickú rovnováhu a o účinnú starostlivosť o životné prostredie...“.

Aj v tejto správe musím opätovne upozorniť na potrebu efektívnej a nielen formálnej činnosti orgánov verejnej správy na úseku ochrany životného prostredia. Konanie, rozhodovanie alebo aj nečinnosť orgánu verejnej správy, ktorý je orgánom ochrany prírody a vykonáva štátny dozor, má významný vplyv na kvalitu ochrany a na dodržiavanie základných práv uvedených v čl. 44 ods. 1 a ods. 4 ústavy. Štát má ústavou uloženú povinnosť zabezpečovať úlohy v rámci starostlivosti o životné prostredie. Ide o zakotvenie tzv. pozitívneho záväzku štátu v tejto oblasti. Štát by mal, v rámci tejto povinnosti, vyvíjať aktivitu, ktorej obsah a ciele určuje ústava. Plnenie úloh, ktoré má celospoločenský význam, trvalý a systematický charakter, predstavuje jednu z funkcií štátu. Ústavnoprávny príkaz vylučuje, aby subjekt povinnosti rezignoval na plnenie činností, ktoré majú verejno-mocenský charakter. Realizácia úloh ustanovených v čl. 44 ods. 4 ústavy sa deje vo verejnom záujme. V praxi je inštitucionálne zabezpečená činnosťou štátnych orgánov. Tie majú v tejto oblasti kompetenciu vymedzenú platnými zákonmi, a tiež aj predpismi vydanými na základe a v medziach zákonného splnomocnenia. Starostlivosťou o životné prostredie sa podľa § 1 ods. 1 zákona č. 525/2003 Z. z. o štátnej správe starostlivosti o životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov rozumie ochrana a tvorba životného prostredia. Účinná starostlivosť o životné prostredie je taká, ktorá reálne zabezpečuje cieľ sledovaný v tejto oblasti. K zabezpečeniu tohto cieľa patrí aj dôsledné konanie vo vzťahu k potrestaniu/sankcionovaniu tých, ktorí životné prostredie poškodzujú.

Nedôsledný postup v tejto veci som zistila zo strany Mestskej časti Bratislava - Ružinov v súvislosti s ochranou stromov a zelene pri výkone rozkopávkových prác v obytnej časti. Obec má, v zmysle zákona č. 54/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, v ktorom sa o. i. zakazuje poškodzovať a ničiť dreviny, povinnosť vykonávať štátnu správu a štátny dozor vo veci ochrany drevín, na základe ktorého je možné uložiť opatrenia na nápravu, a tiež sankcie za porušenie zákazu poškodzovať dreviny. V skúmanom prípade mestská časť na základe podnetu o poškodzovaní drevín pri rozkopávkových prácach pochybila v tom, že **napriek tomu, že obhliadkou zistila mechanické poškodenia stromov a rovnako zistila, že stromy nie sú riadne zabezpečené proti poškodeniu, nezrealizovala štátny dozor**, nevypracovala protokol a neoznámila tieto skutočnosti okresnému úradu, ktorý by následne uložil vo veci pokutu. Zistené poškodzovanie drevín bolo riešené len povrchno a formálne, a nedošlo k účinnej náprave či sankcionovaniu tých, ktorí poškodzovanie drevín, a teda životného prostredia, spôsobili. Mestskej časti Bratislava - Ružinov som preto navrhla prijatie takých opatrení, ktoré v budúcnosti povedú k riadnemu a účinnému zabezpečeniu ochrany životného prostredia. Tá žiadané opatrenia prijala a účinnú a dôslednú ochranu životného prostredia v každom jednom prípade prisľúbila.

5. PRÁVO NA SÚDNU A INÚ PRÁVNÚ OCHRANU (ustanovené v čl. 46 až 50 ústavy)

5.1 Právo domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a na inom orgáne Slovenskej republiky

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy „Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.“

Podstatou tohto základného práva je právo každého na to, aby jeho záležitosť (vec) bola prerokovaná, a aby o nej rozhodoval nezávislý a nestranný súd. V súlade s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane EP a ZS je štát nositeľom povinnosti zabezpečiť, aby o každej veci rozhodoval nezávislý a nestranný súd a v prípade, ak o nej rozhodol iný orgán, aby jeho rozhodnutie podliehalo súdnemu preskúmaniu s možnosťou súdu ho zrušiť a vrátiť. Súd, alebo orgán, ktorý o veci koná a rozhoduje, môže konať iba v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom a zákony uplatňovať iba v medziach a v súlade s ústavou.

Porušenie tohto základného práva som konštatovala **v 21 prípadoch**. Orgány, ktoré porušili toto základné právo, spolu s uvedením počtu porušení, sú uvedené v tabuľke.

Tabuľka 1

Sociálna poisťovňa	8
úrad práce, sociálnych vecí a rodiny	7
ostatné orgány verejnej správy	6

Sociálna poisťovňa

Sociálna poisťovňa toto základné právo porušila **v 8 prípadoch**, z toho 2x vo vzťahu k výplatu starobného dôchodku, 1x vo veci zvýšenia dôchodku, 1x vo veci nepriznania zvýšenia na sumu minimálneho dôchodku, 1x vo veci nároku na vdovecký dôchodok, 1x vo vzťahu k úrazovej rente, 1x v konaní o vianočnom príspevku a 1x vo veci nemocenského.

V 3 prípadoch Sociálna poisťovňa prijala opatrenia ešte počas preskúmavania podnetu (obnovila výplatu dôchodku a vydala riadne odôvodnené rozhodnutia o určení výšky dôchodku a o nároku na vdovecký dôchodok, v ďalšom prípade prijala mnou navrhnuté opatrenie preverila doby poistenia, priznala a vyplatila vyšší dôchodok). V 1 prípade som Sociálnej poisťovni navrhla bezodkladné postúpenie žiadosti o zvýšenie sumy dôchodku na konanie a rozhodnutie, tento podnet je vo vzťahu k opatreniam naďalej v riešení. V 1 prípade Sociálna poisťovňa prijala opatrenie až po trojnásobnej urgencii (vydala vo veci úrazovej renty nové rozhodnutie zohľadňujúc môj názor, že sama nie je oprávnená prepočítať prevzatú povinnosť vyplácať nárok na náhradu za stratu na zárobku). V 2 prípadoch mi Sociálna poisťovňa, napriek trom urgenciám, prijatie navrhnutých opatrení neoznámila (výpočet nemocenského na základne správne určeného denného vymeriavacieho základu

vážňovi a vydanie rozhodnutia o nevyplatení vianočného príspevku so všetkými náležitosťami). (Bližšie aj v kapitole 3.1).

Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny

Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad práce“), resp. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „Ústredie práce“) porušili základné právo domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a na inom orgáne Slovenskej republiky v 7 prípadoch.

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Rimavská Sobota a Ústredie práce porušili toto základné právo podávateľa v súvislosti s rozhodovaním o priznanie peňažného príspevku na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia – úpravu kúpeľne tým, že posudkový lekár si nevyžiadal doplnenie zdravotnej dokumentácie a nevychádzal tak z jednoznačných podkladov, a zároveň úrad práce aj Ústredie práce uprednostnili závery lekárskeho posudku a nevysporiadali sa s rozpornými zisteniami vyplývajúcimi zo prešetrovania v domácnosti. Úrad práce som požiadala o kompletizovanie lekárskeho posudku doplnením lekárskeho nálezov a opätovné rozhodnutie vo veci. Úrad práce opatrenia nevykonal, lebo medzičasom si úpravu kúpeľne podávateľ zrealizoval na vlastné finančné náklady. S týmto zdôvodnením som sa neuspokojila, pretože podávateľ rekonštrukciu zrealizoval po márnom čakaní na nápravu zo strany úradu práce. Vo veci som vyrozumela nadriadený orgán, t. j. Ústredie práce, ktoré však opatrenia vo veci taktiež odmietlo prijať. Bohužiaľ, aj v tomto prípade teda zvíťazil formálny prístup, kedy úrad práce len opísal závery posudkového lekára nehládajac na vlastné zisťovanie a úrady sa priklonili k záveru, že podávateľ vykonával hygienu v kúpeľni nedôstojným spôsobom na základe vlastného rozhodnutia, v rozpore s objektívnymi lekárske nálezmi a žiadnu rekonštrukciu nepotreboval.

Porušenie tohto základného práva podávateľky podnetu spôsobil aj Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trebišov vo veci kompenzácie ťažkého zdravotného postihnutia jej maloletého syna. Aj v tomto prípade úrad práce nevychádzal z jednoznačných podkladov pri rozhodovaní o odkázanosti na jednotlivé peňažné príspevky, keďže napriek existujúcim rozporom v jednotlivých odborných lekárske správach o otázke, či dieťa je schopné sa prepravovať v hromadných dopravných prostriedkoch, alebo aký dopad to môže mať na jeho zdravie, si žiadne ďalšie lekárske nálezy a posudky nevyžiadal, hoci túto možnosť zo zákona má, a vychádzal tak zo záverov v neprospech maloletého syna a peňažné príspevky nepriznal. Úrad práce sa s mojimi závermi nestotožnil a opatrenia neprijal v takom rozsahu, v akom som ich navrhovala. Pripustil však potrebu doplnenia podkladov a v prípade novej žiadosti odporučil absolvovanie nových komplexných vyšetrení syna podávateľky tak, aby rozporné otázky boli lekármi riadne zodpovedané. Podnet je vo vzťahu k opatreniam naďalej v riešení.

V ďalšom prípade Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava porušil spomínané základné právo podávateľky podnetu tým, že nekonal a nerozhodol o preukázateľne doručenej žiadosti o priznanie príspevku pri narodení dieťaťa. Sám úrad práce po zistení tohto pochybenia obratom začal vo veci konať. Navrhla som mu prijať organizačné opatrenia, ktoré zabezpečia, že zamestnanec prevezme každú žiadosť žiadateľa a riadne ju zaeviduje (úrad sa tak vyvaruje predikovanému rozhodnutiu zamestnancom a z tohto dôvodu neprijatiu „bezpredmetnej“ žiadosti).

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Revúca pochybil v súvislosti so znížením dávky pomoci v hmotnej núdzi o ochranný príspevok, pretože o znížení rozhodol bez toho, aby poberateľku dávky v hmotnej núdzi vyzval na preukázanie skutočností o trvaní nároku a bez toho, aby riadne zistil skutkový stav. Úradu práce som navrhla nápravu nesprávneho postupu využitím dostupných zákonných prostriedkov a vydanie rozhodnutia vo veci na základe riadne zisteného skutkového stavu. Úrad práce ma informoval, že vyzval podávateľku na predloženie dokladov súvisiacich s trvaním jej práceneschopnosti, čo ona urobila, a tieto boli predložené posudkovému lekárovi na vyjadrenie k trvaní práceneschopnosti.

V prípade sociálno-právnej ochrany detí zverených do pestúnskej starostlivosti porušili toto právo aj Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, aj Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Martin (bližšie pozri kapitolu 3.3).

Ostatné orgány verejnej správy

Porušenie základného práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a na inom orgáne Slovenskej republiky som konštatovala aj v 6 prípadoch ďalších orgánov verejnej správy.

Pochybenie Všeobecnej zdravotnej poisťovne, a. s. (ďalej len „VZP“) som zistila vo veci úhrady biologickej liečby podávateľky podnetu v tom, že o neuhradení nebolo vydané riadne rozhodnutie so všetkými náležitosťami, hoci VZP rozhodovala o zásadných individuálnych právach. Navrhla som jej preto, aby o neuhradení liečby podávateľke vydala riadne rozhodnutie a poučila revízných lekárov, aby vydávali v obdobných prípadoch plnohodnotné rozhodnutia v zmysle Správneho poriadku. VZP sa s mojimi závermi nestotožnila a opatrenia odmietla prijať. Časť podnetu, vo vzťahu k posúdeniu nároku na úhradu liečby, som postúpila na preskúmanie Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, ktorý vykonal vo veci dohľad. Tiež som o súčinnosť požiadala príslušnú prokuratúru, ktorá však podnet vyhodnotila ako nepatriaci do jej pôsobnosti.

Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou porušil toto právo podávateľ a podnetu tým, že sa nevysporiadal s jeho námietkami voči poisťovňou deklarovanému dlhu na poistnom a automaticky vydal platobný výmer. Toto pochybenie úrad odstránil v odvolacom konaní, v ktorom sa námietkami zaoberal, uznal ich opodstatnenosť a vydaný platobný výmer zrušil. Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou som navrhla prijatie takých opatrení, ktoré povedú k zabezpečeniu posudzovania námietok už pri rozhodovaní o vydaní platobného výmeru, nie až v odvolacom konaní. Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou sa s mojimi právnymi závermi nestotožnil a opatrenia odmietol prijať, a to aj po opakovanej výzve. Z tohto dôvodu som sa obrátila na Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo zdravotníctva“), na ktorého stanovisko sa úrad aj odvolával. Podnet je ešte v riešení.

Žilinský samosprávny kraj porušil toto základné právo podávateľ a podnetu v súvislosti so zabezpečením sociálnej služby tým, že odmietol poskytnúť finančný príspevok na poskytovanie sociálnej služby, hoci podávateľ je na jej poskytovanie odkázaný. Svoje rozhodnutie odôvodnil samosprávny kraj tým, že podávateľ má už poskytovanie sociálnej služby zabezpečené a financované z vlastných zdrojov. To, že si podávateľ dočasne zabezpečil poskytovanie sociálnej služby, však nezabavuje samosprávny kraj zákonnej

povinnosti zabezpečiť osobe takúto službu, ak je na jej poskytovanie odkázaná a o jej poskytnutie požiada. Žilinský samosprávny kraj som preto požiadala o riadne vybavenie žiadosti podávateľa o poskytnutie sociálnej služby podľa vopred stanovených zákonných podmienok. Žilinský samosprávny kraj navrhnuté opatrenia zrealizoval.

Rektor Ekonomickej univerzity v Bratislave porušil rozoberané právo podávateľky podnetu, keď nerozhodol o jej žiadosti, ktorou sa domáhala preskúmania rozhodnutia o jej vylúčení, a to ani po jej opakovanej žiadosti. Požiadala som ho preto, aby o žiadosti riadne rozhodol a uplatňovanie takéhoto postupu zabezpečil aj v budúcnosti. Rektor opatrenie neprijal, pretože to vzhľadom na uplynutý čas nepovažuje za možné. Zároveň univerzita pripravuje zmenu študijného poriadku, kde bude jasne uvedené, že rozhodnutie o vylúčení je konečné a nie je preskúmateľné rektorom. Vo veci som sa obrátila na Generálnu prokuratúru Slovenskej republiky, ktorá však vec posúdila tak, že nespadá do jej pôsobnosti ju preskúmať (záujmová samospráva).

Porušenie tohto základného práva som zistila aj zo strany ministerstva vnútra, ktoré neposkytlo podávateľovi podnetu informácie súvisiace s jeho zaistením špeciálnou zásahovou jednotkou, konkrétne neposkytlo fotokópiu záznamu zo zaistenia podávateľa zásahovou jednotkou. Žiadosť podávateľa bola, podľa obsahu, nesprávne posúdená ako žiadosť podľa zákona o slobode informácií, hoci mala byť posúdená ako žiadosť strany konania v režime Trestného poriadku. Ministerstvo vnútra som požiadala o prijatie adekvátnych opatrení na odstránenie zisteného porušenia tohto základného práva. Ministerstvo vnútra, trvajúc na svojich právnych záveroch, opatrenia neprijalo.

V poslednom prípade porušenie tohto základného práva podávateľovi podnetu spôsobil Inšpektorát práce Nitra uložením pokuty v dôsledku vykonanej inšpekcie práce na zistenie dodržiavania pracovnoprávných predpisov a predpisov upravujúcich zákaz nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. Rozhodnutie inšpektorátu práce, ktorým uložil kontrolovanému subjektu pokutu, totiž nebolo dostatočne odôvodnené. Inšpektorát práce sa najmä nevysporiadal s otázkou možného likvidačného charakteru uloženej pokuty. Aj na túto skutočnosť mal inšpektorát práce prihliadať, lebo pokuta má plniť nielen represívny, ale aj výchovný a preventívny účel. Jej následkom nemôže byť likvidácia samotného subjektu a skončenie samotnej podnikateľskej aktivity. Inšpektorát práce pochybil aj tým, že nesprávne označil správny delikt a pochybil aj v ďalších procesných otázkach, z čoho som nadobudla dojem, že nebol záujem vykonať inšpekciu riadne, ale inšpektorát práce k jej výkonu pristúpil len formálne a povrchno. Inšpektorátu práce Nitra som preto navrhla, aby zabezpečil riadne a účelné vykonávanie inšpekcií práce, a tiež aby prehodnotil a riadne podložil svoje rozhodnutie o uložení pokuty. Tento sa s mojimi závermi nestotožnil a opatrenia neprijal. S mojimi závermi sa nestotožnil ani Národný inšpektorát práce. Podnet je vo vzťahu k prijatiu navrhnutých opatrení ďalej v riešení.

5.2 Právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy má každý právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov.

Porušenie tohto základného práva som v roku 2016 skonštatovala celkovo v 50 prípadoch. V tabuľke bližšie uvádzam prehľad orgánov, u ktorých som porušenie tohto práva konštatovala.

Tabuľka 2

súdy	44
Sociálna poisťovňa	2
okresné úrady	1
úrady práce/ Ústredie práce	1
polícia	2

Zbytočné prietahy v konaní pred súdmi

V roku 2016 som porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov v súdnych konaniach zistila v 44 prípadoch, z toho 23 prípadov na okresných súdoch, 13 prípadov na krajských súdoch a 8 prípadov na Najvyššom súde Slovenskej republiky. Oproti predchádzajúcim rokom sú vo veľkom pomere zastúpené krajské súdy, čo nebolo zvykom.

Porušenia som zistovala vo všetkých typoch konaní, vrátane rozhodovania o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Sociálnej poisťovne, o rodičovských právach a povinnostiach, či v exekučných konaniach. Môžem konštatovať, že všetky súdy pristupovali k prijímaniu opatrení na odstránenie zisteného porušenia práva veľmi zodpovedne. Okresné súdy v 9 prípadoch prijali opatrenia sami, v 13 prípadoch som im prijatie opatrení navrhla, z nich 11 opatrení okresné súdy prijali. V 1 prípade boli opatrenia prijaté až na základe urgencie a v 1 prípade sa okresný súd s navrhovanými opatreniami nestotožnil. Krajské súdy sami prijali až 7 opatrení, navrhla som prijať ďalších 6 opatrení, z čoho súdy prijali 5 a 1 až na základe urgencie. Najvyšší súd Slovenskej republiky prijal opatrenia sám v 5 prípadoch zisteného porušenia základného práva, navrhla som mu ich v 3 prípadoch, v 2 prípadoch opatrenie prijal a v jednom ešte nereagoval. Vo väčšine prípadov teda súdy vo veci sami prijali opatrenie na odstránenie zisteného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a urýchlenným vykonaním procesných úkonov dospeli k samotnému rozhodnutiu vo veci. V ostatných prípadoch zväčša predseda zriadil dohľad nad vedením a plynulosťou konania až do rozhodnutia vo veci samej. V jednom prípade som zistila splnenie podmienok na podanie návrhu na začatie disciplinárneho konania, čo som však nakoniec neurobila, lebo návrh podalo ministerstvo spravodlivosti, a teda by išlo o duplicitný návrh.

Zbytočné prietahy v konaní Sociálnej poisťovne

Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov som v konaniach Sociálnej poisťovne konštatovala celkovo v 2 prípadoch, a to v konaní o nároku na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia a v konaní o priznaní predčasného starobného dôchodku. V prvom prípade Sociálna poisťovňa spôsobila zbytočné prietahy v konaní tým, že neoprávnene spochybňovala a kontrolovala lekárske potvrdenie o existencii

choroby z povolania. Sociálna poisťovňa svoje pochybenie priznala, s mojimi zisteniami sa plne stotožnila a o nároku podávateľa bezodkladne rozhodla. Výplatu však realizuje k rukám dediča po zosnulom podávateľovi, ktorý sa nápravy vo veci nedočkal.

V druhom prípade mi Sociálna poisťovňa sama oznámila, že vo veci vydala rozhodnutie, zamestnancov na nedostatky upozornila, a teda opatrenia nebolo potrebné navrhovať.

Zbytočné priet'ahy v konaní okresného úradu

Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov som zistila aj v konaní Okresného úradu Trenčín v reštitučnom konaní tým, že opakovane bol vo veci nečinný. Navrhla som mu, vzhľadom na prerušenie konania, aby dôsledne sledoval trvanie dôvodov na prerušenie konania a aktívne zabezpečoval podklady potrebné pre pokračovanie v konaní a pre rozhodnutie. Okresný úrad Trenčín opatrenia prijal a prisľúbil ich plnenie.

Zbytočné priet'ahy v konaní úradu práce

Porušenie tohto základného práva spôsobil aj Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava tým, že o riadne podanej žiadosti o priznanie príspevku pri narodení dieťaťa pochybením zamestnanca nezačal konať a nerozhodol o nej. Úrad práce sám po zistení pochybenia začal vo veci konať tak, aby čo najskôr vydal rozhodnutie. Úrad práce som požiadala, aby zamestnancov poučil o povinnosti prevziať, zaevidovať a riadne rozhodnúť o každej žiadosti. Tým by predišiel odmietnutiam prijatia žiadostí a vyvaroval by sa posúdeniam nárokov ešte pred začatím konania vo veci.

Zbytočné priet'ahy v konaní polície

Zbytočné priet'ahy v konaní polície som zistila v 2 prípadoch. Okresné riaditeľstvo Policajného zboru Veľký Krtíš spôsobilo vznik zbytočných priet'ahov v trestnom konaní tým, že nekonalo v zákonných lehotách a poverený vyšetrovateľ bol dlho nečinný. Samo okresné riaditeľstvo pochybenie priznalo, vec na základe opatrenia dozorujúceho prokurátora pridělilo inému vyšetrovateľovi a zodpovednému zamestnancovi uložilo disciplinárne opatrenie. Následne, po vykonaní všetkých potrebných úkonov, bolo konanie skončené zastavením.

Obvodné oddelenie Policajného zboru Šurany spôsobilo vznik zbytočných priet'ahov pri vedení skráteného vyšetrovania. Keďže v čase preskúmania podnetu vec stále nebola ukončená a priet'ahy v konaní pretrvávali, obvodné oddelenie som požiadala o dohľad nad plynulosťou konania. Vo vzťahu k prijatiu opatrení podnet ešte nie je ukončený.

6. UPLATŇOVANIE ZÁKLADNÝCH ZÁSAD SPRÁVNEHO KONANIA A PRINCÍPOV DOBREJ SPRÁVY V KONANÍ ORGÁNOV VEREJNEJ SPRÁVY

Verejný ochranca práv sa „podieľa na ochrane **základných práv a slobôd** fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy,

ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom alebo **princípmi demokratického a právneho štátu**“ (§ 1 písm. a) zákona o verejnom ochrancovi práv).

V súčasnosti by už uplatňovanie princípov dobrej správy malo byť bežnou súčasťou konania a rozhodovania orgánov verejnej správy. Ich uplatňovanie by určite nemalo byť považované len za akúsi nadstavbu a „zbytočný luxus“ vo vzťahu k občanom. Prípady, keď orgán verejnej správy nekoná v súlade s pravidlami, alebo zásadami, ktorými je viazaný, je považovaný aj podľa **Európskeho kódexu dobrej správnej praxe** za „nesprávny úradný postup“. Minimálny štandard účastníkov správneho konania pri ochrane práv jednotlivca k aktom verejnej správy definoval aj **Výbor ministrov Rady Európy** (rezolúcia (77) 31). Ten **princípy dobrej správy** definoval takto: **právo vyjadriť sa** pred správnym orgánom ku skutočnému stavu veci, **právo predkladať a navrhovať prostriedky**, akými má byť vedené dokazovanie, **právo byť informovaný** pred vydaním rozhodnutia o všetkých známych skutočnostiach, ktorých sa rozhodnutie týka, **právo nechať sa v konaní zastupovať** a využívať prostriedky právnej pomoci, **právo byť oboznámený s dôvodmi rozhodnutia** a **právo byť poučený o opravnom prostriedku** a o postupe jeho použitia. Neskôr ich Rada Európy doplnila o odporúčanie určiť medze právnej úvahy, upraviť podmienky o prístupe k informáciám s dôrazom na princíp rovnosti, o určenie zodpovednosti orgánov verejnej správy za škodu spôsobenú nesprávnym postupom, odporučila tiež upraviť správne postupy v konaniach, ktoré sa môžu týkať veľkých skupín osôb, upraviť pravidlá prijímania predbežných opatrení súdov a určiť zásady ukladania sankcií v správnom konaní.

Podľa čl. 41 Charty základných práv Európskej únie je právo na dobrú správu pred inštitúciami a orgánmi Európskej únie základným právom občanov Európskej únie. Princípy dobrej správy formuloval už v minulosti aj český verejný ochranca práv. Medzi princípy dobrej správy zaradil princíp dodržiavania právneho poriadku, nestrannosť, včasnosť, predvídateľnosť, presvedčivosť, primeranosť, súčinnosť, zodpovednosť, otvorenosť a ústretovosť. Naopak, zlú správu reprezentuje nadutosť, neprofesionalita, hrubosť, povýšenosť, nadržiavanie, diskriminácia, šikanovanie, neústretovosť.

Zásady (pravidlá) správneho konania, medzi ktoré patria zásady zákonnosti, materiálnej pravdy, aktívnej súčinnosti účastníkov konania, rovnosti účastníkov konania, dvojstupňového konania, voľného hodnotenia dôkazov a informovanosti, **sú záväzné pre všetky druhy správnych konaní**, bez ohľadu na to, či sú vedené podľa osobitného právneho predpisu alebo podľa všeobecného procesného právneho predpisu.

Aj v uplynulom roku som zistila pochybenia v tejto oblasti.

6.1 Uplatňovanie Správneho poriadku a základných zásad správneho konania

V roku 2016 som sa zaoberala problematikou uplatňovania Správneho poriadku pri preskúmaní podnetu podávateľky, ktorá namietala postup **VZP** vo veci neuhradenia jej liečby. V skúmanom konaní rozhodoval revízny lekár VZP a **výsledkom** jeho konania **bolo niekoľko neformálnych listov** označených ako „odpoveď“, „zamietnutie“ či „vyjadrenie“, **ktorými úhradu liečby podávateľke zamietol**. Preskúmaním podnetu som zistila, že VZP v predchádzajúcom období rovnaké žiadosti podávateľky, pri tom istom skutkovom stave, schválila a liečbu uhradila. V prípade, keď žiadosti nevyhovela, **o neuhradení liečby**

nevydala riadne rozhodnutie so všetkými jeho náležitosťami (výrok, odôvodnenie a poučenie o možnosti namietat' toto rozhodnutie), ale rozhodla len neformálnymi listami. Je zrejmé, že, ak VZP rozhoduje o tom, či uhradí, alebo neuhradí liečbu, **rozhoduje o individuálnych právach a povinnostiach**. Zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (v znení zákona č. 718/2004 Z. z.) v znení neskorších predpisov, podľa ktorého zdravotná poisťovňa postupovala, neobsahuje procesnú úpravu konania a expressis verbis nevylučuje použitie Správneho poriadku. **Rozhodovanie o individuálnych právach a povinnostiach v oblasti verejnej správy podlieha, v súlade so zásadou subsidiarity, režimu zákona o správnom konaní – Správneho poriadku. Tým, že VZP nevydala riadne odôvodnené rozhodnutie o nepriznaní úhrady liečby s poučením o možnosti odvolania, porušila základné právo podávateľky podnetu garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy**, podľa ktorého sa každý môže domáhať' zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, resp. inom orgáne Slovenskej republiky. Zároveň nie je dodržaná zásada dvojstupňového konania. VZP opatrenia na odstránenie porušovania základného práva neprijala. **Preto som požiadala o súčinnosť prokuratúru.**

6.2 Príklad zlej praxe ako opaku dobrej správy

Podávateľ podnetu osobne podal na pobočke Sociálnej poisťovne žiadosť o stanovisko k poisteniu. **Sociálna poisťovňa na žiadosť neodpovedala.** Jej postup je **porušením princípov dobrej správy, konkrétne princípu ústretovosti.**

Nereagovanie na podania osôb je často sa vyskytujúcim porušením zásad dobrej správy zo strany orgánov verejnej správy. Nečinnosť orgánu verejnej správy môže v niektorých prípadoch spôsobiť až porušenie základného práva chráneného v čl. 46 ods. 1 ústavy, podľa ktorého sa každý môže domáhať' zákonom ustanoveným postupom svojich práv na súde alebo na inom orgáne Slovenskej republiky.

6.3 Porušenie povinnosti ustanovenej zákonom

V roku 2016 som zistila porušenie povinnosti ustanovenej zákonom v 13 prípadoch. Z uvedeného počtu ju porušili 7x orgány územnej samosprávy, 3x okresné úrady - odbory katastrálne a 2x okresné úrady - odbory všeobecnej vnútornej správy. V 1 prípade bolo porušenie povinnosti zistené u iného orgánu verejnej správy.

Zistené porušenia povinnosti ustanovenej zákonom sa týkali -

- v 3 prípadoch povinností ustanovených zákonom o slobode informácií (porušenie zapríčinené 2x okresným úradom, odborom všeobecnej vnútornej správy a 1x Slovenským hydrometeorologickým ústavom),
- v 3 prípadoch povinností ustanovených zákonom č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov (vo všetkých prípadoch bolo porušenie zapríčinené okresným úradom, odborom katastrálnym),
- v 3 prípadoch povinností ustanovených zákonom č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov

(ďalej len „stavebný zákon“) (vo všetkých prípadoch bolo porušenie zapríčinené územnou samosprávou).

- v 1 prípade povinnosti ustanovenej zákonom č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov (porušenie bolo zapríčinené územnou samosprávou),
- v 1 prípade povinnosti ustanovenej zákonom o petičnom práve (porušenie bolo zapríčinené územnou samosprávou),
- v 1 prípade povinnosti ustanovenej zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnych službách“) (porušenie bolo zapríčinené územnou samosprávou)
- v 1 prípade povinnosti ustanovenej zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov (porušenie bolo zapríčinené územnou samosprávou).

6.4 Prekročenie zákonného oprávnenia

Starosta obce prekročil oprávnenia ustanovené starostovi zákonom o obecnom zriadení. Podľa § 6 tohto zákona všeobecne záväzné nariadenia obce nesmú byť v rozpore s ústavou. Obec ich prijíma samostatne, na rokovaníach obecného zastupiteľstva. Starosta môže vydávať iba také organizačné právne akty, ktoré pôsobia dovnútra obecného úradu, teda interné predpisy. V preskúmanom prípade starosta vydal organizačné nariadenie, ktorým určil všetkým obyvateľom obce podmienky pre užívanie verejnoprávnej služby - multifunkčného ihriska. Navyše, jeho nariadenie obsahovalo prvky inštitucionalizovaného apartheidu pri športovaní, aj keď pre úplné naplnenie jeho znakov v ňom chýbal prvok nadradenosti. V nariadení totiž určil, že obyvatelia obce môžu na obecnom ihrisku športovať iba v skupinách vytvorených podľa príslušnosti k národnosti – Róm/neróm. Stanovil, že Rómovia môžu používať ihrisko v párne dni a ostatní - nerómovia - v nepárne dni. Pre jednotlivcov nezaradených do niektorej z uvedených skupín v opatrení neurčil na športovanie žiadny deň v týždni. Svoj postup starosta vysvetlil potrebou udržať v obci verejný poriadok pri využívaní ihriska.

Postup starostu som vyhodnotila ako postup, ktorým prekročil svoje zákonné oprávnenie. Ako nesprávny postup som ho vyhodnotila aj preto, že pre zabezpečenie verejného poriadku nevyužil zákonné ustanovenia o priestupkovom konaní, ale namiesto toho vydal opatrenie, ktorým rozdeľoval obyvateľov obce na dve skupiny podľa ich pôvodu, a týmto podporoval vytváranie vzájomných predsudkov. Starosta ihneď po upozornení, už v priebehu prieskumu, stiahol opatrenie z webu a právnicki Kancelárie pri opakovanej neohlásenej návšteve v júli 2016 zistili, že obyvatelia obce ihrisko používali spoločne, bez ohľadu na svoj pôvod, a že pri jeho spoločnom užívaní nedošlo k žiadnemu narušovaniu verejného poriadku v obci.

II. ČASŤ

POZNATKY Z PRIESKUMOV

1. BEZBARIÉROVÝ PRÍSTUP DO VEREJNÝCH BUDOV A BEZBARIÉROVOSŤ VO VEREJNÝCH BUDOVÁCH NIEKTORÝCH ORGÁNOV VEREJNEJ SPRÁVY (aplikácia Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím)

Úrady bez bariér sú základom pre rovnaký prístup občanov so zdravotným postihnutím k službám štátnej správy. Požiadavka prístupnosti a zabezpečenia bezbariérového prístupu pre osoby so zdravotným postihnutím vyplýva, okrem iného, z ustanovenia čl. 9 Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej aj len „Dohovor o právach zdravotne postihnutých“). Pre Slovenskú republiku Dohovor o právach zdravotne postihnutých nadobudol platnosť v júni 2010.

V rokoch 2014– 2015 som preskúmavala **bezbariérovosť na úradoch práce**. Výsledkom bolo zistenie, že úrady práce **nemajú dostatočne vyriešený a zabezpečený bezbariérový prístup pre osoby so zdravotným postihnutím - telesným, no najmä zrakovým a sluchovým postihnutím**. Prieskum poukázal na množstvo bariér, s ktorými sa nielen títo ľudia, ale aj mamičky s deťmi, či seniori, na úradoch práce stretávajú.

V roku 2016 Kancelária vykonala prieskum bezbariérovosti verejných budov, ktoré ľudia bežne využívajú, a to v školách, na útvaroch Policajného zboru, v štátnych nemocniciach a v iných štátnych zdravotníckych zariadeniach. Toto miestne zisťovanie bolo realizované celkom v **72** prípadoch.

1.1 Bezbariérovosť škôl

Prieskum zameraný na základné školy, stredné školy, školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a vysoké školy, vrátane škôl súkromných a cirkevných, bol vykonaný iba v Bratislave. **Pracovníci Kancelárie v rámci prieskumu navštívili 24 škôl, čo je cca 10% z celkového počtu bratislavských škôl**. Aj táto vzorka poskytuje obraz o situácii v oblasti bezbariérového prostredia v našom školstve a o prístupe k bezbariérovosti. V rámci obhliadok pracovníci osobitne hodnotili vstup do školy, pohyb vo vnútri budovy školy, toalety, parkovanie a bezbariérovosť pre osoby so zmyslovým postihnutím. V nadväznosti na zistenia z osobných prieskumov Kancelária požiadala zriaďovateľov, resp. riaditeľov škôl, o predloženie stanoviska k zisteným skutočnostiam.

V základných a stredných školách je situácia alarmujúca. Okrem škôl pre telesne postihnutých žiakov a jednej školy v Podunajských Biskupiciach, ktoré možno hodnotiť ako bezbariérové iba vo vzťahu k telesne postihnutým osobám, som v rámci prieskumu nezistila, že by niektorá z bratislavských škôl bola bezbariérová. Bezbariérovosť prostredia je vnímaná ako akýsi nadštandard. Úpravy sú realizované skôr čiastkovo, **bez systematickejšieho riešenia**. Dokonca jeden zriaďovateľ priznal **neprijímanie žiakov s telesným postihnutím** v niektorých školách v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti, čo je neprijateľné.

V porovnaní s regionálnym školstvom, bezbariérovosti školského prostredia venujú oveľa väčšiu pozornosť vysoké školy. Napriek tomu, mnohé vysoké školy (fakulty)

bezbariérovosť svojho prostredia zabezpečenú ešte nemajú, deklarujú riešenie individuálnych prípadov konkrétnych študentov (uchádzačov o štúdium).

Prieskum ukázal, že **väčšina bratislavských škôl má sídlo v starších budovách**, ktoré sú neraz v zlom technickom stave. Oslovení zriaďovatelia aj vedenie škôl uvádzali, ako hlavnú príčinu zisteného stavu, **najmä nedostatok finančných prostriedkov na technickú modernizáciu budov, prípadne obmedzenia s ohľadom na skutočnosť, že ide o pamiatky**. Výsledky prieskumu však preukazujú aj inú príčinu zisteného stavu než je nedostatok finančných prostriedkov. Je možné, že nedostatok finančných prostriedkov je iba dôsledkom nastavenia spoločnosti. Za hlavnú príčinu neodstraňovania bezbariérovosti v školských budovách a v prístupe do nich považujem skutočnosť, že **školy sa s úlohami v oblasti vytvárania bezbariérového prostredia neidentifikujú a považujem to za neprekonané názorové dedičstvo z minulosti**. Pre deti a žiakov so zdravotným postihnutím bola v minulosti (a pokračujeme v tom aj dnes) vytvorená **možnosť vzdelávania v špeciálnom školstve – oddelene** od ostatného „bežného“ školstva. Vzdelávali sme ich, a aj vzdelávame, oddelene od zdravých detí, až na malé výnimky, ktoré sú uskutočňované zásluhou rodičov, nie vzdelávacieho systému. Aj prieskum potvrdil, že tento prístup k vzdelávaniu ľudí so zdravotným postihnutím, a najmä detí, je školským prostredím väčšinovo akceptovaný ako správna norma.

Dohovor o právach zdravotne postihnutých však hovorí o prístupe osôb so zdravotným postihnutím k inkluzívnemu vzdelávaniu, o nezávislom spôsobe života a o začlenení do spoločnosti, ako aj o rovnosti a nediskriminácii. Osoby so zdravotným postihnutím majú právo zvoliť si, rovnako ako ostatní, kde sa budú vzdelávať. Školy (štát) im to majú umožniť vykonaním primeraných úprav. Odmietnutie vykonania primeraných úprav, čomu zodpovedá aj ich faktické nevykonanie, dohovor definuje ako **diskrimináciu**.

Niektoré základné a stredné školy sa bránili, že nie sú bezbariérové, lebo nevzdelávajú žiadne postihnuté dieťa. V stanoviskách sa objavil aj názor, že „takéto deti“ sa majú vzdelávať v školách, ktoré sú na to vybavené. Výsledkom uvedeného prístupu je, že dieťa so zdravotným postihnutím, resp. jeho rodičia, majú v súčasnosti právo na výber školy (povolania) výrazne obmedzené, ak sa majú riadiť priestorovými možnosťami vzdelávacej inštitúcie, namiesto toho, aby sa riadili najlepším záujmom svojho dieťaťa. Školy tým, ako sa vo svojej ustanovizni starajú o bezbariérovosť každého druhu, vrátane tej priestorovej, vysielajú vzdelávaným zreteľný výchovný signál, že s ľuďmi so zdravotným postihnutím vo svojej spoločnosti nepočítajú. Týmto prístupom aktívne prispievajú k zužovaniu ich možností na uplatnenie napriek tomu, že medzi základné práva osôb, chránené aj ústavou (čl. 42), aj Dohovorom o ĽP a ZS (Protokol č. 1 a čl. 2) patrí právo na vzdelanie, a že jeho súčasťou je aj prístup k vzdelávaniu, aj právo na výber školy a povolania, a že toto právo patrí človeku po celý život.

Súčasná vedenia škôl, a zrejme ani ich zriaďovatelia, pri všetkých iných problémoch v školstve, bezbariérovosť nepovažujú za taký dôležitý problém, aby mu venovali sústredenú a pravidelnú pozornosť.

Na konštatovanie, že napriek platným stavebným predpisom o bezbariérovosti boli v mnohých slovenských školách už vykonané aj nákladné rekonštrukcie, po ktorých sa nestali bezbariérovými, nie je ani potrebné vykonať prieskum verejného ochrancu práv. Pritom

na odstránenie mnohých prekážok v bezbariérovosti nie sú potrebné veľké finančné náklady, skôr všímvosť a starostlivosť.

Ani v súkromných školách nebola lepšia situácia. Pracovníci Kancelárie navštívili viaceré súkromné školy s modernými, dokonca až honosnými priestormi. Bezbariérový pohyb vnútri budov však možný nebol.

Z prieskumu vyplynulo, že iba jeden z článkov zapojených do poskytovania vzdelávania považuje bezbariérovosť za svoj problém, teda za problém, ktorý má riešiť a za vyriešenie ktorého zodpovedá. Sú to **vysoké školy**. Tie **odstraňovaniu bariér v budovách venujú viac pozornosti**. Ich budovy sú už pre osoby so zdravotným postihnutím prístupnejšie. Môžem konštatovať, že v prípade vysokých škôl, ktoré boli predmetom nášho prieskumu, som nezistila ako prekážku v odstraňovaní priestorových bariér nedostatok vôle, ale skutočný nedostatok finančných prostriedkov, ktoré sú potrebné na nákladné rekonštrukcie starších budov.

Poslednou, veľmi dôležitou príčinou zisteného stavu je roztrieštená zodpovednosť za implementáciu Dohovoru o právach zdravotne postihnutých do praxe na úseku vzdelávania.

Debarierizácia škôl sa dotýka viacerých subjektov. Zodpovední sú: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej aj len „ministerstvo školstva“), ministerstvo vnútra, Ministerstvo financií Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo financií“), vyššie územné celky, obce, riaditelia škôl, vedenia vysokých škôl, čiastočne aj stavebné úrady a ministerstvo spravodlivosti ako orgán, ktorý má vo svojej pôsobnosti ochranu základných práv a slobôd. **Ani jeden z týchto subjektov sa necíti byť zodpovedný za celú problematiku, iba za nejakú jej malú časť. A formálno-právne tomu tak aj je.**

Tento stav má dopad aj na plnenie záväzkov a aj na ich vymožiteľnosť. Nie je to len mentálne dedičstvo z minulosti, ale najmä naša súčasnosť, pre ktorú je charakteristické, že v oblasti ochrany ľudských práv a slobôd nie je ustanovený konkrétny orgán výkonnej moci zodpovedný za uskutočňovanie nápravy v prípade ich nedodržania systémového charakteru, ktorý by napr. aj v oblasti bezbariérovosti verejných budov a verejných inštitúcií postupným vyčleňovaním rozpočtových prostriedkov a kompetentným dohľadom pôsobil na etapovité odstránenie bariérovosti, a to nielen v školských budovách.

Na základe vykonaného prieskumu som formulovala nasledujúce odporúčania.

Národnej rade Slovenskej republiky -

1. doplniť v zákone č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o organizácii vlády a ústrednej štátnej správy“) znenie § 17 o pôsobnosti ministerstvo školstva tak, aby z neho vyplynulo, že ministerstvo školstva je zo zákona ustanoveným ústredným orgánom verejnej správy, ktorý zodpovedá za oblasť implementácie Dohovoru o právach zdravotne postihnutých v štátnych aj neštátnych školách,
2. ustanoviť ministerstvu školstva na vykonávanie pôsobnosti v oblasti implementácie Dohovoru o právach zdravotne postihnutých do praxe štátnych aj neštátnych škôl primerané právne a finančné nástroje,

3. v zákone o štátnom rozpočte každoročne vyčleniť pre určené kapitoly finančné prostriedky účelovo určené na zabezpečenie bezbariérovosti verejných priestranstiev a verejných budov.

Súčasne som národnej rade odporučila, aby zvažila prijatie -

1. zákona na podporu implementácie Dohovoru o právach zdravotne postihnutých do praxe orgánov verejnej správy, ktorý by ustanovoval zodpovednosť konkrétneho správneho orgánu pre určenú oblasť, jeho oprávnenia na zabezpečenie plnenia zverených úloh, vrátane konkretizácie podporných opatrení, ktoré je oprávnený na podporu implementácie poskytnúť a jeho oprávnenia voči dotknutým subjektom, vrátane sankcií,
2. zákona o dotáciách na zabezpečenie implementácie Dohovoru o právach zdravotne postihnutých.
(Podobne postupoval štát aj v minulosti, keď bol napríklad prijatý zákon o dotáciách na rozvoj bývania.)

Ministerstvu školstva som odporučila -

1. zaradiť medzi kritériá na vydanie oprávnenia poskytovať vzdelávanie aj povinnosť budúceho vzdelávateľa preukázať i to, že vzdelávanie bude poskytovať v budove bezbariérovo prístupnej zvonka, a tiež aj vo vnútri pre osoby so zdravotným postihnutím (telesným aj zmyslovým),
2. zabezpečiť pravidelné preskúmavanie dodržiavania práv osôb so zdravotným postihnutím vyplývajúcich z Dohovoru o právach zdravotne postihnutých vo všetkých štátnych aj neštátnych školách.

Ministerstvu školstva, ministerstvu vnútra, vyšším územným celkom, obciam a mestám som odporučila -

1. reálne naplniť úlohy stanovené v Národnom programe rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 až 2020 – konkrétne vo vzťahu k školám; v rámci svojej pôsobnosti zistiť skutočný stav bezbariérovosti školských budov a na základe výsledkov zistenia určiť záväzný časový harmonogram na obdobie 5 rokov na odstránenie vonkajších aj vnútorných bariér v jednotlivých objektoch; zabezpečiť možnosti finančného krytia a kontrolu dodržiavania časového harmonogramu,
2. iniciovať, organizovať a podporiť aktivity, ktorých cieľom je odstraňovanie priestorových bariér, a to nielen v školách. Verejný ochranca práv by privítal, keby mestá zorganizovali súťaž miest a obcí o to, ktoré z nich dokáže do určeného časového obdobia odstrániť väčší počet priestorových bariér.

1.2 Bezbariérovosť v štátnych nemocniciach a iných zdravotníckych zariadeniach

Prieskum bol zameraný na krajské štátne nemocnice a iné významné štátne zdravotnícke zariadenia v jednotlivých krajoch. Na základe podnetov ľudí, ktorí reagovali na výzvu verejného ochrancu práv „Nahlás bariéry“, som preskúmala aj iné, menšie štátne a obecné zdravotnícke zariadenia. Kancelária vykonala prieskum 8 areálov krajských nemocníc a ďalších 10 zdravotníckych zariadení.

Zamestnanci Kancelárie vykonávali všeobecný prieskum v roli „pacienta“, teda pohybovali sa v priestoroch pre pacienta určených a bežne dostupných (najmä otvorený areál, čakárne pri ambulanciách, sociálne zariadenia a parkoviská).

Výsledkom prieskumu bezbariérovosti nemocníc je konštatovanie verejného ochrancu práv -

1. **právo osôb so zdravotným postihnutím na prístup k zdravotnej starostlivosti a na odstránenie prekážok a bariér brániacich prístupnosti v zdravotníckych zariadeniach nie je v podmienkach Slovenskej republiky napĺňané a dodržiavané;**
2. **právo osôb so zdravotným postihnutím na výber lekára (poskytovateľa zdravotnej starostlivosti) a na prístup v zmysle zásad rovnosti a nediskriminácie pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti nie je v podmienkach slovenských nemocníc napĺňané.**

Dôležitým poznatkom z prieskumu je aj to, že dochádza k prenášaní, či dokonca zbavovaniu sa zodpovednosti za zabezpečenie bezbariérového prístupu do zdravotníckych zariadení a do jednotlivých ambulancií lekárov. Počas prieskumu sme sa stretli len s niekoľkými riadiacimi pracovníkmi nemocníc, ktorí cítili až osobnú zodpovednosť za stav budov nemocníc. **Najčastejším argumentom brániacim v zlepšení podmienok pre zdravotne postihnuté osoby však bol nedostatok financií.**

Dôkazom nepozornosti k osobám so zdravotným postihnutím a zbavovania sa zodpovednosti sú niektoré **nedávno zrealizované stavebné úpravy či rekonštrukcie, ktoré aj napriek stavebným predpisom o bezbariérovosti, túto nezohľadnili.**

Na odstránenie mnohých prekážok často nie sú potrebné veľké finančné náklady, niekedy stačí obyčajný zvonček, držadlo, odstránenie zbytočne vysokého prahu, či jednoduchá informácia. Nemocnice, ktoré svoje priestory nepripravujú tak, aby boli bezbariérové, vysielajú signál, že s ľuďmi so zdravotným postihnutím vo svojich priestoroch nepočítajú.

1.3 Bezbariérový prístup v budovách útvarov Policajného zboru a klientskych centier

Ďalší z prieskumov bol realizovaný v budovách, ktoré sú sídlami útvarov Policajného zboru, s konkrétnym zameraním na budovy pracovísk, v ktorých sa vybavuje agenda dokladov – občianske preukazy, vodičské preukazy a cestovné doklady. V rámci programu Efektívna, spoľahlivá a otvorená verejná správa (ďalej len „ESO“), táto agenda postupne prechádza na novozriadené klientske centrá.

Zámery a ciele **programu ESO** realizuje ministerstvo vnútra v súčinnosti s ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy. Ide o dosiaľ najväčšiu plánovanú reformu štátnej správy od roku 1989 a jej ambíciou je zefektívniť fungovanie, zabezpečiť kvalitu, transparentnosť a dostupnosť verejnej správy pre občana. Implementovaním opatrení programu ESO sa dosiahne zníženie a optimalizácia nákladov na fungovanie verejnej správy a zjednodušenie vybavovania vecí fyzických a právnických osôb na úradoch miestnej štátnej správy. Štátna správa sa priblíži k občanom tak, že občan kompletne vybaví agendu štátnej správy na jednom úrade, v mieste jeho bydliska, a v neposlednej miere dôjde k zvýšeniu transparentnosti fungovania štátnej správy. K 1. septembru 2016 bolo zriadených 49 klientskych centier a postupne majú vznikať ďalšie.

Do prieskumu boli preto zahrnuté aj niektoré z už existujúcich klientskych centier. Cieľom prieskumu bolo zistiť úroveň zabezpečenia bezbariérového prístupu vo vybraných budovách, ktoré sú sídlami útvarov Policajného zboru a klientskych centier (ďalej len „úrady“) a odhaliť prípadné rezervy, na ktoré je potrebné sústrediť pozornosť s cieľom zvýšiť komfort prístupu občanov so zdravotným postihnutím k službám štátnej správy.

Zamestnanci Kancelárie uskutočnili prieskum **vo všetkých krajoch Slovenskej republiky**. V rámci limitovaných finančných a kapacitných možností Kancelárie mohli osobne navštíviť iba menší počet úradov. Vykonali návštevu 18 pracovísk polície a 12 klientskych centier – spolu teda **30** úradov. Na existujúce bariéry na niektorých pracoviskách upozornili Kanceláriu občania v priebehu prieskumu, a to na základe výzvy, ktorá bola uverejnená na internetovej stránke www.vop.gov.sk a na sociálnych sieťach.

Zabezpečenie bezbariérového prístupu pre zdravotne postihnuté osoby predpokladá zohľadnenie špecifických potrieb telesne postihnutých osôb a zmyslovo postihnutých osôb. Do úvahy však pri prieskume boli brané aj požiadavky na uľahčenie prístupu pre seniorov, rodičov s kočíkmi, deti, osoby po úraze a pod. Ilustračný prehľad základných požiadaviek prístupnosti je spracovaný aj na stránke www.vop.gov.sk/bariery.

V texte používané pojmy - zdravotne postihnuté osoby, telesne postihnuté osoby, zmyslovo postihnuté osoby, osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie a ďalšie - nie sú jednoznačne terminologicky vymedzené a zjednotené. Nejde o homogénnu skupinu ľudí. v závislosti od konkrétnych okolností môže v praxi pre každého človeka predstavovať bariéru niečo iné.

Pri osobných návštevách budov sa zamestnanci Kancelárie zamerali na tieto štyri základné body, ktoré vychádzajú z požiadaviek ustanovených platnou právnou úpravou -

1. bezbariérový prístup k budove a vstup do nej,
2. pohyb po budove pre telesne a zmyslovo postihnutých občanov,
3. existencia sociálnych zariadení pre osoby so zníženou schopnosťou pohybu a orientácie,
4. vyhradené parkovacie stojiská pre vozidlá osôb s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie.

Zamestnanci Kancelárie pri prieskume tiež spolupracovali s ministerstvom vnútra, ktoré je ústredným orgánom štátnej správy pre všeobecnú vnútornú správu a pre Policajný zbor, a ktoré zastrešuje zriaďovanie a prevádzku klientskych centier. Opravy, úpravy a údržbu

na majetku štátu zabezpečuje ministerstvo vnútra v rámci svojej organizačnej štruktúry prostredníctvom tzv. centier podpory.

Po vykonaní osobných návštev som písomne oslovila vedúcich predstaviteľov navštívených úradov – v prípade policajných útvarov nimi boli riaditelia okresných riaditeľstiev Policajného zboru, v klientskych centrách to boli prednostovia okresných úradov, v ktorých klientske centrá sídli. Požiadala som ich o vyjadrenie sa k zabezpečeniu bezbariérového prístupu do budovy a o popisanie skúseností z praxe pri vybavovaní dokladov pre občanov so zdravotným postihnutím. Oslovení predstavitelia a zamestnanci navštívených úradov poskytli zamestnancom Kancelárie v priebehu prieskumu súčinnosť a spätnú väzbu z praxe. Prieskum bol ukončený v auguste 2016.

Zo zistení vyplývajúcich z prieskumu pokladám za potrebné zdôrazniť nasledujúce skutočnosti:

- **vstup do budovy** je pre telesne postihnuté osoby niektorou z vyhovujúcich foriem zabezpečený v prevažnej väčšine navštívených pracovísk; za absolútne nevyhovujúci však možno považovať vstup do 3 pracovísk;
- v niektorých pracoviskách boli **technické riešenia** (napr. schodiskové plošiny) zrealizované, ich využívaniu však bránili prevádzkové nedostatky. Po upozornení z našej strany bola prisľúbená okamžitá náprava;
- vo väčšine navštívených budov je požiadavka **bezbariérového pohybu** v budove a **prístupu na pracoviská vybavovania dokladov** splnená;
- zabezpečenie **bezbariérových sociálnych zariadení** je spravidla podmienené vekom a technickým stavom budov. Závažnými nedostatkami, znemožňujúcimi využívanie sociálneho zariadenia, však môžu byť aj chýbajúce alebo zle pripevnené prvky. Na druhej strane, využívaniu niektorých sociálnych zariadení bránia banálne, ľahko odstrániteľné nedostatky (napr. chýbajúce utierky na ruky, zrkadlo, a pod.);
- **parkovanie** nepredstavuje závažnú faktickú bariéru v prístupe zdravotne postihnutých osôb do nami navštívených úradov;
- **v्यavovanie dokladov pre bezvládných občanov** je zabezpečené prostredníctvom mobilných pracovísk – v praxi k problémom nedochádza;
- ukázali sa **veľké rezervy v zabezpečení prístupu pre zmyslovo postihnuté osoby**; budovy úradov nie sú dostatočne vybavené prvkami, ktoré umožňujú bezbariérový prístup a orientáciu; tejto problematike nie je venovaná dostatočná pozornosť;
- pomerne frekventované boli vyjadrenia, že klientov so zdravotným postihnutím sa na úradoch vybaví za rok málo, počítať ich možno nanajvýš na desiatky. Predstavitelia úradov často uvádzali, že v súvislosti s vybavovaním klientov so zdravotným postihnutím neevidujú žiadne sťažnosti.

Odstránenie niektorých nedostatkov zistených prieskumom zabezpečili riaditelia okresných riaditeľstiev Policajného zboru alebo prednostovia okresných úradov **už v priebehu prieskumu**, v nadväznosti na priebežné písomné správy. Nápravu oznámili vo svojich stanoviskách. Išlo najmä o drobnejšie nedostatky, ako napríklad: chýbajúce alebo nedostatočné oznámenia, chýbajúce zvončeky pri schodiskových plošinách, kontrastné pásy,

označenia sociálnych zariadení a pod. Predstavitelia úradov ďalej oznámili, že požiadavky na odstránenie väčších nedostatkov (ktoré si budú vyžadovať rozsiahlejšiu finančnú investíciu), postúpili príslušným centráм podpory, aby boli zahrnuté do budúcich rozpočtov a plánov.

Úlohou vedúcich pracovníkov týchto úradov je nielen viesť svojich zamestnancov k dôslednému využívaniu už existujúcich možností bezbariérového prístupu pre osoby so zdravotným postihnutím, ale neustále hľadať možnosti zvýšenia ich komfortu v prístupe k službám štátnej správy. A to nielen z aspektu zlepšenia technických parametrov, ale i z hľadiska zmeny vnútorného nastavenia klientskych pracovníkov k potrebám osôb so zdravotným postihnutím. Uvedomenie si týchto potrieb je prvým krokom na ceste k zlepšeniu súčasného stavu.

V rámci prebiehajúcej reformy ESO sa agenda vybavovania dokladov postupne presúva na vznikajúce klientske centrá, ktoré sú budované, okrem iného, na princípoch prístupnosti a dostupnosti pre všetkých občanov. Pri budovaní a prevádzke klientskych centier je potrebné dôsledne dodržiavať požiadavky bezbariérového prístupu pre zdravotne postihnuté osoby a z nich **osobitnú pozornosť venovať prístupu zmyslovo postihnutých osôb.**

Na základe zistení vychádzajúcich z prieskumu som **odporučila** ministrom vnútra, **aby:** 1. pre tie pracoviská, v ktorých sa vybavuje agenda dokladov a ešte nemajú bezbariérový prístup, vytvoril podmienky na to, aby mohli zabezpečiť v určenom časovom období **vybudovanie bezbariérových vstupov** do budov.

2. vytvoril podmienky na to, aby si všetky pracoviská a klientske centrá mohli v ním určenom časovom období zabezpečiť

- **kontrastné označenia** začiatku a konca rámp a schodísk,
- montáž chýbajúcich **držadiel** na rampách a schodiskách,
- inštaláciu a funkčnosť diaľkovo ovládaných akustických **majákov** na vstupy do budov,
- vybudovanie **výt'ahov** a vybavenie výt'ahových kabín **požadovanými prvkami**, resp. **zriadenie klientskych centier**, ktoré zabezpečia vybavovanie všetkých klientov **na prízemí**,
- **rekonštrukciu/vybudovanie bezbariérových sociálnych zariadení a ich vybavenie** sklopnými opierkami, držadlami, umývadlami, zrkadlami a vešiakmi na zavesenie šatstva, ako aj ďalšími prvkami podľa vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 532/2002 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie (ďalej len „vyhláška č. 532/2002 Z. z.“),
- **vyhradenie parkovacích miest** pre vozidlá telesne postihnutých osôb tak, aby boli najbližšie k budove,
- montáž **vodiacich línií** pre nevidiacich a **optických systémov** pre nepočujúcich,
- dostatočne viditeľné a čitateľné **orientačné tabule a oznamy**, ako aj **označenia** bezbariérového prístupu,

- **školenia** zamestnancov úradov tak, aby aspoň 1 zamestnanec každého úradu ovládal **posunkovú reč**,
- v budovách, ktoré nie sú vo vlastníctve štátu, resp. v správe ministerstva vnútra, **prerokovanie možnosti** zabezpečenia bezbariérového prístupu s ich vlastníkmi.

2. PRÁVO DIEŤAŤA BYŤ VYPOČUTÉ V KAŽDOM KONANÍ, KTORÉ SA HO TÝKA (aplikácia Dohovoru o právach dieťaťa a čl. 41 ods. 1 ústavy)

Z mojich zistení v predchádzajúcich rokoch vyplynulo, že **v inštitucionálnom zabezpečení ochrany práv dieťaťa** existujú **závažné nedostatky systémového charakteru**, ktoré poukazovali aj na nedostatky v zisťovaní názorov dieťaťa a venovaní patričnej pozornosti týmto názorom.

Dieťa nie je objekt konania, o ktorom sa koná a rozhoduje. Je subjektom a účastníkom konania, a z tohto jeho postavenia vyplýva štátu povinnosť, aby dieťaťu zabezpečil **v súdnych** (a aj iných konaniach, ktoré sa ho týkajú) **kvalifikovanú obranu jeho práv a oprávnených záujmov. Zapojenie dieťaťa do konania, ktoré sa ho týka**, je osobitne dôležité v prípadoch, keď sa rozhoduje o usporiadaní vzťahov, ktoré majú **bezprostredný a zásadný vplyv na jeho život a vývoj**.

Preto som v roku 2016 určila, ako ďalšiu z priorít verejného ochrancu práv, realizáciu prieskumu reálneho uplatňovania práva dieťaťa vyjadriť sa k veciam, ktoré sa ho týkajú, a to v konaní pred súdmi.

2.1 Právo dieťaťa byť vypočuté v občianskoprávných súdnych konaniach

Prieskum uplatňovania **základného práva dieťaťa byť vypočuté v občianskoprávnom súdnom konaní** podľa čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa tematicky nadväzuje na moje predchádzajúce zistenia týkajúce sa naplňania povinnosti štátu, resp. jeho príslušných orgánov, poskytovať dieťaťu ochranu jeho práv.

Sú to napríklad konania a rozhodnutia o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti, o jeho styku s rodičmi a s ostatnými príbuznými, o náhradnej výchove a pod. Uvedené konania nie sú zanedbateľné nielen s ohľadom na ich predmet, ale aj vzhľadom na ich vysoký počet. Len v roku 2015 bolo na súdej Slovenskej republiky doručených **28 765** návrhov na začatie konania do registra P (konania vo veci starostlivosti súdu o maloletých), **330** návrhov do registra PPOM (rozhodovanie o predbežnom opatrení a o povolení súdu na výkon oprávnenia vo veci starostlivosti o maloletých) a **711** návrhov do registra Em (nútený výkon rozhodnutí o výchove maloletých).

Na základe informácií od ministerstva spravodlivosti a od 21 okresných súdov som chcela porovnať ako súdej v praxi pristupujú k uplatňovaniu základného práva dieťaťa byť vypočuté v civilnom súdnom konaní.

Z čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa vyplýva, že **dieťa, ktoré je schopné formulovať** vlastné názory, má mať zabezpečené právo tieto názory slobodne vyjadrovať

vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú a jeho názorom sa musí venovať náležitá pozornosť.

Súdy by nemali vychádzať z predpokladu, že dieťa nie je schopné vytvoriť si vlastné názory. Dohovor o právach dieťaťa zámerné **neurčuje vekovú hranicu na uplatňovanie práva dieťaťa vyjadriť** svoje názory, pretože **úroveň chápania dieťaťa nie je vždy priamo úmerná jeho veku**. Výskumy dokázali, že informácie, skúsenosti, prostredie, sociálne a kultúrne očakávania a úroveň podpory prispievajú k rozvoju schopnosti dieťaťa vytvoriť si názor. Z tohto dôvodu je potrebné názory dieťaťa posudzovať **individuálne**. Zároveň však platí, že dieťa má aj možnosť toto právo neuplatňovať. Dieťa by nemalo byť vypočúvané častejšie než je nutné, obzvlášť pri vyšetřovaní citlivých udalostí. Všetky tieto skutočnosti musí súd brať do úvahy pri zvažovaní, **či a akým spôsobom maloleté dieťa aktívne zapojí** do súdneho konania.

Z vykonaného prieskumu vyplynulo, že **postupy súdov** pri posudzovaní, či dieťa je schopné formulovať svoje názory, **sú rôzne**. Niektoré súdy berú do úvahy iba vek dieťaťa. Veková hranica sa pritom výrazne líši. Niektoré súdy považovali za dostatočne vyspelé už deti v predškolskom veku (okolo 5 rokov), iné hranicu stanovovali v súlade so začiatkom školskej dochádzky, iné ešte neskôr - od 10 do 12 rokov. Niektoré súdy zohľadňujú súčasne viac kritérií, ktoré sa na jednotlivých súdoch odlišujú. Niektoré súdy si vypracovali úzus, že si k posúdeniu tejto otázky žiadajú vyjadrenie, alebo stanovisko od kolízneho opatrovníka a zákonných zástupcov (ktorí dieťa bezprostredne poznajú).

Zákon, ani vykonávacie predpisy, k tejto náročnej odbornej otázke posudzovania spôsobilosti dieťaťa, **neurčujú zjednocujúce pravidlá postupu**. Preto sa súdna prax, ako aj úroveň zabezpečenia a ochrany základného práva dieťaťa vyjadriť sa v civilom konaní, **na jednotlivých súdoch, resp. u jednotlivých sudcov, odlišuje** (čo potvrdzujú aj zistenia z prieskumu, ktoré uvediem).

V situácii, keď sudca dospeje k záveru, že dieťa je schopné formulovať svoje názory, musí v zmysle čl. 12 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa posúdiť, či dieťa vypočuje priamo (sudca alebo súdny úradník), alebo dieťa vypočuje nepriamo - prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu. Väčšina oslovených súdov uviedla, že **údaj o počte priamych vypočutí dieťaťa nemá** k dispozícii, pretože takúto štatistiku nevedie. Menšia časť oslovených súdov uviedla konkrétny údaj o počte priamych vypočutí (**napr. 1, 4, 5, 7, 14 vypočutí ročne**), alebo približný odhad počtu priamych vypočutí dieťaťa (napr. výnimočne, max. 10 %, cca 20 %). Pokiaľ aj súdy uviedli údaj o konkrétnom alebo o približnom počte priamych vypočutí v súdnom konaní, išlo **o priemerne nízky podiel** (cca 5 – 6 % zo všetkých súdnych konaní).

Väčšina súdov uviedla, že **prioritne uplatňuje nepriame vypočutie dieťaťa** - prostredníctvom kolízneho opatrovníka. K priamemu vypočutiu pristupujú iba v prípade, **ak je na to závažný dôvod**. Tieto informácie len potvrdzujú zistený nízky priemerný podiel priamych vypočutí. Súdy takýto postup **odôvodňovali tým, že nechcú zaťažovať deti problémami** rodičov, tiež snahou eliminovať stres, ktorý dieťaťu môže spôsobovať výsluch pred súdom a možnosťou vypočutia dieťaťa kolíznym opatrovníkom v domácom prostredí dieťaťa, ktoré je pre dieťa menej stresujúce. Z odpovedí súdov vyplynulo veľmi jasne, že priame vypočutie dieťaťa v súdnom konaní je zo strany súdu **motivované potrebou doplniť**

dokazovanie pre potreby rozhodnutia vo veci, **nie požiadavkou umožniť dieťaťu uplatniť jeho právo** byť vypočuté v konaní, ktoré sa ho týka.

Uprednostňovanie nepriameho vypočutia **nie je v súlade so zmyslom a účelom základného práva dieťaťa** byť vypočuté. To nakoniec reflektuje aj nová procesná právna úprava. V rámci rekodifikácie procesných predpisov je vo viacerých ustanoveniach Civilného mimosporového poriadku, ktorý je účinný od 1. júla 2016, zrejmä **snaha o čo najširšie uplatňovanie práva dieťaťa byť vypočuté priamo v civilnom konaní. Táto snaha je v súlade s požiadavkami a zmyslom čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa.**

Vypočúvanie maloletých detí vyžaduje **vytvorenie vhodných podmienok**, ktoré u dieťaťa pomôžu prekonať ostych a strach z neznámeho prostredia a prispejú k vytvoreniu vhodnej atmosféry a k vybudovaniu dôvery u dieťaťa. Preto je potrebné **venovať náležitú pozornosť** tomu, čo dieťa okolo seba vidí. Rovnako tak, **spôsob komunikácie** s dieťaťom a **postup pri jeho vypočúvaní musí byť prispôsobený rozumovej a vôľovej vyspelosti dieťaťa**. Zvláštnu pozornosť je potrebné venovať poskytovaniu a podávaniu informácií spôsobom, ktorý je pre dieťa vhodný.

Žiadny z oslovených súdov **neuviedol, že disponuje osobitnou miestnosťou**, ktorá je svojím zariadením a vybavením prispôsobená deťom. Súdny uviedli, že vypočutie dieťaťa v súdnom konaní prebieha **buď v bežnej pojednávacej miestnosti, alebo v kancelárii** sudcu, bez prítomnosti rodičov, za prítomnosti kolízneho opatrovníka. Niektoré z oslovených súdov uviedli, že pri výbere miesta vypočutia berú do úvahy vek dieťaťa, a rovnako aj účel vypočutia dieťaťa. Formálnosť pojednávania a jeho priebehu napr. súd uprednostní v prípade, keď koná o uložení výchovného opatrenia dieťaťu pre nevhodné správanie. Menšiu formálnosť vypočutia dieťaťa v kancelárii súdy uprednostňujú napr. v prípade nižšieho veku dieťaťa. Vytvorenie ďalších podmienok na zabezpečenie väčšieho komfortu pre dieťa, ako napr. poskytnutie vody, ovocia, hračiek, kresliacich potrieb a pod., **závisí od konkrétneho sudcu**. Väčšina súdov uviedla, že vypočutie maloletého dieťaťa prebieha menej formálnym spôsobom, čomu sudcovia prispôbujú svoje oblečenie - dieťa vypočúvajú bez talára, v pojednávacej miestnosti nezostanú na svojom mieste, ale si prisadnú bližšie k dieťaťu, aby s ním mohli bezprostrednejšie komunikovať.

Celkovo z predložených stanovísk vyplýva, že pri priamom vypočutí maloletého dieťaťa **súdny berú do úvahy to, že výsluch dieťaťa je špecifická činnosť**, a preto si vyžaduje prispôsobenie prostredia, v ktorom je dieťa vypočúvané, ako aj odlišný spôsob vedenia vypočúvania dieťaťa. **Miera zohľadnenia týchto špecifik však nie je na jednotlivých súdoch rovnaká.**

Dohovor o právach dieťaťa pripúšťa, aby osobou, ktorá vypočuje názory dieťaťa bola dospelá osoba zapojená do záležitosti, ktorá sa dieťaťa týka. Pokiaľ súd vypočúva dieťa prostredníctvom zástupcu, mal by starostlivo zvážiť, koho ako zástupcu poverí, a aj to, akým spôsobom mu bude názor dieťaťa pretlmočený. Ako vyplynulo z doručených stanovísk jednotlivých súdov, vypočutie maloletého dieťaťa prostredníctvom zástupcu vykonávajú súdy najčastejšie **cestou orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately** (teda prostredníctvom **príslušného úradu práce**) - ako zástupcu maloletého dieťaťa v konaní.

Väčšina súdov sa zhodla, že orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately všeobecne požiadajú o zistenie názoru dieťaťa k predmetu konania **bez toho, aby určovali**

konkrétne otázky, ktoré majú byť predmetom zistenia. Tento postup súdy odôvodňovali skutočnosťou, že zisťovanie názoru dieťaťa vykonávajú skúsení pracovníci úradov práce, ktorí ako zástupcovia dieťaťa, sú zúčastnení na konaní, a preto poznajú predmet konania.

Podľa súčasného právneho stavu teda, kolízny opatrovník v civilnom konaní na jednej strane **zastupuje dieťa a ochraňuje** jeho subjektívne práva a oprávnené záujmy. **Zároveň** však, v **tom istom civilnom konaní, vystupuje ako objektívny orgán sociálnoprávnej ochrany detí**, ktorý na žiadosť súdu preskúmava pomery v rodine, pre súd zisťuje a podáva správu o rodičoch dieťaťa, s ktorými sú práva dieťaťa v kolízii a zisťuje názor dieťaťa, ktoré sám zastupuje.

Väčšina súdov uviedla, že správu kolízneho opatrovníka hodnotí ako každý iný dôkaz v konaní, a to individuálne - vzhľadom na obsah, ako aj vo vzájomných súvislostiach s ostatnými dôkazmi a skutočnosťami, ktoré v konaní vyšli najavo. Na základe všetkých týchto dôkazov následne súd rozhodne o merite veci. Z doručených stanovísk väčšiny súdov vyplynulo, že **až v prípade, keď na základe takéhoto nepriameho výsluchu dieťaťa nie je možné vyvodit' jednoznačný záver** v súdnom konaní, **pristupuje súd k priamemu vypočutiu dieťaťa.**

Aj tieto vyjadrenia súdov svedčia o tom, že z pohľadu súdov predstavuje vypočutie dieťaťa – či už priame alebo nepriame – iba dôkazný prostriedok, ktorý má súdu pomôcť dospieť k záverom a k rozhodnutiu. Súdy teda k vypočutiu dieťaťa nepristupujú preto, aby dieťaťu umožnili uplatniť jeho právo byť vypočuté v konaniach, ktoré sa ho bezprostredne týkajú.

Je evidentné, že zisťovanie názoru maloletých detí je špecifická činnosť a dospelí potrebujú odbornú prípravu na získanie zručností, ktoré by im umožnili efektívne podporiť participáciu detí. Ministerstvo spravodlivosti ma informovalo o odborných seminároch organizovaných Justičnou akadémiou Slovenskej republiky (ďalej len „Justičná akadémia“), ako aj o vzdelávacích aktivitách Inštitútu vzdelávania Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky v Omšeni.

Prevažná väčšina oslovených súdov na otázku, či pre sudcov boli zabezpečené, alebo sa pripravujú školenia k uplatňovaniu čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa pripúšťa v civilných konaniach, iba všeobecne uviedla, že ich sudcovia sa zúčastňujú školení a seminárov organizovaných Justičnou akadémiou. Justičná akadémia, podľa niektorých súdov, občasne organizuje školenia zamerané na problematiku rozhodovania o maloletých, ktorých súčasťou je aj metodika výsluchu dieťaťa pred súdom, a to aj v spolupráci so psychológmi. Časť súdov uviedla, že sudcovia sa (okrem toho) zúčastňujú konferencií, seminárov a školení, ktoré organizujú k uvedenej problematike neziskové organizácie.

Niektoré z oslovených súdov uviedli, že ich sudcovia sa nezúčastnili žiadnych školení alebo seminárov k čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa a jeho uplatňovania v praxi, a ani nemajú vedomosť o tom, že by sa takéto školenia pripravovali. Časť súdov však uviedla, že by uvítala viacero školení špecializovaných na výsluch maloletých detí vedených detskými psychológmi.

Rôznorodosť a rozpornosť stanovísk **indikuje potrebu zabezpečiť pre sudcov a súdnych úradníkov špecializované školenia k správne uplatňovaniu práva dieťaťa byť vypočuté** v súdnych konaniach, ktoré sa ho týkajú, a to nielen v teoretickej rovine (teda

v rovine kedy a akou formou najlepšie zisťovať názory maloletého dieťaťa), ale aj v rovine praktického získavania zručností na vypočutie dieťaťa.

Na základe výsledkov prieskumu som konštatovala, že **súčasná prax súdov v civilných konaniach nezabezpečuje všetkým deťom, ktoré sú schopné formulovať svoje názory na to, čo sa ich týka, možnosť tieto názory v konaní, ktoré sa ich týka, vyjadriť**. Tento prieskum a aj činnosti kolíznych opatrovníkov potvrdili, že kolízni opatrovníci zisťujú názor dieťaťa vtedy, ak to od nich žiada súd. Súdny uviedli, že nie v každom prípade považujú za potrebné, aby zistili názor dieťaťa. Závisí to od úvahy sudcu. **Nemožno vylúčiť**, že sú konania, v ktorých názor dieťaťa zisťovaný mal byť, ale zisťovaný nebol, a teda, že dieťa **nedostalo možnosť uplatniť svoje právo** vysloviť svoj názor, ani byť vypočuté. **K priamemu vypočutiu dieťaťa súdy pristupujú iba vtedy, keď potrebujú doplniť dokazovania pre svoje rozhodnutie vo veci**. Prípadov, keď súd priamo vypočul dieťa v konaní je **minimálny počet**.

Z hľadiska štátnej záruky ochrany práv dieťaťa sú súdy najvyššou autoritou tejto ochrany. Súd o deťoch rozhoduje, ale najčastejšie **sudca dieťa, o ktorého právach rozhoduje nevidí a nestretne sa s ním**. Jeho priamy kontakt s deťmi je v bežnej praxi iba zriedkavou výnimkou. Tejto praxi zodpovedá vybavenie súdov, ich personálne obsadenie, technické vybavenie, a čo považujem za najväčší problém, aj ich vnútorné nastavenie, z ktorého **vyplývalo, že súdy necítia potrebu na tomto stave niečo zmeniť**. Iba niektorí sudcovia.

Správa z popisovaného prieskumu bola dňa 11. augusta 2016 prerokovaná so zástupcami ministerstva spravodlivosti, súdov, zástupcami orgánov verejnej moci, ako aj so zástupcami mimovládnych organizácií. Výsledkom boli tieto odporúčania verejného ochrancu práv –

Ministerstvo spravodlivosti

1. prehodnotí činnosť rodinno-právnych senátov a vytvorí podmienky na špecializáciu a vhodnú skladbu zamestnancov, vrátane iných ako právnických profesií, v predpokladanom termíne do roku 2018,
2. zabezpečí pre sudcov a súdnych zamestnancov špecializovaných na rozhodovanie vo veciach rodinnoprávnej agendy školenia a nácviky potrebných zručností,
3. vytvorí podmienky pre možnosť vypočuť dieťa v priestoroch súdu aj mimo pojednávacej miestnosti,
4. vytvorí do roku 2017 návrh štandardov pre zisťovanie schopnosti dieťaťa formulovať svoj názor, štandardov pre zisťovanie názoru dieťaťa, štandardov vypočutia dieťaťa v konaní.

3. OCHRANA ZÁKLADNÉHO PRÁVA NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE V ČINNOSTI ORGÁNOV VEREJNEJ SPRÁVY PRI POVOĽOVANÍ VÝSTAVBY MALÝCH VODNÝCH ELEKTRÁRNÍ (čl. 44 ústavy)

V zmysle čl. 44 ústavy „Každý má právo na priaznivé životné prostredie.“ a každého sa týka aj ústavný zákaz „nad mieru ustanovenú zákonom ohrozovať a poškodzovať životné prostredie, prírodné zdroje a kultúrne pamiatky.“

Podľa čl. 4 ods. 1 ústavy „Nerastné bohatstvo, jaskyne, podzemné vody, prírodné liečivé zdroje a vodné toky sú vo vlastníctve Slovenskej republiky“, ktorá „chráni a zveľaďuje toto bohatstvo, šetrne a efektívne využíva nerastné bohatstvo a prírodné dedičstvo v prospech svojich občanov a nasledujúcich generácií.“

Predmetom prieskumu verejného ochrancu práv, ktorý bol ukončený v novembri 2016, bolo zabezpečovanie ochrany životného prostredia orgánmi verejnej správy pri povoľovaní výstavby malých vodných elektrární (ďalej len „MVE“). Výsledkom prieskumu sú uvedené zistenia, ktoré budú predmetom prerokovania, spolu s návrhom opatrení.

Prieskum potvrdil, že pri konaní a rozhodovaní orgánov verejnej správy v povoľovacích procesoch týkajúcich sa MVE dochádzalo a dochádza k porušovaniu základných práv a slobôd týkajúcich sa práva na súdnu a inú právnu ochranu, práva na priaznivé životné prostredie, ako aj práva na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a o príčinách a následkoch tohto stavu. Nesprávnym postupom orgánov verejnej správy dochádza aj k porušovaniu práv zaručených Aarhuským dohovorom.

V jednotlivých povoľovacích konaniach MVE dochádzalo k porušovaniu práv účastníkov konaní, k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci, k nesprávnemu úradnému postupu, k nedostatočnému odôvodňovaniu vydaných rozhodnutí, k neplneniu povinnosti vychádzať zo spoľahlivo zisteného stavu veci, k porušeniu povinnosti svedomite a zodpovedne sa zaoberať každou vecou a k porušeniu ďalších povinností, ktoré môžu mať dopad na základné práva.

Ochrana životného prostredia, ako dôležitý záujem spoločnosti, sa v konaniach často vybavila **formalisticky** a bez **skutočného naplnenia** zmyslu, na ktorý bola príslušným orgánom zverená právomoc štátu. V jednotlivých povoľovacích konaniach MVE dochádzalo buď k **ignorovaniu námietok účastníkov** konania, alebo sa s nimi príslušné orgány verejnej správy nevysporiadali dostatočne. **V odôvodneniach rozhodnutí chýbali podstatné náležitosti** a závažné rozpory medzi dotknutými orgánmi zostali nevyriešené. Problémové oblasti sa „presúvali“ na stále neskoršie štádiá konania, až zostali nevyriešené.

V niektorých prípadoch orgán verejnej správy nekonal aj rok potom ako mal, v inom prípade orgány verejnej správy boli schopné vydať v jeden deň územné rozhodnutie a hneď na druhý deň vodoprávne povolenie na vodnú stavbu. Pri viacerých konaniach nedošlo k adekvátnemu informovaniu verejnosti, čo sa neskôr prejavilo na hromadných neúspešných pokusoch zúčastniť sa na rozhodovaní, ktoré už bolo skončené.

V iných prípadoch sa formalizmus orgánov verejnej správy prejavoval tak, že najskôr bolo k zámeru vydané nesúhlasné stanovisko, ale následne došlo k jeho zmene na opačné – orgány s výstavbou súhlasili, a to bez toho, aby boli zrejmé dôvody takej diametrálnej zmeny. Takáto **zmena postoja** bola v niektorých konaniach logicky nevysvetliteľná.

Vo viacerých konaniach sa orgány namiesto odborného vysporiadania sa so stretom legitímnych záujmov – výstavbou MVE na dosiahnutie zvýšenia podielu obnoviteľných zdrojov energie a ochrany životného prostredia – formalisticky odvolávali na Koncepciu využitia hydroenergetického potenciálu vodných tokov Slovenskej republiky (ďalej len „Koncepcia HEP“), ako na jediný a rozhodujúci argument. Takáto výrazná nadinterpretácia postavenia Koncepcie HEP ako argumentu, ktorého citovanie stačí na vysporiadanie sa s námietkami, je v rozpore s právami účastníkov.

Za jeden z najzávažnejších záverov s vplyvom na ústavné práva veľkého množstva obyvateľov považujem tiež to, že pri posudzovaní vplyvov na životné prostredie sa v žiadnom štádiu konania dôkladne **neposudzovali kumulatívne vplyvy** viacerých MVE na tom istom vodnom toku, alebo na jeho úseku. To považujem, najmä pri zachovalých ekosystémoch tokov ako je rieka Hron, za neakceptovateľné.

4. O ZABEZPEČENÍ PRÍSTUPU K PITNEJ VODE V RÓMSKYCH OSADÁCH A O ICH PROTIPOŽIARNEJ OCHRANE (čl. 15 a čl. 39 ods. 2 ústavy)

Ako jednu z priorít verejného ochrancu práv v roku 2016 som uložila Kancelárii, aby v osadách a v obciach, ktorých obyvateľstvo je prevažne rómskej národnosti, vykonala **prieskum ochrany a dodržiavania základného práva každého na prístup k pitnej vode**. Súčasťou prieskumu bolo aj zisťovanie, ako dokázu obce, v **prípade požiaru, zabezpečiť ochranu základného práva na život obyvateľov, ktorí žijú v priestorovom vylúčení bez prístupu k vode a bez možnosti prístupu modernej techniky na tieto miesta**. Zamestnanci Kancelárie vykonali prieskum v 20 mestách a obciach, v ktorých sa nachádzajú početné rómske osídlenia.

Podľa výskumov a strategických dokumentov, aj podľa poznatkov verejného ochrancu práv z doterajších prieskumov a vybavených podnetov, patria v Slovenskej republike Rómovia k ľuďom, ktorí sú najviac ohrození sociálnym vylúčením. Z tých ľudí, ktorí už v sociálnom vylúčení dlhodobo žijú (vrátane detí), najpočetnejšiu časť tvoria práve Rómovia.

Na 64. Valnom zhromaždení Organizácie Spojených národov, ktoré sa konalo dňa 28. júla 2010, bolo prijaté **uznesenie, uznávajúce prístup k čistej vode ako základné ľudské právo**. Týmto uznesením Organizácia Spojených národov vyzýva štáty a medzinárodné organizácie na zabezpečenie finančných zdrojov, budovanie kapacít a zavádzanie technológií na zabezpečenie poskytnutia bezpečnej, čistej, prístupnej a cenovo dostupnej pitnej vody a hygieny pre všetkých. Deklarovanie prístupu k pitnej vode ako základného práva, neznamená vytvorenie nového práva, alebo ďalšej podkategórie práv, ale je súčasťou sociálnych práv, deklarovaných **Medzinárodným paktom o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach**. Tento dokument v čl. 11 ods. 1 uznáva „právo každého jednotlivca na primeranú životnú úroveň pre neho a jeho rodinu, zahrňujúce dostatočnú výživu, šatstvo, byt a na neustále zlepšovanie životných podmienok“.

Prístup k základným životným potrebám človeka je nevyhnutným predpokladom pre naplnenie práv, ktoré mu právny poriadok priznáva. Preto prístup k pitnej vode úzko

súvisí aj s realizáciou základných práv, garantovaných ústavou, a to najmä s právom na **ochranu života a zdravia** (čl. 15 a čl. 40 ústavy) a s právom na **súkromný a rodinný život** (čl. 19 ods. 2 ústavy). Zároveň čl. 39 ods. 2 ústavy uvádza, že „každý, kto je v hmotnej núdzi, má **právo na takú pomoc**, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie **základných životných podmienok**.“

Dňa 11. januára 2012 bola uznesením vlády č. 1/2013 schválená **Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020**. Otázkou prístupu k pitnej vode sa tento dokument zaoberal v kapitole **D.2.3**, pričom v bode 3 stanovil cieľ „Zabezpečiť dostupnosť a kvalitu pitnej vody.“ Zároveň v kapitole **D.2.4** s názvom „Oblasť bývania“ v bode 5 stanovil cieľ „Zabezpečiť dobudovanie infraštruktúry a vybavenosti segregovaných a separovaných rómskych osídlení na Slovensku.“, a teda **prístup k pitnej vode**, ku kanalizácii/septiku, k plynu a k elektrickej energii.

V súčasnosti sú verejne prístupné viaceré kvantitatívne údaje a štatistiky o prístupe k pitnej vode v rómskych osadách na Slovensku.

V roku 2004 a v roku 2013 bol zverejnený Atlas rómskych komunít. Oba tieto dokumenty obsahujú informácie o životných podmienkach rómskej populácie.

V zmysle údajov zverejnených v Atlase rómskych komunít z roku 2013, je na Slovensku **evidovaných 803 osídlení v 583 obciach**. Takmer tri štvrtiny (74,5%) z týchto osídlení (počet 598) je úplne pokrytých vodovodom, využíva ho 76% všetkých obydľí, ktoré sa v ňom nachádzajú. 18 osídlení (2,2%) z celkového počtu je pokrytých vodovodom iba čiastočne, využíva ho 21,5% obydľí v týchto osídleniach. **V zostávajúcich 185 osídleniach (23%) verejný vodovod chýba úplne.**

Prieskum potvrdil, že v 6 rómskych osadách nemajú dodávku pitnej vody z vodovodu a z nich v 4 používajú vodu zo studne, ktorá nebola podrobená rozboru, a preto nie je isté, že ide o pitnú vodu. Prístup k pitnej vode nemajú zabezpečený ani mnohí obyvatelia tých obcí, v ktorých bol vodovod vybudovaný, a to preto, že prípojka a voda nie sú pre nich cenovo dostupné.

Na základe toho možno konštatovať, že **viaceré obce nedokázali vlastnými krokmi a prostriedkami zabezpečiť bezpečnú, čistú, prístupnú a cenovo dostupnú pitnú vodu a hygienu pre všetkých.**

Pritom všetci vieme, že obmedzený prístup k pitnej vode a k úžitkovej vode má výrazný vplyv na zdravie, na hygienu jednotlivca, ovplyvňuje celkovú kvalitu jeho života, aj jeho uplatnenie sa v ľudskom spoločenstve.

Z prieskumu ďalej vyplynuli nasledujúce zistenia.

Na centrálnej štátnej úrovni sa realizuje pravidelný monitoring a rôzne projekty financovania konkrétnych oblastí rozvoja života v rómskych komunitách z prostriedkov Európskej únie, ako aj z prostriedkov štátneho rozpočtu. Napriek tomu sa **situácia zlepšuje len veľmi, veľmi pomaly**. Pomalé tempo zlepšovania v porovnaní s množstvom vykazovaných aktivít a minutých prostriedkov, vzbudzujú pochybnosti o efektívnosti a realnosti projektov z pohľadu dlhodobého udržania ich benefitov.

V rómskych osadách sa zo strany úradov používa všeobecne záväzný právny poriadok štátu selektívne.

Slovenská republika je zodpovedná za dodržiavanie základných práv a slobôd na jej území. Porušovanie ľudských práv môže byť dôsledkom konania či nečinnosti orgánov štátu, a teda môže byť spôsobené inštitucionálnym zlyhaním, alebo nesprávne nastaveným systémom fungovania orgánov. Dokumenty Organizácie Spojených národov o ľudských právach sú vybudované na koncepte zmluvných záväzkov štátov.

Zabezpečenie napĺňania práva na prístup k pitnej vode ako základného práva, je pozitívnym záväzkom štátu. Štát sa zaviazal k tomu, že vytvorí vhodné podmienky pre každého, aby mal prístup k pitnej vode a hygiene, a aby bol tento prístup cenovo dostupný. Je to záväzok štátu, ktorý nie je iba deklaratívny, ale vyžaduje si dosiahnutie istého konkrétneho výsledku. Štát disponuje všetkými prostriedkami na jeho dosiahnutie. Tento záväzok štátu napĺňať práva znamená, že štát prijme potrebné opatrenia - legislatívne, administratívne, aj rozpočtové.

Prieskum potvrdzuje, že aj v obciach, v ktorých je vodovod, nie je pitná voda dostupná pre každého. Jej dostupnosť naráža na **cenu za dodávku vody.** Podľa našej ústavy „každý, kto je v hmotnej núdzi, má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok“ (čl. 39 ods. 2 ústavy). Pitná voda je nevyhnutnou základnou životnou potrebou. Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach uznáva viac ako právo na pomoc v hmotnej núdzi, uznáva právo každého jednotlivca na primeranú životnú úroveň pre neho a pre jeho rodinu. K nej patrí dostatočná výživa, šatstvo, bývanie a zlepšovanie životných podmienok.

Napokon, na základe analýzy výsledkov prieskumu, zohľadňujúc požiadavky Maastrichtských smerníc pre posudzovanie porušenia medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach konštatujem -

1. **Slovenská republika doposiaľ neprijala dostatočné legislatívne opatrenia,** ktoré by umožňovali vyporiadanie právnych vzťahov k pozemkom pod rómskymi osadami. Od vyriešenia tejto otázky závisí riešenie mnohých problémov, v niektorých prípadoch aj systematické a stabilné zabezpečenie prístupu osôb k pitnej vode.
2. Pre naplnenie cieľov, vyplývajúcich zo Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020, Slovenská republika v oblasti prístupu k pitnej vode pripravuje realizáciu **podpory pre výstavbu vodovodov.** Ak by aj tento zámer bol v plnom rozsahu realizovaný, prieskum potvrdil, že pre cenovú nedostupnosť **nebude môcť byť základné právo obyvateľov rómskych osád v mnohých prípadoch naplnené.** V osadách, ktoré už v súčasnosti majú vybudovaný vodovod, žije množstvo obyvateľov, ktorí prístup k pitnej vode nemajú zabezpečený. Nie je racionálne predpokladať, že obdobná situácia nevznikne aj v tých osadách, v ktorých sa bude realizovať výstavba vodovodu v budúcnosti. Pre týchto obyvateľov štát **nemá pripravené žiadne riešenie.** Preto by mala byť prehodnotená zákonná definícia pomoci v hmotnej núdzi, do ktorej by mali byť včlenené aj náklady spojené s dodávaním pitnej vody.
3. Pri napĺňaní práva na prístup k pitnej vode v rómskej osade dosahuje Slovenská republika **veľmi pomalý a iba malý pokrok.** Podľa štatistických údajov z Atlasu rómskych komunít z roku 2013 bolo v uvedenom období k vodovodu pripojených

58,8% obydľí v rómskych osídleniach, čo je len o 19,8% viac, ako bolo vykázané v štatistikách Atlasu rómskych komunít v roku 2004 (teda za obdobie 9 rokov). Ak by tento ukazovateľ rástol rovnakým tempom aj v ďalšom období, **dosiahnuť stav 100% pripojených obydľí v rómskych osadách by sa Slovenskej republike podarilo až v roku 2032.**

4. Slovenská republika v prípadoch tých osád, **v ktorých sú obyvatelia odkázaní na užívanie zdravotne škodlivej vody**, v súčasnosti **nenapĺňa ani minimálny obsah práva** na prístup k pitnej vode. Napriek tomu, že potreba riešenia situácie v týchto osadách je mimoriadne naliehavá, štát nevykonáva potrebné opatrenia a ostáva pasívny, aj keď sa jeho nečinnosť týka veľkého množstva ľudí a aj detí.
5. Štát **nevyčlenil dostatočné zdroje na vyriešenie otázky prístupu k pitnej vode** v rómskych osadách. Dotačná schéma Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity disponuje minimálnymi prostriedkami na riešenie otázky prístupu k pitnej vode. Postačujú len na **riešenie havarijných stavov v niektorých osadách**. Bremeno finančných nákladov znáša spravidla samospráva, ktorá často nedisponuje prostriedkami, ktorými by mohla napomôcť k zlepšeniu situácie.
6. Štátna politika vykazuje skôr znaky vyhýbania sa riešeniu problémov spojených so zabezpečením prístupu každého k pitnej vode a k hygiene, než znaky ich aktívneho riešenia. **Pasívny postoj zodpovedných orgánov nevytvára predpoklady pre dosiahnutie cieľa**. Z historického vývoja je zrejmé, že rómske obyvateľstvo bolo diskriminované a utláčané, čoho výsledkom je sociálne vylúčenie a chudoba jeho veľkej časti, ktoré pretrvávajú dodnes. Preto je povinnosťou nášho súčasného štátu prijať opatrenia na nápravu tohto stavu, a to nielen v otázke prístupu k pitnej vode a k hygiene.
7. Prieskum preukázal, že **štát a jeho reprezentanti sú zodpovední za obsah komunikácie tejto problematiky s väčšinovým obyvateľstvom**. Vzhľadom na záväzky, ktoré štát v oblasti ochrany ľudských práv a slobôd prijal, je ich úlohou ľuďom vysvetľovať akútnu potrebu prijať opatrenia na zlepšenie života ľudí žijúcich vo vylúčených spoločenstvách spolu s tým, že ich prijatie je viacnásobným prínosom pre celú našu spoločnosť. Ich aplikácia v praxi sa totiž časom prejaví v zlepšení vzdelanosti, v zamestnanosti, v ekonomickom prínose pre spoločnosť a najmä v kultivovanejšom vzájomnom spolunažívaní.

Záväzok štátu napĺňať **právo každého na prístup k bezpečnej, čistej, prístupnej a cenovo dostupnej pitnej vode a k hygiene**, si vyžaduje prijať legislatívu, ktorá uskutočnenie tohto práva umožní.

Odporúčam najmä -

1. prijať **zákon o prístupe k pitnej vode**, ktorý ustanoví subjekty zodpovedné za zabezpečenie prístupu každého k pitnej vode a k hygiene, upraví práva a povinnosti týchto subjektov a vzťahy medzi nimi; pre prípad preukázanej cenovej nedostupnosti za dodávku vody pre jednotlivca, upraví nárok na určené množstvo spotreby vody na osobu za určité časové obdobie a ustanoví postup a pravidlá, podľa ktorých štát túto dodávku uhradí.

2. v zákone č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pomoci v hmotnej núdzi“) **doplniť znenie § 2 ods. 2** „Základné životné podmienky na účely tohto zákona sú jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie“ tak, že za slovom „prístrešie“ sa vložia slová „**a prístup k pitnej vode a hygiene**“.
3. v zákone pomoci v hmotnej núdzi **doplniť znenie § 9 ods. 3 tak**, že vo výpočte, ktorý stanovuje čo je potrebné rozumieť pod pojmom „Pomoc v hmotnej núdzi“ sa za písm. e) vloží písmeno f), ktoré bude znieť: „**f) úhrada poplatku za vodné a stočné.**“.
4. **Ustanoviť** - pre prípad, ak nedôjde k dohode o usporiadaní vzťahov **k pozemkom, na ktorých sú umiestnené rómske osady - možnosť zo zákona z dôvodu verejného záujmu zriadiť vecné bremeno**, viažuce sa na predmetné pozemky **za náhradu** v aktuálnej trhovej hodnote s tým, že všetky náklady za jeho zriadenie a za vyhotovenie dokumentácie k tomu potrebnej, uhradí obci štát.
5. Vyčleniť v zákone o rozpočte **pre obce** prostriedky na zabezpečenie prístupu k pitnej vode a hygiene.
6. Vyčleniť v zákone o rozpočte **pre Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky** (ďalej len „ministerstvo práce“) dodatočné prostriedky na úradu nákladov za vodné a stočné pre osoby v hmotnej núdzi.

Pri prieskume zabezpečenia protipožiarnej ochrany v rómskych osadách som zistila, že viaceré obce majú skúsenosti s požiarmi v minulom období. Tieto požiare mali aj tragické následky.

Zabezpečenie a vykonávanie protipožiarnej ochrany je plnením pozitívneho záväzku štátu chrániť základné práva osôb na život (čl. 15 ústavy), zdravie (čl. 40 ústavy), majetok (čl. 20 ústavy) a životné prostredie (čl. 44 ústavy). **Štátnu správu na úseku ochrany pred požiarmi** vykonávajú ministerstvo vnútra, krajské riaditeľstvá, okresné riaditeľstvá a obce.

Aj v prípade protipožiarnej ochrany som zistila selektívny, štátom akceptovaný, „právny dualizmus“. Naše orgány verejnej správy a samosprávy, podľa vlastného výberu, niektoré zákony v rómskych osadách vôbec neuplatňujú a niektoré zákony v nich uplatňujú inak, ako mimo nich. Nerobia to však preto, aby počas zákonom ustanoveného prechodného obdobia uplatnili pozitívne opatrenia s cieľom pomôcť ľuďom zo znevýhodnených skupín, čo by bolo plne v súlade s verejným záujmom. Robia to najmä preto, že **všeobecne záväzné zákony upravujúce protipožiarnu ochranu, stavebný zákon a aj iné, sa podľa nich jednoducho nedajú aplikovať na podmienky v osadách**, a tiež pre bezproblémovjší chod svojich inštitúcií. Aj napriek hrozbe straty ľudských životov pri požiari sa orgány verejnej správy a samosprávy uspokojili s existujúcim stavom.

V osadách ľudia bývajú v zahustených osídleniach a často iba v provizórnych príbytkoch. Tie z právneho hľadiska možno ani nie sú stavbami. Sú zhotovené z horľavých materiálov a pritom sa v nich kúri v provizórnych peciach, a niektoré nie sú spojené pevným základom so zemou. Starostovia majú pravdu, keď vo svojich vyjadreniach poukázali na to, že v súčasnej situácii väčšina obyvateľov osád nedokáže splniť predpísané stavebné a iné normy, a to buď z dôvodu sociálnej situácie, alebo z dôvodu právnych prekážok, napr. že ich

obydlie je úradne nepovolená, ale roky štátom, aj vlastníkom pozemku, tolerovaná stavba na cudzom pozemku. Sú to však obydlia, a podľa ústavy je obydlie nedotknuteľné. Rovnako, ako právo na súkromie, na súkromný a rodinný život. Zásahy do nich sa môžu uskutočniť iba na základe zákona, musia sledovať legitímny cieľ a musia sa riadiť zásadou proporcionality. Prostriedky, ktorými sú zásahy vykonané, musia byť primerané.

Ludia žijúci v takýchto provizóriách, niekedy aj bez prístupu k vode a bez prístupovej cesty pre techniku, nemajú zabezpečenú ochranu svojho života pre prípad požiaru.

Táto situácia trvá roky a je dobre známa orgánom verejnej správy a samosprávy. Napriek tomu, tieto orgány **neprijali efektívne opatrenia na jej riešenie.**

Zabezpečenie ochrany základných práv na život, zdravie a priaznivé životné prostredie aj v prostredí osád je samozrejme možné, a pre štát je to aj povinné.

Na základe uvedených skutočností, pre naplnenie dôležitého verejného záujmu, **odporúčam národnej rade**, aby prijala zákonnú právnu úpravu, z ktorej pre ministerstvo vnútra a pre ministerstvo financií vyplynie povinnosť, aby v určenom časovom rámci vytvorili pre obce podmienky na to, aby obce mohli v ustanovenom časovom harmonograme zrealizovať preventívne protipožiarné opatrenia v lokalitách osád, ale aj v obciach, ktorých protipožiarna ochrana to vyžaduje. Ide o tieto opatrenia:

- zabezpečiť vodovodné hydranty, obecné studne,
- trvalo udržiavať prístupové cesty a nástupné plochy, ktoré sú súčasťou zásahových miest,
- vybudovať prístupové komunikácie pre požiarnu techniku.

5. POZNATKY O SKUTOČNOSTIACH NASVEDČUJÚCICH ZÁVAŽNÉMU PORUŠENIU ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD V BEŽNEJ ČINNOSTI NIEKTORÝCH ORGÁNOV (čl. 12 v spojení s čl. 15, čl. 16, čl. 17 ods. 2 a čl. 19 ods. 1 ústavy)

5.1 Postup policajných orgánov

Dňa 18. októbra 2016 som podľa § 24 zákona o verejnom ochrancovi práv predložila národnej rade mimoriadnu správu týkajúcu sa závažného porušovania základných práv a slobôd postupom policajných orgánov.

Uvádžam dôvody, ktoré ma viedli k predloženiu mimoriadnej správy národnej rade.

Podľa § 42 zákona o PZ je policajt oprávnený osobu zaistenú podľa § 19 umiestniť do cely policajného zaistenia (ďalej len „cela“).

V roku 2015 som vykonala prieskum, ktorý bol zameraný na dodržiavanie základných práv a slobôd osôb umiestnených v celách.

Prezidenta Policajného zboru som pred vykonaním prieskumu o mojom zámere informovala a **požiadala som ho o zoznam útvarov, v ktorých celu majú. To znamená, že prieskum bol vykonaný iba v tých policajných útvaroch a budovách, ktoré disponujú celou.**

V rámci tohto prieskumu som však zistila, že v týchto policajných budovách má polícia vytvorené priestory na obmedzovanie osobnej slobody osôb, ktoré aj na obmedzenie osobnej slobody osôb bežne používa, a ktoré nie sú celami.

Základné právo na osobnú slobodu požíva najvyššie možné garancie ochrany pred zásahom štátu a jeho orgánov do neho. Každý postup štátu, ktorým sa ho môže dotknúť, je upravený zákonom a pre štátne orgány platí čl. 2 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.“ Zákon presne a podrobne ustanovuje aj policajný postup k predvedenej osobe a zaistenej osobe.

Policajný postup je upravený takto -

Podľa § 17 zákona o PZ môže policajt, za splnenia v tomto ustanovení stanovených podmienok, predviesť osobu na útvar Policajného zboru kvôli podaniu vysvetlenia. Podľa § 17 ods. 3 zákona o PZ „Úradný záznam o predvedení, zápisnica o podaní vysvetlenia a záznam o úkone pri objasňovaní priestupku musia byť spísané IHNEĎ po predvedení osoby.“

Podľa § 17 ods. 7 tohto zákona „Policajt je povinný predvedenú osobu odovzdať orgánom činným v trestnom konaní alebo inému príslušnému orgánu, ak zistí, že sú dôvody na jej odovzdanie, inak musí osobu IHNEĎ prepustiť, čo vyznačí v úradnom zázname o predvedení.“

V § 19 tento zákon ustanovuje zákonné dôvody, pre ktoré je policajt oprávnený zaistiť osobu.

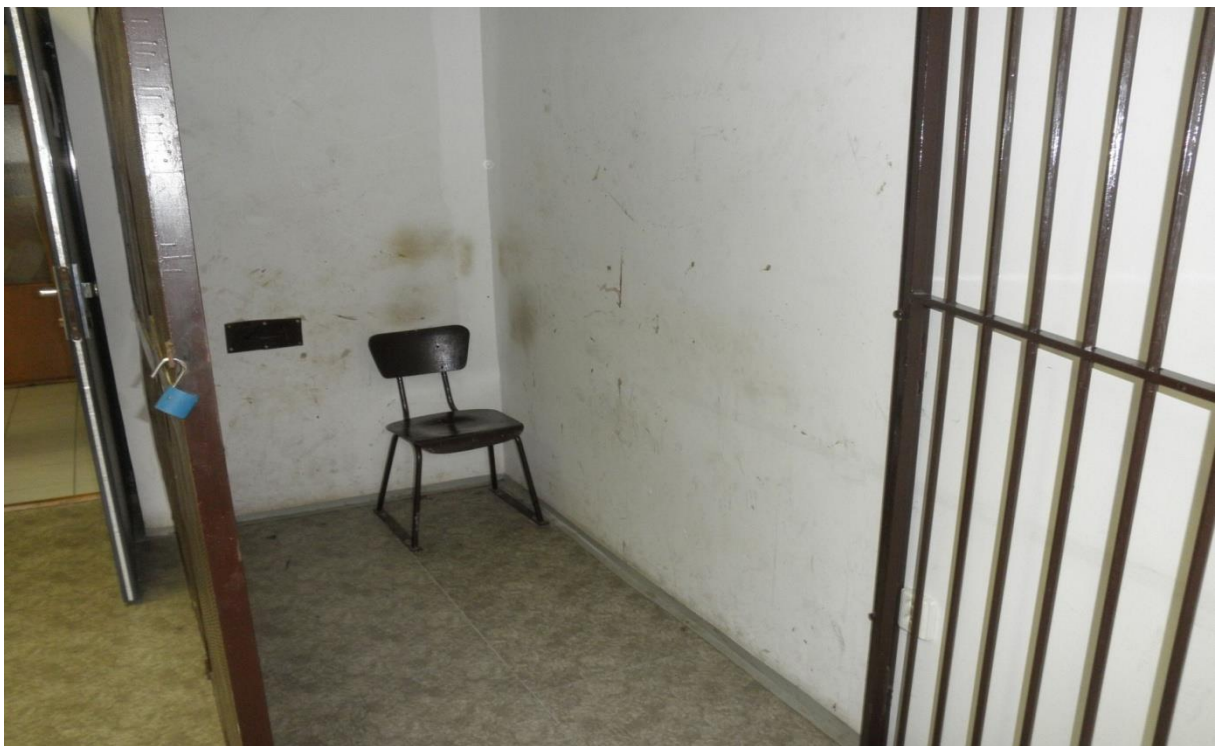
Podľa § 19 ods. 2 tohto zákona „Útvar Policajného zboru, ktorý prevzal od policajta zaistenú osobu, BEZODKLADNE vydá o zaistení osoby rozhodnutie, v ktorom uvedie dôvod, pre ktorý bola osoba zaistená a BEZ ZBYTOČNÝCH PRIEŤAHOV ho odovzdá zaistenej osobe. Proti rozhodnutiu o zaistení osoby môže zaistená osoba podať odvolanie“.

Podľa § 19 ods. 5 „Ak policajt neodovzdá osobu orgánom činným v trestnom konaní, alebo inému príslušnému orgánu, musí osobu IHNEĎ prepustiť.“

Podľa § 19 ods. 6 tohto zákona „Osobe zaistenej podľa odseku 1 sa umožní BEZ ZBYTOČNÉHO ODKLADU na jej požiadanie vyrozumieť o zaistení niektorú z blízkych osôb a požiadať advokáta o poskytnutie právnej pomoci.“

Podľa § 42 ods. 1 zákona o PZ „Policajt je oprávnený osobu zaistenú podľa § 19 umiestniť do cely policajného zaistenia (ďalej len „cela“) zriadenej na tento účel na útvare Policajného zboru.“

Prieskum verejného ochrancu práv potvrdil, že polícia sa vo svojej praxi neriadi zákonom, a že svojím nezákonným postupom zasahuje do základných práv a slobôd osôb. Ešte pred tým, ako osobu zákonným postupom umiestni do riadnej cely, mimozákonným postupom ju obmedzí na osobnej slobode v miestnosti vybavenej na pripútavanie osoby o stenu, bez riadneho vybavenia, bez prístupu k vode, bez prístupu k toalete, bez možnosti privolania pomoci (zvonček) a aj bez priameho svetla.

Zdroj: Kancelária verejného ochrancu práv

Tieto priestory **nie sú celami**, ide zväčša o mrežami oddelenú časť miestnosti alebo chodby, v ktorej sa nachádza spravidla iba stolička alebo lavica. V niektorých takýchto priestoroch sú zabudované oká alebo držiadlá, slúžiace na pripútanie osoby. Tieto priestory policajti bežne používajú na zatváranie a pripútavanie fyzických osôb. Považujú ich za bežnú súčasť policajného postupu, o čom svedčí aj to, že pre ne majú svoj slangové názvy. Nazývajú ich „vyhradené priestory“, „miestnosti pre predvedené osoby“ alebo „zadržiavacie miestnosti“. Podľa policajtov ide o „detenčné priestory určené na dočasné umiestnenie osôb s obmedzenou osobnou slobodou.“

Policajti nepostupujú podľa zákona, ale podľa svojej úvahy. Dočasne umiestňujú fyzické osoby predvedené na políciu na čas, o ktorom sami rozhodnú a z dôvodov, pre ktoré to považujú za potrebné. Napríklad, ako uviedli, aj z praktických dôvodov, kým si vybaví spisy. Výsledkom ich nezákonného, a teda svojvoľného postupu je, že obmedzia osobnú slobodu fyzickej osobe v dehonestujúcich, až zstrašujúcich, priestoroch, usposobených aj na pripútavanie, ktoré nie sú upravené v právnom poriadku. Pritom umiestnenie osoby do nich sa deje aj bez bezodkladného vypísania dokumentácie o jej umiestnení. Táto prax bola zistená v budovách, v ktorých polícia celou disponovala.

Na zabezpečenie ochrany základných práv a slobôd som postupne, v priebehu rokov 2015 a 2016, využila všetky zákonné možnosti verejného ochrancu práv - bez výsledku.

Ku zmene tohto protiprávneho stavu do dnešného dňa nedošlo a porušovanie základných práv a slobôd postupmi polície pokračuje.

Pritom, podľa Ústavného súdu Slovenskej republiky, vo vzťahu k postupu orgánov činných v trestnom konaní „Každé pozbavenie slobody musí byť „zákonné“ t. j. musí byť vykonané v súlade s konaním ustanoveným zákonom a okrem toho každé opatrenie, ktorým je jednotlivec pozbavený slobody musí byť zlučiteľné s čl. 17 Ústavy SR, ktorým je ochrana jednotlivca proti svojvôli orgánu činného v trestnom konaní.“ (US) I. 187/ 07, US I.115/07. To isté zrejme musí platiť aj v prípadoch, ak polícia koná ako orgán verejnej správy v konaní, ktoré prebieha podľa ustanovení Správneho, a nie Trestného poriadku.

Umiestňovanie osôb, ktorých osobná sloboda je obmedzená, do nelegálnych vyhradených priestorov je **ponižujúcim zaobchádzaním, t. j. štátne orgány zaobchádzajú s ľuďmi nie ako so subjektmi, ale ako s objektmi práva.**

Prezident Policajného zboru ma v liste zo dňa 28. apríla 2015 informoval o tom, že špecifikácia tzv. „vyhradeného priestoru“ **bola predložená do legislatívneho procesu** kvôli jej zapracovaniu do novely zákona o PZ. Konštatujem, že do dnešného dňa takáto právna úprava nebola prijatá a súčasné pomery naďalej umožňujú, pri vykonávaní zaužívanej policajnej praxe, zásahy do základných práv a slobôd osôb.

V demokratickom a právnom štáte je neprípustný taký policajný postup, ktorý neupravuje zákon.

Ďalším z dôvodov, ktoré ma viedli k predloženiu mimoriadnej správy národnej rade bola v neposlednom rade aj skutočnosť, že Slovenská republika **stále nevytvorila podmienky na naplnenie základného práva osoby na nezávislé a účinné vyšetrenie policajných postupov a postupov iných štátnych orgánov**, ktoré uplatnili voči nej silu. Takáto osoba si

z tohto dôvodu nemôže riadne uplatniť právo na účinný prostriedok nápravy a na primerané odškodnenie v prípade, ak sa chyba v postupe štátneho orgánu preukáže.

Pretože podľa čl. 86 písm. e) ústavy národná rada môže zriaďovať ministerstvá a ostatné orgány štátnej správy, už som jej **odporúčala, aby ustanovila nezávislý orgán** vyšetrovania policajných postupov a postupov iných štátnych orgánov voči fyzickej osobe, pri ktorých je podozrenie na neoprávnené použitie sily, mučenie, kruté a neľudské zaobchádzanie.

Požiadavka nezávislosti vyžaduje, aby tento orgán nebol podriadený vláde, nebol súčasťou ministerstva vnútra, polície, prokuratúry a orgánov, ktoré majú vo svojej pôsobnosti vyšetrovanie v trestnom konaní. Nemá byť obsadený policajtmi, bývalými policajtmi, alebo príslušníkmi iných zložiek, ktorých postupy by mal preskúmať.

Dňa 10. novembra 2016 bola mimoriadna správa prerokovaná vo Výbore Národnej rady Slovenskej republiky pre obranu a bezpečnosť. Výbor mimoriadnu správu síce odobril, ale návrh na vykonanie poslaneckého prieskumu vo vybraných policajných útvaroch nezískal vo výbore dostatočnú podporu.

Dňa 23. novembra 2016 bola mimoriadna správa prerokovaná vo Výbore Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny, a napokon bola prerokovaná aj na schôdzi národnej rady, ktorá neprijala uznesenie o tom, že ju berie na vedomie.

Táto skutočnosť však nič nemení na zistených faktoch, a to znamená, že potreba zmeniť policajné postupy a zlepšiť ochranu základných práv a slobôd osôb, voči ktorým polícia používa svojvoľný postup, je akútna a stále trvá.

5.2 Postup orgánov sociálnoprávnej ochrany detí

Už z predchádzajúcich správ verejného ochrancu práv je známe, že som opakovane zistila aj porušenia základných práv detí, ktoré mojím konaním alebo nekonaním spôsobil niektorý z orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

V roku 2016 som poverila Kanceláriu, aby vykonala prieskum dodržiavania ochrany základných práv a slobôd detí vo viacerých oblastiach sociálnoprávnej ochrany detí. Účelom prieskumu bolo najmä získanie poznatkov o tom, či v nich systém sociálnoprávnej ochrany detí v súčasnom nastavení a pravidlách fungovania dokáže deťom plnohodnotne zabezpečiť ochranu a dodržiavanie ich práv zaručených v Dohovore o právach dieťaťa, a či v rámci svojho systémového nastavenia a fungovania predstavuje aj garanciu ústavného práva dieťaťa na osobitnú ochranu.

Zistené skutočnosti o pôsobení orgánov sociálnoprávnej ochrany v preskúmaných oblastiach nasvedčujú tomu, že nimi v súčasnosti aplikované postupy vedú k **závažnému porušovaniu** základného práva alebo slobody detí. Ich postupy majú **systémový charakter**, a preto sa týkajú veľkého počtu osôb - detí.

Z tohto dôvodu som národnej rade dňa **13. januára 2017** predložila mimoriadnu správu o skutočnostiach nasvedčujúcich závažnému porušovaniu základných práv a slobôd detí postupom orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Jedným z podnetov, ktorým som sa v roku 2016 zaoberala, bol podnet týkajúci sa resocializačného strediska Čistý deň, so sídlom Hodská cesta 1228, 924 01 Galanta (ďalej len „**RS Čistý deň**“). Rovnako, ako to bolo v prípade reedukačných centier, aj v tomto prípade zistenia vyplývajúce z preskúmania podnetu potvrdili, že problémom nie je iba predmetné resocializačné stredisko, ale že systém ako taký trpí mnohými nedostatkami, ktoré umožňujú porušovanie základných práv detí.

Zo zistení vyplynulo, že deti pred umiestnením do resocializačného strediska často **neprechádzajú potrebnou diagnostikou a detoxikáciou.**

Nedostatočná diagnostika detí má za následok, že do resocializačného strediska sa môže dostať aj dieťa, ktoré vôbec nie je závislé, príp. dieťa, u ktorého je užívanie návykových látok „iba“ dôsledkom inej psychickej poruchy. Zo stanoviska hlavného odborníka na závislosti ministerstva zdravotníctva pritom vyplýva, že ak je do resocializačného zariadenia umiestnené dieťa, ktoré tam vôbec nepatrí, môže byť tomuto dieťaťu veľmi ublížené.

Postup príslušného úradu alebo súdu, v prípade rozhodovania o umiestnení dieťaťa do resocializačného strediska, pri ktorom si nezaobstarajú odborné stanovisko o jeho zdravotnom stave, neposkytuje dieťaťu dostatočnú ochranu jeho práv, nie je v súlade so zákonom o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele, s právom dieťaťa na osobitnú ochranu a už vôbec nie je v najlepšom záujme dieťaťa.

Navyše, umiestnenie dieťaťa, ktoré nie je závislé, alebo u ktorého je konzumácia návykových látok dôsledkom inej psychickej poruchy, do resocializačného strediska, **neplní zákonom stanovený účel resocializácie. Keď nie je naplnený účel výchovného opatrenia, predstavuje umiestnenie do resocializačného zariadenia zároveň porušenie práva na osobnú slobodu garantovanú v čl. 17 ods. 2 ústavy.**

Zo zistení ďalej vyplynulo, že v konaniach o uložení výchovného opatrenia **súdy nezisťovali názor dieťaťa**, a ak výnimočne aj áno, vždy to bolo iba sprostredkované - cez jeho sociálneho kurátora. Pri rozhodovaní sa súd oprel spravidla o vyjadrenie zákonných zástupcov, kurátora a resocializačného strediska. Z obsahu vyjadrení kurátorov je však zrejmé, že nereferovali súdu žiadny názor dieťaťa, iba uviedli informáciu či dieťa rozumie prečo je do resocializačného strediska umiestnené. **V súdnych konaniach tak pravidelne dochádzalo k porušeniu práva dieťaťa byť vypočuté, ktoré je garantované v čl. 12 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa.**

Súdy zároveň nezohľadňovali, že resocializačné stredisko sa nachádza v **konflikte záujmov**, a to z toho dôvodu, že dieťa nediagnostikoval nezávislý odborník, ale zamestnanec samotného zariadenia. Stredisko zároveň poberá od Ústredia práce finančný príspevok na výkon výchovného opatrenia, pokiaľ opatrenie nariadi súd. Je teda najmä v záujme strediska, aby o uložení výchovného opatrenia bolo rozhodnuté súdom, a to na čo najdlhší čas. Vo všeobecnosti takto zákonom nastavený systém financovania má potenciál vytvárať konflikt záujmov, a to záujmu strediska na zabezpečení finančných prostriedkov, ktorý môže byť v kolízii so záujmami osôb umiestnených v resocializačnom stredisku

Hoci pri výbere resocializačného zariadenia bolo vidieť úprimnú snahu kurátorov odporučiť také zariadenie, ktoré najviac vyhovuje individuálnym potrebám dieťaťa, **zabezpečenie inštitucionálnych potrieb** hrá v tejto súvislosti stále veľmi dôležitú úlohu.

Z rozhovorov napr. vyplynulo, že pri navrhovaní zariadenia je pre úrady práce dôležité najmä to, či je v zariadení voľné miesto, a či sa so zariadením dobre spolupracuje.

Pod dobrou spoluprácou pritom rozumeli najmä to, či zariadenie vychádza v ústrety úradu práce, napr. či si resocializačné stredisko príde dieťa samo prevziať a odvezie ho do zariadenia alebo naopak, ak dieťaťu treba vybaviť úradné veci, či ho zariadenie na úrad práce privezie, alebo ho musia ísť vyzdvihnúť pracovníci úradu práce sami, príp., či sa so zariadením dobre dohadujú termíny návštev. **Kvalitu spolupráce teda úrady práce hodnotia skôr z pohľadu svojho inštitucionálneho komfortu ako z pohľadu kvality poskytovanej starostlivosti deťom**

Väčšina kurátorov zariadenia navštevovala častejšie ako im káže zákon, avšak vo všetkých prípadoch išlo o návštevy ohlásené, pretože kurátori sa obávali, že pri neohlásenej návšteve by dieťa v zariadení nemuseli zastihnúť a ich návšteva by bola zbytočná. Kurátori v tejto súvislosti nebrali ohľad na to, že neohlásené návštevy predstavujú veľmi efektívny nástroj získania objektívnych informácií o celkovej situácii, ktorá v zariadení bežne panuje. Túto skutočnosť potvrdzuje aj stanovisko jedného z úradov práce z roku 2014, v ktorom kurátor opisuje veľkú nevôľu a aroganciu s akou bola prijatá jeho neohlásená návšteva v RS Čistý deň. Táto neohlásená návšteva sa napokon skončila tak, že kurátorovi nebolo umožnené sa s dieťaťom rozprávať bez prítomnosti pracovníkov zariadenia(!).

Z rozhovorov s kurátormi taktiež vyplynulo, že forma ambulantného liečenia sa temer nikdy neberie do úvahy. Vychádzajúc so svojich skúseností, kurátori vyjadrili veľkú skepsu nad úspešnosťou ambulantnej liečby.

Z rozhovorov rovnako vyplynulo, že sa **nijakým spôsobom nesleduje recidíva detí po absolvovaní resocializácie**, a to najmä z toho dôvodu, že deti sa po dovŕšení dospelosti úradu práce tak povediac stratia z dohľadu, a tieto už nemajú možnosť zistiť, či sa dieťa k návykovým látkam vrátilo, alebo nie. Z dlhodobého hľadiska považujem tento fakt za veľmi znepokojujúci, lebo nedostatok týchto dát má za následok, že nie je možné objektívne stanoviť, či systém resocializácie tak ako je nastavený, je vôbec úspešný, a teda **či plní svoj účel**.

Ďalší systémový nedostatok, ktorý vyplynul zo zistení, je **absencia adekvátnej kontroly**.

Z podkladov, ktoré mi poskytlo Ústredie práce vyplynulo, že Ústredie práce **ešte v roku 2014** dostalo niekoľko sťažností od rodičov detí, ktoré boli umiestnené v RS Čistý deň. Tieto sťažnosti sa týkali prevažne nevhodného správania sa personálu voči klientom - deťom, foriem trestania detí, ako aj neprimeraného obmedzovania kontaktu rodičov, resp. zákonných zástupcov, s deťmi.

V nadväznosti na tieto sťažnosti, Ústredie práce vykonalo kontrolu RS Čistý deň tak, že dopytovalo príslušné úrady práce k celému radu skutočností, okrem iného aj k tomu, či v zariadení nedochádza k porušovaniu základných práv detí. Záver kontroly Ústredia práce bol ministerstvu práce doručený dňa 15. októbra 2014 a informoval ministerstvo práce – akreditačnú komisiu o tom, **že je potrebné preveriť úroveň kvality vykonávaných opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v RS Čistý deň**.

Z podkladov, ktoré mi Ústredie práce poskytlo však nevyplýva, že by ministerstvo práce v tejto súvislosti podniklo akékoľvek kroky.

O necelý rok neskôr, dňa 12. októbra 2015 **bolo ministerstvu práce zaslané oznámenie pre akreditačnú komisiu vo veci podozrenia zo sexuálneho zneužívania v RS Čistý deň**. Dňa 15. októbra 2015 ministerstvo práce túto sťažnosť postúpilo Ústrediu práce s tým, že ho požiadalo o preverenie dodržiavania zmluvných podmienok pri poskytnutí finančného príspevku, vrátane preverenia spôsobu vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a súčasne aj o informácie zo spisovej dokumentácie vedenej príslušným orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na účely plnenia a postupu výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Kontrola Ústredia práce v RS Čistý deň sa začala 30. novembra 2015 a vzťahovala sa na obdobie od 1. januára 2015 do 31. októbra 2015. **Avšak, napriek tomu, že kontrola bola iniciovaná z dôvodu podozrenia zo sexuálneho zneužívania, táto skutočnosť vôbec nebola jej predmetom.**

Z kontroly Ústredia práce v RS Čistý deň vyplynulo, že v období od 1. mája 2015 do 31. júla 2015 nemalo RS Čistý deň zabezpečeného psychológa, čo predstavuje nielen porušenie zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele“), ale aj čl. 3 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa, podľa ktorého štáty „zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a **vhodnosti svojho personálu**, ako aj **kompetentného dozoru**.“

I keď RS Čistý deň sa voči tomuto zisteniu odvolalo a Ústredie práce jeho námietku v tejto časti akceptovalo, som presvedčená, že RS Čistý deň nepredložilo podklady, ktoré by dostatočným spôsobom rozptyľovali pochybnosti o tom, že v inkriminovanom časovom období naozaj malo pre klientov zabezpečenú psychologickú starostlivosť. RS Čistý deň na preukázanie svojich tvrdení predložilo iba zoznam zamestnancov za obdobie od 1. januára 2015 do 31. októbra 2015, spolu s názvom ich pracovnej pozície. Tento zoznam však Ústrediu práce predložilo ešte dňa 29. februára 2016, čiže dva mesiace pred tým, ako bol vôbec vypracovaný „Protokol o výsledku kontroly“. Zariadenie taktiež nepredložilo pracovné zmluvy zamestnancov, ktorí mali byť zamestnaní na pozícii psychológ. Je preto otázne, prečo Ústredie práce námietku zariadenia vôbec akceptovalo.

Okrem toho, z kontroly Ústredia práce vyplynuli pochybnosti o tom, či v RS Čistý deň ku klientom pristupujú na základe ich individuálnych potrieb, keďže **metódy a formy práce** v individuálnych resocializačných plánoch boli u všetkých kontrolovaných klientov **totožné**.

Napriek tomu, že kontrola zo strany Ústredia práce nekonštatovala žiadne porušenia základných práv a slobôd, prieskum, ktorý vykonala Kancelária poukazuje na to, že v RS Čistý deň boli minimálne v období od roku 2013 do roku 2016 aplikované viaceré neprimerané tresty a ponižujúce praktiky, ktoré sú nielen nezlučiteľné s účelom resocializácie, ale predstavujú aj porušenie niekoľkých základných práv a slobôd detí.

Išlo napríklad o nútenie dievčat ostrihať si po úteku vlasy zastrihávačom vlasov, zatváranie detí po úteku na niekoľko dní na samotku, nedostatok a jednotvárnosť stravy, zakazovanie návštevy školy - ako trest za nedovolené opustenie zariadenia, zanedbávanie zdravotnej starostlivosti, neprimerané obmedzovanie kontaktu dieťaťa s rodičom - ako trest za nedodržiavanie pravidiel alebo za útek zo zariadenia a presúvanie detí do iných zariadení na základe „medzistrediskovej zmluvy“ s iným resocializačným strediskom.

Navzdory všetkým týmto informáciám ministerstvo práce do dňa podania mimoriadnej správy nerozhodlo o zrušení akreditácie pre RS Čistý deň, hoci podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele musí akreditáciu zrušiť, ak existuje čo i len možnosť, že „**môže byť** ohrozený život a zdravie dieťaťa, alebo jeho priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin“ (§ 85 ods. 1 písm. a) zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele).

Vzhľadom na uvedené skutočnosti som dospela k nasledujúcim záverom -

- 1. deti pred umiestnením do resocializačných zariadení neprechádzajú potrebnou diagnostikou a detoxikáciou,**
- 2. súdy v konaniach o uložení výchovného opatrenia nezisťovali priamo názor maloletého, iba sprostredkovane,**
- 3. v rámci konania o uložení výchovného opatrenia sa resocializačné strediská nachádzajú v konflikte záujmov,**
- 4. inštitucionálne potreby orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately stoja pri výbere vhodného zariadenia, a jeho následnej kontroly, nad záujmami dieťaťa,**
- 5. orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nemajú vypracované štandardy, na základe ktorých by bolo zrejmé, ktorý orgán, čo a akým spôsobom v zariadeniach na výkon opatrení kontroluje,**
- 6. možnosť ambulantnej liečby sa pred umiestnením do zariadenia ústavného typu takmer nikdy neponúka,**
- 7. ministerstvo práce malo minimálne od októbra 2014 vedomosť o závažných skutočnostiach týkajúcich sa porušovania práv detí odôvodňujúcich začatie konania podľa 85 ods. 1 písm. a) alebo 85 ods. 2 písm. b) zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Správne konanie sa začalo až v roku 2016, o jeho výsledku ministerstvo práce neposkytlo potrebné informácie,**
- 8. kontrolné orgány majú tendenciu bagatelizovať sťažnosti jednotlivcov,**
- 9. recidíva u detí, ktoré prešli resocializáciou sa ako relevantný údaj nesleduje,**

V ďalšom z prípadov týkajúcich sa sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately išlo o podnet, ktorý vyjadroval obavy z možného porušovania práv detí, ku ktorému malo dôjsť tým, že deťom vo veku do šesť rokov bola namiesto osobnej starostlivosti v profesionálnej rodine poskytovaná starostlivosť skupiny detského domova.

Právnicki Kancelárie v tomto prípade nedokázali hodnoverne overiť, či sú deti do šesť rokov fyzického veku umiestnené u profesionálnej matky alebo v detskom domove v skupine, a teda nepodarilo sa im zistiť spôsob a formu poskytovania starostlivosti o tieto deti. Z toho dôvodu som podala príslušným súdom, ktoré o umiestnení detí rozhodovali, podnet na začatie konania z úradnej moci súdu. **Navrhla som, aby príslušné súdy preverili spôsob, úroveň a najmä formu zabezpečovania starostlivosti o deti, a aby na základe svojich zistení**

rozhodli o tom, či začnú konanie z úradnej moci o zmene ústavného zariadenia. Celkovo bolo podaných 9 podnetov, ktoré sa týkali preskúmania starostlivosti o 12 detí. Riaditeľka detského domova počas preskúmania podnetu oznámila právnikom Kancelárie, že prípadom sa zaoberá aj prokuratúra. Z tejto skutočnosti, po jej overení vyplynula pre verejného ochrancu práv zákonná povinnosť podnet odložiť, čo sa aj stalo.

V období do odloženia podnetu však už právnici Kancelárie zistili o systéme poskytovania starostlivosti dieťaťu vo veku do šesť rokov zabezpečovanej profesionálnym rodičom také skutočnosti, ktoré vyvolávali závažné pochybnosti o správnosti jeho nastavenia, či organizovania. Potreba preskúmať, či tento systém funguje v záujme detí, alebo uprednostňuje iné záujmy, časom ešte narástla, keď ani súdy nezistili údaje o tom ako je deťom poskytovaná starostlivosť a keď to nevyplývalo ani z výsledkov konania prokuratúry. Tá totiž, okrem konštatovania, že nezistila porušenie zákona, neuviedla informácie o spôsobe starostlivosti o detí.

Súdy sa dopracovali k takýmto výsledkom -

- V prípade **3 detí** súd nezistil dôvod na začatie konania, pretože dieťa sa v čase konania už nenachádzalo v detskom domove, ale bolo v starostlivosti budúcich rodičov, t. j. nebolo by účelné, aby súd kontroloval podmienky poskytovania ústavnej starostlivosti v detskom domove, keď sa tam už dieťa aj tak nenachádzalo.
- V prípade ďalších **2 detí** súd tiež nezistil dôvod na začatie konania z úradnej moci súdu, pretože deti boli približne jeden a pol mesiaca po podaní podnetu zverené do osobnej starostlivosti ich tety.
- V prípade ďalších **5 detí** súdy požiadali o podanie správy o zabezpečovaní starostlivosti o deti príslušný úrad práce, a aj na jej základe potom konanie z úradnej moci nezačali.
- V prípade **2 detí** sudkyne vykonali osobnú návštevu a súd v oznámení uviedol: „Po vstupe do detského domova bolo zistené, že **priestory** boli čisté, udržiavané na vysokej hygienickej úrovni, kompletne veľmi pekne a účelne zariadené, **prispôbené k starostlivosti o maloleté deti**. V detských izbách sa nachádzajú postele pre deti, písacie stolíky, vstavané skrine, v ktorých bolo pekne uložené oblečenie pre deti, koberce, závesy, kvalitný nábytok, a množstvo kvalitných hračiek. Kúpeľne a toalety boli **čisté a vkusne zariadené. Maloleté deti sa v čase návštevy v domove nenachádzali, nakoľko boli v tom čase v školskom a predškolskom zariadení**. Vzhľadom na uvedené zistenia súd na podaný podnet neprihliada konštatujúc, že súdom neboli zistené žiadne okolnosti a skutočnosti opodstatňujúce začatie konania z úradnej povinnosti podľa § 81 Občianskeho súdneho poriadku na zmenu úradného zariadenia na výkon ústavnej starostlivosti nad maloletými deťmi“. Z uvedeného oznámenia vyplynulo, že **súd nezistil ako** sa uskutočňuje starostlivosť o deti, ich výchova a kto ju zabezpečuje, iba zistil ako vyzerá priestor kde sa to (možno) uskutočňuje.

Na základe vlastnej iniciatívy som uložila Kancelári, aby preskúmala, či je v súčasnosti aplikovaný systém osobnej výchovy detí do šesť rokov veku, ktorú vykonáva profesionálny rodič, organizovaný a zabezpečovaný v najlepšom záujme detí, a či je zabezpečená aj jeho kompetentná kontrola.

Výsledky prieskumu preukázali veľké nedostatky v zabezpečovaní ochrany práv detí, a tiež aj to, že pre takto nastavený systém záujem detí nie je prioritou. Ako jeden z príkladov závažného nedostatku možno spomenúť napríklad skutočnosť, že orgány verejnej správy a súdy (v súlade so zákonom) môžu zakladať **konflikt záujmov medzi najlepším záujmom dieťaťa umiestneného do osobnej starostlivosti profesionálnej matky a záujmami profesionálnej matky.**

Postupom orgánov sociálnoprávnej ochrany (a súdov) sú do osobnej starostlivosti tejto jedinej osobe - profesionálnej matke, umiestnené niekedy aj štyri deti útleho veku do jedného roka, a to v súlade s právnymi predpismi.

Táto profesionálna matka, ako jediná osoba, okrem zabezpečovania osobnej starostlivosti o štyri malé deti útleho veku - ako zamestnankyňa detského domova, zároveň **vykonáva aj funkciu riaditeľky tohto detského domova a súčasne je aj konateľkou občianskeho združenia, ktoré je zakladateľom rovnakého detského domova, a to všetko v súlade so zákonom.**

Za plnenie pracovných **povinností profesionálneho rodiča sa zodpovedá profesionálna matka riaditeľke detského domova.** Z uvedených faktov vyplýva, že **teda, v skutočnosti zodpovedá sama sebe.**

Rovnako je zrejmé, že **absencia bezprostrednej kontroly** profesionálneho rodiča zo strany riaditeľa detského domova **nie je v najlepšom záujme dieťaťa.** Náš systém je však takto založený a takto, v súlade s právnymi predpismi, v praxi funguje.

Kumulácia funkcií súčasne predstavuje vážny systémový nedostatok, aj čo do počtu detí umiestnených do starostlivosti profesionálnemu rodičovi, pretože takáto kumulácia umožňuje pohodlné využívanie výnimky stanovenej v § 53 ods. 8 zákona o sociálnoprávnej ochrane a o sociálnej kuratele. Podľa nej totiž **možno, so súhlasom zriaďovateľa, počet detí v profesionálnej rodine zvýšiť.**

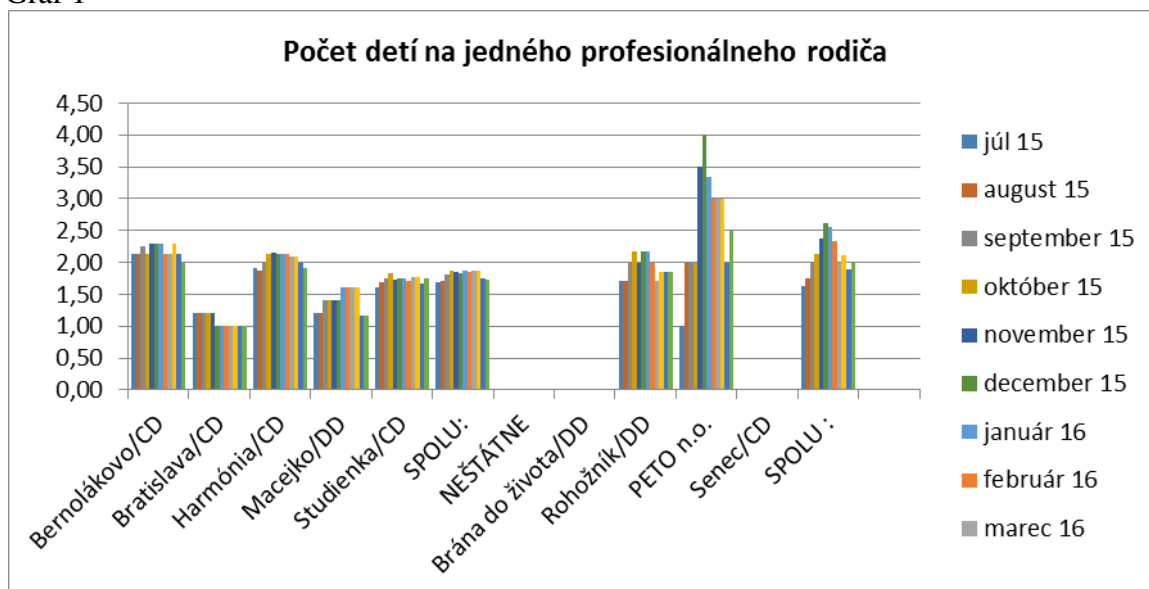
Mesačné hlásenia počtu detí a mladých dospelých potvrdzujú, že v detskom domove PETO, ktorý je uvádzaným príkladom z praxe, skutočne došlo **k prekročeniu počtu detí na jedného profesionálneho rodiča** určeného vo vyhláske č. 643/2008 Z. z.

Z poskytnutých údajov vyplýva, že v novembri 2015 pripadalo na jedného profesionálneho rodiča detského domova PETO 3,5 detí, v decembri 2015 to boli 4 deti a v januári 2016 to bolo 3,33 detí. **Naplnenosť kapacity profesionálnych rodín v ostatných štátnych a neštátnych detských domovoch v danom období pritom nebola 100%²** (viď graf). To znamená, že deti mohli byť umiestnené aj do iného detského domova tak, aby ostal zachovaný počet detí na jedného profesionálneho rodiča predpokladaný vyhláškou č. 643/2008 Z. z..

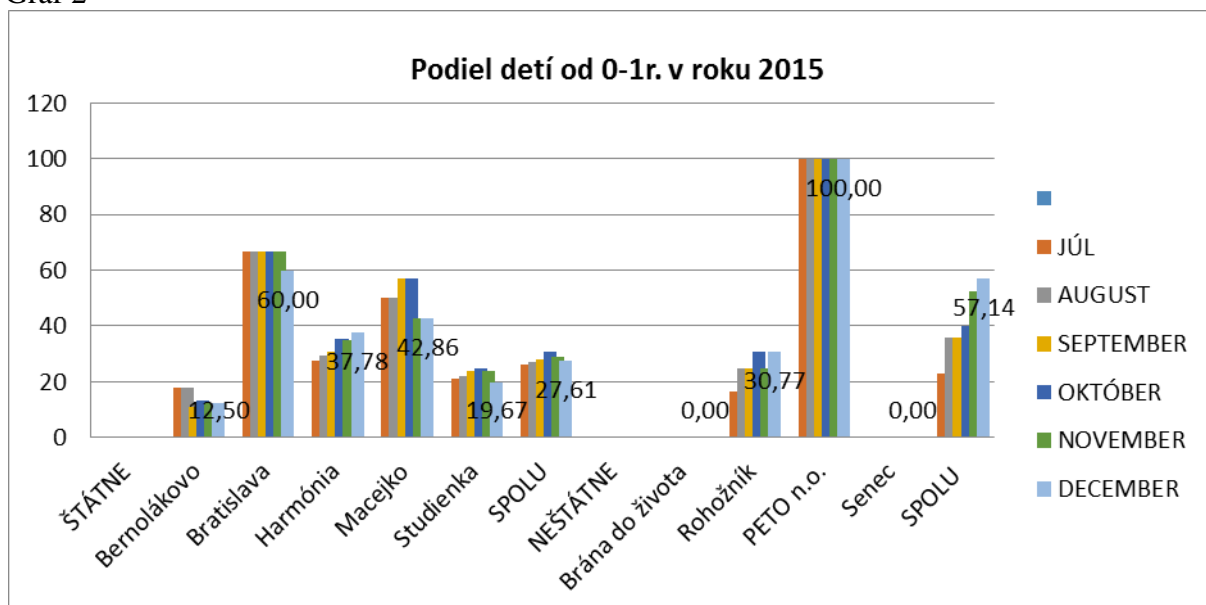
² Údaje získané z mesačných hlásení o počte detí a mladých dospelých v zmysle internej normy č. IN – 065/2016 za Bratislavský kraj za obdobie od 01. júla 2015 do 30. septembra 2016.

Graf 1

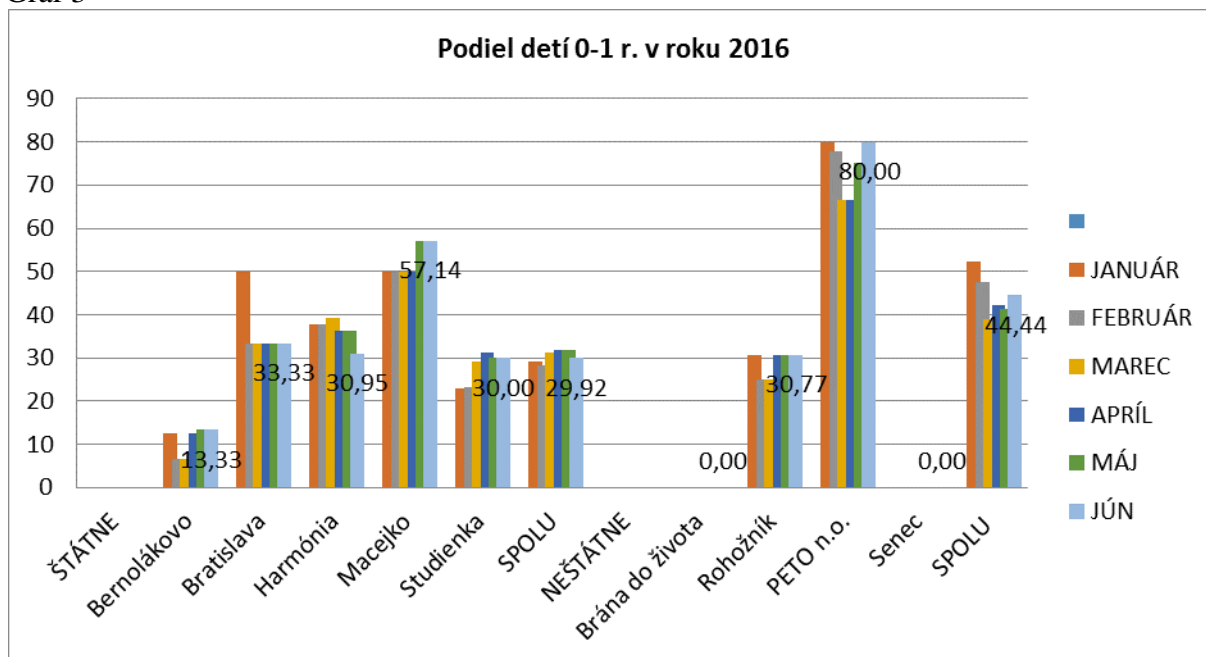
Z údajov zároveň vyplynulo, že v období od 1. júla 2015 do 31. decembra 2015 **mal detský domov PETO v profesionálnych rodinách výlučne deti vo veku do jedného roka.** Takáto situácia nenastala ani v jednom z ostatných štátnych či neštátnych detských domovov. Ako vyplýva z grafu č. 2, podiel detí do jedného roka v profesionálnych rodinách bol v ostatných detských domovoch od 0% do 60%.

Graf 2

Za obdobie od 1. januára do 30. septembra 2016 sa podiel detí do jedného roka umiestnených u profesionálnych rodičov detského domova PETO síce mierne znížil, avšak v porovnaní s ostatnými detskými domovmi zostal napriek tomu neštandardne vysoký. Deti do jedného roka tvorili v detskom domove PETO 80% detí umiestnených profesionálnym rodičom, pričom počet detí do jedného roka v ostatných detských domovoch sa v tomto období pohyboval medzi 0% až 57,14% (viď graf 3).

Graf 3

Systém starostlivosti o deti, ktorý umožňuje profesionálnemu rodičovi, ktorý nepodlieha žiadnej nezávislej kontrole, na základe výnimky, ktorú si sám udelí, zveriť ako jednotlivcovi do starostlivosti neobmedzený počet malých detí, nie je spôsobilý zaručiť deťom právo na osobitnú ochranu a je aj z iných dôvodov v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa, pretože takto nastavený systém nerešpektuje práva dieťaťa. Samozrejme, že v prípade takéhoto profesionálneho rodiča **problém nie je v materiálnej oblasti, pretože štát na starostlivosť o deti finančne prispieva**. Problém je v zabezpečovaní riadnej osobnej výchovy a starostlivosti o takého malé dieťa.

Podobne ako v prípade RS Čistý deň, aj v prípade detského domova PETO prieskum odhalil nedostatky v kontrole tohto zariadenia, a to najmä s ohľadom na nezávislosť tejto kontroly.

Nedostatok nezávislej kontroly vyplýva zo skutočnosti, že ak v detskom domove vykonáva kontrolu **Ústredie práce**, toto opätovne kontroluje iba samo seba, pretože je to v prvom rade **Ústredie práce**, ktoré podľa svojej internej normy č. IN 030/2011 rozhoduje o tom, do ktorého detského domova bude dieťa umiestnené. Je teda veľmi nepravdepodobné, že **Ústredie práce** by pri kontrole dospelo k záveru, že dieťa umiestnilo do nevhodného zariadenia, a tým de facto konštatovalo, že **to bolo v prvom rade Ústredie práce, ktoré pochybilo pri jeho určení.**

Pri výkone kontroly sa **Ústredie práce** riadi zákonom č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov (ďalej len „**zákon o kontrole v štátnej správe**“), ktorý však neobsahuje žiaden bližší postup, ktorým by sa kontrola mala riadiť.

Ústredie práce zároveň nedisponuje **žiadnymi záväznými štandardami**, na základe ktorých by pracovníci **Ústredia práce** mohli objektívne a komplexne skontrolovať, či v zariadeniach, v ktorých sa vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej

kurately nedochádza k porušovaniu základných práv a slobôd detí. Kontrola preto prebieha podobne, ako aj v prípade resocializačných zariadení, iba kontrolou listinných dôkazov, t. j. spisov detí a kontrolou materiálnych podmienok v zariadení.

Kontrola zo strany ministerstva práce je aj v tomto prípade takmer neexistujúca, lebo ak ministerstvo práce nevidí splnenie podmienok na obligatórne zrušenie akreditácie ani v prípade RS Čistý deň, je zrejmé, že nebude uvažovať o zrušení akreditácie „iba“ pri využití medzier v systéme a v zákone.

V čl. 25 Dohovoru o právach dieťaťa pritom štáty výslovne uznávajú **právo dieťaťa** – „ktoré zverili príslušné orgány do starostlivosti, ochrany alebo liečenia telesného alebo duševného zdravia náhradnému zariadeniu - **na pravidelné hodnotenie zaobchádzania s dieťaťom a všetkých ďalších okolností spojených s jeho umiestnením**“ a v čl. 3 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa sa zaväzujú že „zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, **ako aj kompetentného dozoru.**“

Nadväzujúc na zistenia vyplývajúce z prieskumu som dospela k nasledujúcim **záverom** -

- **súdy, až na malé výnimky, neumožňujú dieťaťu byť priamo vypočuté v každom konaní, ktoré sa ho týka,**
- **súdy takmer vôbec nevykonávajú osobnú kontrolu v zariadeniach, do ktorých deti umiestňujú,**
- **zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele tým, že umožňuje kumuláciu funkcií na strane zriaďovateľa detského domova, riaditeľa detského domova a profesionálneho rodiča, otvára priestor na obchádzanie zmyslu a účelu tohto zákona a v kombinácii s nekompetentnou kontrolou oslabuje sociálnoprávnu ochranu práv detí,**
- **pri určovaní zariadenia, do ktorého má byť dieťa umiestnené je skôr zohľadňovaný záujem zariadenia než najlepší záujem dieťaťa,**
- **kontrolné orgány nevykonávajú riadne svoje kontrolné právomoci,**
- **kontrolné orgány nemajú vypracované žiadne záväzné štandardy, na základe ktorých by vedeli akým spôsobom a čo je potrebné v zariadeniach kontrolovať.**

Vzhľadom na uvedené skutočnosti som národnej rade odporučila prijať tieto **opatrenia** -

- 1. Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele upraviť tak, aby do resocializačného strediska mohli byť umiestnené deti až po riadnej diagnostike a detoxikácii, a to aj v tom prípade, ak o umiestnení rozhoduje súd na základe neodkladného opatrenia alebo výchovného opatrenia.**
- 2. Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele upraviť tak, aby sa zvýšil počet povinných návštev sociálnych kurátorov v zariadeniach na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a aby aspoň dve z týchto návštev boli povinne neohlásené.**

3. Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele upraviť tak, aby neumožňoval kumuláciu funkcií na strane zriaďovateľa detského domova, jeho riaditeľa a profesionálneho rodiča.
4. Znížiť počet detí na jedného profesionálneho rodiča resp. profesionálnu rodinu stanovený vyhláškou č. 643/2008 Z. z.
5. Zabezpečiť alternatívu k ústavnej starostlivosti tak, aby ústavná starostlivosť bola opatrením *ultima ratio*.
6. Zabezpečiť, aby v konaní, v rámci ktorého sa rozhoduje o umiestnení dieťaťa do zariadenia na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately bol názor dieťaťa vždy zohľadnený, a aby nutnosť a účelnosť umiestnenia dieťaťa do zariadenia na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately bola vždy preskúmaná a potvrdená nezávislým odborníkom z oblasti detskej psychiatrie.
7. Zabezpečiť, aby úrady práce boli dostatočne vybavené po personálnej, odbornej aj materiálnej stránke tak, aby sociálni kurátori mohli vykonávať svoju prácu v najlepšom záujme dieťaťa.
8. Zabezpečiť, aby resocializačné strediská pracovali pod dohľadom odborného garanta, ktorého odborné usmernenie k spôsobu činnosti, spôsobu výkonu opatrení, metód, techniky a postupu bude pre resocializačné stredisko záväzný.
9. Sprísniť požiadavky na počet, kvalifikáciu a vhodnosť odborného personálu v detských domovoch a v resocializačných strediskách, vhodnosť profesionálnych rodičov a zabezpečiť pre nich systematické odborné vzdelávanie a pomoc pri výkone povolania.
10. Vypracovať záväzné štandardy, ktoré budú jasne, zrozumiteľne a detailne určovať, akým spôsobom sa vykonáva kontrola v zariadeniach na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.
11. Zabezpečiť vypracovanie záväzných štandardov pre prácu s deťmi v zariadeniach na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.
12. Zabezpečiť nezávislú a kompetentnú kontrolu činností týkajúcich sa detí, uskutočňovaných verejnými alebo súkromnými zariadeniami ako aj to, aby zo strany kontrolných orgánov nedochádzalo k bagatelizovaniu individuálnych sťažností.
13. Zabezpečiť, aby zariadenie, do ktorého je dieťa umiestnené, zodpovedalo čo najviac jeho individuálnym potrebám, rešpektovalo jeho rodinné väzby, predchádzajúce štúdium, potenciálne schopnosti na zabezpečenie jeho ďalšieho fyzického, duševného, sociálneho i emocionálneho rozvoja.
14. Zabezpečiť štatistické sledovanie recidívy u maloletých, s cieľom zistiť, či resocializácia maloletých plní zákonom deklarovaný účel.
15. Čo najskôr vyvodit' dôsledky vo vzťahu k akreditácii RS Čistý deň, lebo existujú dôvodné obavy, že akreditovaným subjektom, jeho štatutárnymi zástupcami, zodpovednou osobou alebo inými zamestnancami alebo spôsobom jeho činnosti môže byť ohrozený život a zdravie dieťaťa, alebo jeho priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin.

III. ČASŤ

VYUŽÍVANIE OPRÁVNENÍ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV A PRIJÍMANIE JEHO ODPORÚČANÍ V PRIEBEHU ROKA 2016

1. VYUŽÍVANIE OPRÁVNENÍ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV V ROKU 2016

1.1 Postúpenie vecí prokurátorovi a súčinnosť s prokuratúrou

Podľa zákona o verejnom ochrancovi práv „Ak sa podnet týka preskúmania právoplatného rozhodnutia orgánu verejnej správy alebo ak verejný ochranca práv dospeje k záveru, že rozhodnutie orgánu verejnej správy je v rozpore so zákonom alebo s iným všeobecne záväzným predpisom, môže postúpiť vec na vybavenie príslušnému prokurátorovi, prípadne urobí iné opatrenie...“ „To isté môže urobiť aj s podnetom, ktorý obsahuje návrhy takých opatrení, ktoré patria do pôsobnosti prokuratúry.“

Verejný ochranca práv pri výkone svojej pôsobnosti spolupracuje s príslušnými orgánmi verejnej správy a prokuratúry.

V roku 2016 som postúpila prokuratúre 15 podnetov a v 5 podnetoch som prokuratúru požiadala o súčinnosť po vybavení podnetu.

Z 15 podnetov som postúpila na vybavenie: 4 podnety Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky, 2 podnety Krajskej prokuratúre v Bratislave, 1 podnet Krajskej prokuratúre v Žiline, 1 podnet Okresnej prokuratúre Bratislava I, 2 podnety Okresnej prokuratúra Bratislava IV, 1 podnet Okresnej prokuratúre Komárno, 1 podnet Okresnej prokuratúre Skalica, 2 podnety Okresnej prokuratúre Stará Ľubovňa a 1 podnet Okresnej prokuratúre Žilina.

Z 15 postúpených podnetov sa 11 podnetov týkalo preskúmania postupu orgánov verejnej správy a 4 sa týkali trestných vecí.

Prehľad podnetov, ktoré som postúpila prokurátorovi **na vykonanie dozoru nad zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy -**

- **2 podnety sa týkali konania a rozhodovania okresných úradov – odborov katastrálnych a odborov opravných prostriedkov** (1x rozhodovania o oprave chyby v katastrálnom operáte a 1x konania o obnove evidencie niektorých pozemkov a právnych vzťahov k nim). Z uvedených podnetov podali prokurátori v 1 podnete upozornenie a 1 podnet odložili.
- **2 podnety sa týkali konania a rozhodovania úradov práce a Ústredia práce** (1x rozhodovania o peňažnom príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla a rozhodovania vo veci parkovacieho preukazu na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a 1x rozhodovania o vyradení z evidencie uchádzačov

o zamestnanie). Z uvedených vecí v 1 prípade podal prokurátor protest a v druhej veci mi zatiaľ neoznámil, ako vec vybavil.

- **1 podnet sa týkal konania a rozhodovania okresného úradu – odboru výstavby a bytovej politiky v stavebnom konaní – konaní o odvolaní.** Prokurátor vec odložil.
- **1 podnet sa týkal konania a rozhodovania orgánov územnej samosprávy v stavebnom konaní.** V uvedenej veci podal prokurátor protest.
- **1 podnet sa týkal rozhodovania orgánov územnej samosprávy o sprístupnení informácií.** V uvedenej veci prokurátor podnet odložil.
- **1 podnet sa týkal konania a rozhodovania Sociálnej poisťovne** (rozhodovanie o dávke v nezamestnanosti). V uvedenej veci podal prokurátor protest.
- **1 podnet sa týkal konania a rozhodovania okresného úradu, odboru všeobecnej vnútornej správy v priestupkovom konaní.** Prokuratúra zatiaľ neoznámila, ako vec vybavila.
- **1 podnet sa týkal konania a rozhodovania Oddelenia cudzineckej Polície Policajného zboru vo veci udelenia trvalého pobytu.** Prokurátor vec odložil.
- **1 podnet sa týkal konania a rozhodovania Pôdohospodárskej platobnej agentúry v konaní o poskytnutí podpory v poľnohospodárstve.** Prokuratúra zatiaľ neoznámila, ako vec vybavila.

O súčinnosť po vybavení podnetu z mojej strany som požiadala prokuratúru v 5 podnetoch -

- 1 podnet sa týkal **konania o obnove evidencie niektorých pozemkov a právnych vzťahov k nim vedenom na okresnom úrade, odbor katastrálny.** V tomto podnete som konštatovala, že okresný úrad, odbor katastrálny, tým, že namiesto začatia konania a rozhodnutia vo veci, vybavil podanie podávateľa iba listom, porušil základné právo účastníka konania na súdnu a inú právnu ochranu zaručenú čl. 46 ods. 1 ústavy. Keďže okresný úrad, katastrálny odbor, neprijal mnou navrhované opatrenia, obrátila som sa v tejto veci na nadriadený orgán – Úrad geodézia, kartografie a katastra Slovenskej republiky. Ten prijal opatrenia na nápravu a nariadil začať konanie. Vo veci vydal okresný úrad, odbor katastrálny rozhodnutie, ktorým konanie zastavil. Toto rozhodnutie opätovne podávateľ podnetu namietal. Preto som požiadala o súčinnosť Okresnú prokuratúru Banská Bystrica. Prokurátor vec odložil bez prijatia prokurátorského opatrenia.
- 1 podnet sa týkal postupu a rozhodovania **úradu práce, ako aj Ústredia práce, pri odnímaní kompenzačných príspevkov,** na základe znovu posúdenia zdravotného stavu. Úrad práce príspevky odňal aj napriek tomu, že sa zdravotný stav nezmenil. Takýmto postupom úrad práce porušil základné právo podávateľky podnetu na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Úrad práce, ani Ústredie práce však mnou navrhované opatrenia neprijali. Z tohto dôvodu som požiadala o súčinnosť Krajskú prokuratúru v Bratislave. Prokurátor konania preskúmal, pričom v jednom konaní podal protest, v ostatných nezistil porušenie zákonnosti.

- 1 podnet sa týkal postupu a rozhodovania **VZP o úhrade biologickej liečby**. Preskúmaním podnetu som zistila, že zdravotná poisťovňa porušila základné právo podávateľky podnetu na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, keďže žiadosť podávateľky podnetu vybavila neformálnymi listami a vo veci nerozhodla, aj keď rozhodovala o jej individuálnych právach a povinnostiach. VZP sa však s mojimi závermi nestotožnila a opatrenia navrhnuté na odstránenie porušovania základného práva neprijala. Preto som požiadala o súčinnosť Krajskú prokuratúru v Nitre. Krajská prokuratúra ma však informovala, že postup orgánu verejnej správy môže byť objektom prokurátorského dozoru iba v súvislosti s preskúmaním zákonnosti opatrenia alebo rozhodnutia, ktoré je výsledkom tohto procesu konania, ale v oblasti rozhodovania o poskytnutí, prípadne neposkytnutí, zdravotnej starostlivosti nie je daná vecná pôsobnosť prokuratúry, lebo v týchto konaniach ide o posudzovanie odborných otázok a nie právnych. Vzhľadom na okolnosť, že prokurátor nie je oprávnený posudzovať vecnú správnosť rozhodnutia, prípadne opatrenia zdravotnej poisťovne, nie je príslušný posudzovať ani formu dokumentu, ktorým sa VZP k odbornej otázke, týkajúcej sa zdravotnej starostlivosti, vyjadrila. Uvedené vyjadrenie prokuratúra poskytla napriek tomu, že vo veci som poukazovala na nesprávny proces a nie na odbornú stránku posúdenia.
- 1 podnet sa týkal **rozhodovania vysokej školy o odvolaní proti rozhodnutiu o vylúčení zo štúdia, ktorým**, podľa môjho názoru, došlo k porušeniu základného práva podávateľky podnetu na súdnu a inú právnu ochranu zaručený čl. 46 ods. 1 ústavy. Keďže sa vysoká škola s mojimi závermi nestotožnila a neprijala navrhované opatrenia, obrátila som sa na Generálnu prokuratúru Slovenskej republiky, ktorá však vyjadrila názor, že podľa zákona nie je oprávnená dozorovať postup orgánov záujmovej samosprávy.
- 1 podnet sa týkal **rozhodnutia orgánu územnej samosprávy o neposkytnutí požadovaných informácií**. Preskúmaním podnetu som zistila, že mestská časť nesprístupnila podávateľovi informácie, ktoré žiadal - časť obsahu úradného spisu za vymedzené obdobie. Dôvodom nesprístupnenia informácie, ktorý mestská časť uviedla v rozhodnutí bolo, že podávateľ je účastníkom správneho konania, ku ktorému je požadovaný úradný spis vedený, a teda si informácie môže vyžiadať z tohto titulu, nie cez zákon o slobode informácií. Uvedený argument však neobstojí, lebo platná právna úprava neumožňuje povinnej osobe odmietnuť poskytnutie informácie z tohto, mestskou časťou uvádzaného, dôvodu. Tým, že mestská časť požadované informácie nesprístupnila, porušila základné právo podávateľa na informácie zaručené v ustanovení čl. 26 ods. 1 ústavy. Mestská časť na moje zistenia a navrhované opatrenie reagovala stanoviskom, v ktorom uviedla, že informácie podávateľovi nesprístupnila nielen z dôvodu, ktorý som opísala, ale najmä preto, že poskytnutie informácie v zmysle vyhotovenia fotokópií obsahu spisu za vymedzené časové obdobie je vykonávanie inej činnosti, ktorá nesúvisí s výkonom právomoci povinnej osoby na úseku územného konania a stavebného poriadku, a tiež preto, že žiadateľ o informácie nie je fyzickou ale právnickou osobou. Podľa môjho názoru, aj ďalšie uvedené dôvody mestskej časti, pre ktoré informácie podávateľovi odmietla sprístupniť, nie sú v súlade so zákonom

o slobode informácií. Úradné spisy sú štandardne vedené v časovom slede, pretože sa do nich záznamy zakladajú tak, ako v časovom horizonte úkony do konania pribúdajú, a teda nejde o vytváranie žiadnej novej informácie či vykonávanie inej činnosti akú bežne mestská časť pri vedení spisu robí. Skutočnosť, či je žiadateľ fyzickou alebo právnickou osobou je taktiež, z pohľadu práva na sprístupnenie informácií, irelevantná. Pretože mestská časť mnou navrhnuté opatrenia neprijala, a podľa mojich zistení mestská časť zotrváva na nesprávnom uplatňovaní zákona o slobode informácií, obrátila som sa so žiadosťou o súčinnosť na Okresnú prokuratúru Bratislava IV. Okresná prokuratúra Bratislava IV vec odložila, v súčasnosti sa vecou na základe podnetu podávateľa zaoberá Krajská prokuratúra Bratislava.

1.2 Návrh na začatie konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky

Dňa 16. februára 2016 som doručila na Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) návrh na začatie konania o súlade **ustanovenia § 4 písm. b) - („Prekážkou práva voliť je výkon trestu odňatia slobody uložený za spáchanie obzvlášť závažného zločinu.“) - zákona č. 180/2014 Zb. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov** (ďalej len „zákon o podmienkach výkonu volebného práva“) s čl. 1 ods. 1 prvá veta a s čl. 2 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 30 ods. 1 prvá veta a s čl. 30 ods. 3 prvá veta ústavy, s čl. 3 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane EP a ZS a s čl. 25 písm. a) a b) Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach.

Môjmu návrhu predchádzal podnet, ktorý mi bol doručený dňa 13.1.2016, v ktorom sa na mňa obrátil podávateľ, ktorý sa nachádzal vo výkone trestu odňatia slobody za spáchanie obzvlášť závažného zločinu. Podávateľ namietal, že v zmysle platného a účinného zákona o podmienkach výkonu volebného práva nie je oprávnený zúčastniť sa volieb do národnej rady, čo považuje za rozpor s jeho základným právom voliť, ktoré je zakotvené v čl. 30 ústavy.

Po analýze namietaného ustanovenia, dôvodovej správy k zákonu o podmienkach výkonu volebného práva, relevantnej judikatúry a medzinárodných dokumentov vzťahujúcich sa na túto problematiku, som dospela k presvedčeniu, že **ustanovenie § 4 písm. b) zákona o podmienkach výkonu volebného práva porušuje základné práva alebo slobody, resp. ľudské práva a základné slobody čo zakladá dôvod na môj postup podľa čl. 151a ods. 2 ústavy, a aj podľa ustanovenia § 21 ods. 3 zákona o verejnom ochrancovi práv.**

Vzhľadom na to, že dňa 5. marca 2016 sa mali konať voľby do národnej rady, podala som súčasne aj návrh na **pozastavenie účinnosti § 4 písm. b) zákona o podmienkach výkonu volebného práva**. Návrh na pozastavenie účinnosti som odôvodňovala tak, že ak do uvedeného dátumu nedôjde k pozastaveniu účinnosti napadnutého ustanovenia, bude to mať v prípade, že ústavný súd neskôr vyhovie môjmu návrhu, za následok **neodstrániteľný zásah do základného práva** podľa čl. 30 ods. 1 prvá veta a podľa čl. 30 ods. 3 prvá veta, v spojení s čl. 1 ods. 1 prvá veta, s čl. 2 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 3 Dodatkového protokolu

k Dohovoru o ochrane ĽP a ZS a s čl. 25 písm. a) a b) Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach.

Uznesením zo dňa 2. marca 2016 ústavný súd rozhodol o **prijatí môjho návrhu na ďalšie konanie**. Návrhu na pozastavenie účinnosti ustanovenia § 4 písm. b) zákona o podmienkach výkonu volebného práva ústavný súd nevyhovel (**Uznesenie PL. ÚS 2/2016-36**).

Dňa 16. mája 2016 mi ústavný súd doručil prípis, v ktorom ma informoval, že uznesením č. k. PL. ÚS 5/2016-19 z 20. apríla 2016 prijal na ďalšie konanie návrh generálneho prokurátora Slovenskej republiky, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy o súlade § 4 b) a c) zákona o podmienkach výkonu volebného práva s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 1, čl. 12 ods. a 2 a čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy v spojení s čl. 30 ods. 1 a čl. 30 ods. 3 ústavy, s čl. 3 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ĽP a ZS v spojení s čl. 14 Dohovoru o ochrane ĽP a ZS, s čl. 25 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach v spojení s čl. 2 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, s čl. 29 Dohovoru o právach zdravotne postihnutých v spojení s čl. 5 ods. 7 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach zdravotne postihnutých a s čl. 39 ods. 1 a 2 Charty základných práv Európskej únie. Z návrhu generálneho prokurátora vyplýva, že tento tak isto pokladá ustanovenie § 4 písm. b) zákona o podmienkach výkonu volebného práva za nesúladne s uvádzanými základnými právami a slobodami.

Dňa 30. júna 2016 mi ústavný súd doručil stanovisko národnej rady k môjmu návrhu, v ktorom sa národná rada vyjadrila, že ustanovenie § 4 b) a c) zákona o podmienkach výkonu volebného práva považuje za súladné so základnými právami a slobodami garantovanými v ústave a v spomínaných medzinárodných dohovoroch. Národná rada sa zároveň vyjadrila, že trvá na ústnom prejednaní veci.

Dňa 9. novembra 2016 mi bolo doručené stanovisko vlády zastúpenej ministerstvom spravodlivosti. Zo stanoviska vyplýva, že ministerstvo spravodlivosti sa s mojim návrhom stotožňuje a rovnako súhlasí, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania. Ústavnému súdu som oznámila, že súhlasím, aby upustil od ústneho pojednávania. Očakávam upovedomenie ústavného súdu, že od ústneho pojednávania upúšťa, príp. že vytyčuje termín ústneho pojednávania v predmetnej veci.

1.3 Navrhovanie opatrení na nápravu v priebehu riešenia podnetu/prieskumu

Okrem porušení základných práv a slobôd vyplývajúcich skôr zo systémových nedostatkov v činnosti orgánov verejnej správy, ktoré sú uvedené v tematických správach, som zistila porušenia základných práv a slobôd v konaní orgánov verejnej správy aj na základe preskúmania podnetov. V roku 2016 som na základe preskúmania podnetov fyzických osôb a právnických osôb konštatovala **97 porušení základných práv a slobôd**.

Príslušným orgánom verejnej správy boli navrhnuté opatrenia na odstránenie zisteného porušenia či na nápravu stavu celkovo v 52 prípadoch, v 36 prípadoch som konkrétne opatrenia nenavrhovala, lebo orgány verejnej správy ich prijali sami, ešte počas preskúmania podnetu. Opatrenia vedúce k náprave alebo k zlepšeniu doterajšej praxe orgánov verejnej správy (systémové opatrenia) som navrhla v 21 prípadoch a orgány verejnej správy ich sami prijali v ďalších 2 prípadoch.

Okrem toho, boli navrhnuté opatrenia na zlepšenie postupov v konaní aj v prípadoch, ak nebolo konštatované až porušenie základného práva a slobody podávateľa, ale prieskumom boli zistené nedostatky, ktoré by v budúcnosti k jeho porušeniu mohli viesť.

V prípadoch, kedy navrhované opatrenia orgánov verejnej správy prijaté neboli, som svoju snahu o nápravu neskončila, ale naopak, pokračovala som ďalej v riešení veci v prospech podávateľa najmä tým, že som využila ďalšie svoje oprávnenia vyplývajúce zo zákona o verejnom ochrancovi práv, ako je vyrozumenie nadriadeného orgánu či žiadosť o súčinnosť prokuratúry (v prípadoch neprijatia opatrení v súvislosti s právoplatnými rozhodnutiami, všeobecne záväznými nariadeniami, inými internými predpismi či postupom orgánov verejnej správy). Týmto spôsobom sa mi podarilo dosiahnuť prijatie ďalších 2 opatrení. Ostatné sú v riešení.

Ak sa vyskytla situácia, že navrhnutie alebo aj prijatie opatrenia zo strany orgánu verejnej správy už fakticky nebolo možné (napríklad uplynula lehota na opravné prostriedky, ktoré by mohol iniciovať alebo vykonať samotný orgán verejnej správy), podávateľa som poučila o množnom ďalšom postupe, ako sa ochrany práv môže domôcť (napríklad podaním žaloby na súd alebo podaním novej žiadosti na orgán verejnej správy).

2. PRIJÍMANIE ODPORÚČANÍ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV ORGÁNMI VEREJNEJ SPRÁVY V ROKU 2016

Autorita verejného ochrancu práv u orgánov verejnej správy a samosprávy a jej rešpektovanie zo strany týchto orgánov je základom pre efektívne fungovanie a plnenie úloh verejného ochrancu práv ako inštitútu na zabezpečenie ochrany základných práv a slobôd v oblasti verejnej správy.

Aj tento rok orgány verejnej správy v priebehu preskúmania individuálneho podnetu vo väčšine prípadov prijali opatrenia navrhnuté verejným ochrancom práv. Navrhnuté konkrétne opatrenia smerujúce k náprave zisteného individuálneho porušenia základného práva orgány verejnej správy prijali v 31 prípadoch a navrhnuté systémové opatrenia smerujúce k zlepšeniu praxe orgánu verejnej správy prijali v 12 prípadoch.

Opäť sa však vyskytli prípady, že orgán verejnej správy nepostupoval podľa § 19 ods. 2 zákona o verejnom ochrancovi práv, podľa ktorého „Orgán verejnej správy je povinný do 20 dní odo dňa doručenia výzvy na prijatie opatrení oznámiť verejnému ochrancovi práv svoje stanovisko k výsledkom vybavenia podnetu a prijaté opatrenia.“

Orgány verejnej správy mi prijaté opatrenia v zákonnej lehote neoznámili v 7 prípadoch vo vzťahu ku konkrétnym opatreniam, a preto bolo nutné ich urgovať. V prípade Sociálnej poisťovne boli niektoré opatrenia urgované písomne až 3x, kým ich Sociálna poisťovňa oznámila. Zatiaľ orgány verejnej správy dodatočne oznámili prijatie konkrétnych opatrení v 5 prípadoch.

Závažnejším nedostatkom, ktorý sa v roku 2016 opäť vyskytoval bolo, že orgán verejnej správy oznámil verejnému ochrancovi práv svoje nesúhlasné stanovisko k jeho zisteniam a neoznámil mu, v súlade so zákonom, prijatie opatrení, resp. tieto prijať odmietol. Po zistení ústavného orgánu verejného ochrancu práv, že orgán verejnej správy svojím

postupom porušil základné právo alebo slobodu osoby, je orgán verejnej správy zo zákona povinný verejnému ochrancovi práv oznámiť prijatie opatrení. Bez ohľadu na to, či s jeho zistením súhlasí, alebo nesúhlasí. Iný výklad tohto zákonného textu z jazykového i z obsahového hľadiska, a tiež z hľadiska účelu tejto právnej normy a celej právnej úpravy by totiž v praxi znamenal úplnú neúčinnosť ústavného dohľadu vykonávaného verejným ochrancom práv, a teda ochrany základných práv a slobôd osôb, ktorú verejný ochranca práv vykonáva. V tomto roku som zaznamenala až 13 nesúhlasných stanovísk a neprijatí opatrení v súvislosti s navrhovanými konkrétnymi opatreniami a 9 prípadov v súvislosti so systémovými opatreniami. Základné práva a slobody sú podľa čl. 12 ods. 2 druhá veta ústavy „neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné“, a preto je mojou povinnosťou sa prijatia opatrení aj naďalej domáhať všetkými mne dostupnými možnosťami, čo som v daných prípadoch aj realizovala. Zatiaľ sa mi podarilo dosiahnuť prijatie opatrení v 1 prípade.

Za veľmi negatívny jav považujem, že zamietavé stanovisko k záverom verejného ochranca práv a k navrhovaným opatreniam som zaznamenala najmä v súvislosti s porušením práva na informácie, kedy sa orgány verejnej správy naprieč všetkými rezortmi bránia sprístupneniu informácií formalistickým výkladom tohto práva a jednotlivých ustanovení zákona o slobode informácií. Celkovo išlo o **6 prípadov**.

3. SUMÁRNE ÚDAJE

V roku 2016 pracovala Kancelária celkovo s 3 045 podaniami. Prostredníctvom písomného podania sa na Kanceláriu obrátilo 1 399 podávateľov, z toho bolo v pôsobnosti verejného ochranca práv 719 podnetov, teda 51,4% nápadu.³ Právnicki Kancelárie, v celkovom počte 17, vybavili 2 678 podaní, vrátane 651 písomných usmernení, 724 podaní na stránke detského ombudsmana a 271 podaní/podnetov prenesených z roku 2015. Z 892 tzv. „pôsobnostných“⁴ podnetov bolo vybavených 591, v ktorých som konštatovala **97 porušení základných práv a slobôd**. Do roku 2017 bolo z predchádzajúceho roka prenesených 301 podnetov a 66 podaní. Právnicki Kancelárie v roku 2016 vykonali 9 tematických prieskumov, v rámci ktorých preskúmali činnosť 150 inštitúcií. Zamestnanci Kancelárie vyhotovili 240 zápisníc, pri podnetoch podaných ústne.

---

³ V roku 2016 (51,4%) sa tak potvrdil pozitívny trend z roku 2015 (50,7%), že niečo viac ako polovica podaní je v pôsobnosti verejného ochranca práv, oproti predošlým rokom, kedy sa počet „pôsobnostných“ vecí pohyboval na úrovni približne 40%.

⁴ Nápad 2016 + prenos 2015.

Pre komplexnosť uvádzam aj prehľad za obdobie rokov 2012 – 2016:

Tabuľka 3

	2012	2013	2014	2015	2016	celkom
Podania/podnety	2275	1632	1721	1544	1399	8571
Usmernenia	59	389	434	469	651	2002
Detský ombudsman	851	827	816	712	724	3930
Systematický prieskum/počet inštitúcií	4/360	11/43	8/215	9/220	9/150	41/988
Porušenia základných práv	92	176	240	149	97	754
Podania/podnety/usmernenia	2334	2021	2155	2013	2050	

IV. ČASŤ

ODPORÚČANIA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV PRE NÁRODNÚ RADU VYPLÝVAJÚCE Z JEHO ZISTENÍ V ROKU 2016

Národnej rade odporúčam, aby prostredníctvom legislatívneho oprávnenia svojich výborov, prípadne poslancov, zabezpečila prijatie potrebných opatrení na zlepšenie stavu dodržiavania základných práv a slobôd.

1. ODPORÚČANIA NA ZLEPŠENIE OCHRANY ZÁKLADNÉHO PRÁVA NEBYŤ MUČENÝ ANI PODROBENÝ KRUTÉMU, NEĽUDSKÉMU ČI PONIŽUJÚCEMU ZAOBCHÁDZANIU ALEBO TRESTU A JEHO UPLATŇOVANIE V ČINNOSTI ORGÁNOV VEREJNEJ SPRÁVY (čl. 16 ods. 2 ústavy)

1.1 Ustanoviť nezávislý orgán vyšetrovania policajných postupov a postupov iných štátnych orgánov voči fyzickej osobe, pri ktorých je podozrenie na neoprávnené použitie sily, mučenie, kruté a neľudské zaobchádzanie tak, aby tento orgán nebol podriadený vláde, nebol súčasťou ministerstva vnútra, polície, prokuratúry a iných orgánov, a aby nebol obsadený policajtmi, bývalými policajtmi alebo príslušníkmi iných zložiek, ktorých postupy by mal preskúmavať.

2. ODPORÚČANIA ZAMERANÉ NA SPRÍSTUPNENIE ČISTEJ, BEZPEČNEJ A CENOVU DOSTUPNEJ PITNEJ VODY KAŽDÉMU A NA PRIJATIE PROTIPOŽIARNYCH OPATRENÍ (čl. 15, čl. 39 ods. 2, čl. 40 ústavy, uznesenie zo 64. Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov)

2.1 Prijat' zákon o prístupe k pitnej vode, ktorý ustanoví subjekty zodpovedné za zabezpečenie prístupu každého k pitnej vode a k hygiene, upraví práva a povinnosti týchto subjektov a vzťahy medzi nimi. Pre prípad preukázanej cenovej nedostupnosti za dodávku vody pre jednotlivca, upraví nárok na určené množstvo spotreby vody na osobu za určité časové obdobie a ustanoví postup a pravidlá, podľa ktorých štát túto dodávku uhradí.

2.2 Doplniť v zákone o pomoci v hmotnej núdzi text § 2 ods. 2 „Základné životné podmienky na účely tohto zákona sú jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie“ tak, že za slovom „prístrešie“ sa vložia slová „a prístup k pitnej vode a hygiene“.

2.3 Doplniť v zákone pomoci v hmotnej núdzi doplniť text § 9 ods. 3 tak, že vo výpočte, ktorý stanovuje čo je potrebné rozumieť pod pojmom „Pomoc v hmotnej núdzi“ sa za písm. e) vloží písmeno f), ktoré bude znieť: „f) úhrada poplatku za vodné a stočné.“.

2.4 Ustanoviť, pre prípad ak nedôjde k dohode o usporiadaní vzťahov k pozemkom, na ktorých sú umiestnené rómske osady, možnosť zo zákona, z dôvodu verejného záujmu, zriadiť vecné bremeno, viažuce sa na predmetné pozemky za náhradu v aktuálnej

trhovej hodnote s tým, že všetky náklady za jeho zriadenie a dokumentáciu k tomu potrebnú, uhradí obci štát.

2.5 Vyčleniť v zákone o rozpočte **pre obce** prostriedky na zabezpečenie prístupu k pitnej vode a k hygiene.

2.6 Vyčleniť v zákone o rozpočte **pre ministerstvo práce** dodatočné prostriedky na úradu nákladov za vodné a stočné pre osoby v hmotnej núdzi.

2.7 Prijat' zákonnú právnu úpravu, z ktorej pre ministerstvo vnútra a pre ministerstvo financií vyplynie povinnosť, aby v určenom časovom rámci vytvorili pre obce podmienky na to, aby obce mohli v ustanovenom časovom harmonograme zrealizovať v lokalitách osád, ale aj v obciach, ktorých protipožiarna ochrana to vyžaduje, tieto preventívne protipožiarne opatrenia:

- zabezpečiť vodovodné hydranty, obecné studne,
- trvalo udržiavať prístupové cesty a nástupné plochy, ktoré sú súčasťou zásahových miest,
- vybudovať prístupové komunikácie pre požiaru techniku.

3. ODPORÚČANIA ZAMERANÉ NA BEZBARIÉROVOSŤ BUDOV, V KTORÝCH SÍDLIA ORGÁNY VEREJNEJ SPRÁVY A VEREJNÝCH BUDOV (čl. 9 Dohovoru o právach zdravotne postihnutých)

3.1 Doplniť v zákone o organizácii vlády a ústrednej štátnej správy znenie § 19 o pôsobnosti ministerstva zdravotníctva tak, aby z neho vyplynulo, že ministerstvo zdravotníctva je zo zákona ustanoveným ústredným orgánom verejnej správy, ktorý zodpovedá za oblasť implementácie Dohovoru o právach osôb zdravotne postihnutých v štátnych aj v neštátnych nemocniciach.

3.2 V zákone č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zaradiť medzi kritériá na vydanie povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia aj to, aby priestory, v ktorých sa bude poskytovať zdravotná starostlivosť, spĺňali požiadavky bezbariérovosti uvedené vo vyhláske č. 532/2002 Z. z.

3.3 V zákone o štátnom rozpočte každoročne vyčleniť buď v rozpočtovej kapitole všeobecná pokladničná správa, alebo v jednotlivých rozpočtových kapitolách, finančné prostriedky účelovo určené na zabezpečenie bezbariérovosti verejných priestranstiev a verejných budov a prijat' úpravu zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

4. ODPORÚČANIA NA ZABEZPEČENIE PODMIENOK PRE ČINNOSŤ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV (Rezolúcia 1959 (2013) parlamentného zhromaždenia Rady Európy a jej predchádzajúce Odporúčanie 1615 (2003)1)

Plnenie úloh verejného ochrancu práv je priamo úmerné úrovni podmienok, ktoré mu zabezpečuje na výkon jeho pôsobnosti štátna moc. Verejný ochranca práv má byť nezávislý kontrolný orgán. Jeho nezávislosť sa musí prejavovať aj nezávislosťou vo finančných, organizačných a personálnych otázkach. Vzhľadom na neustále pretrvávajúce prekážky som, rovnako ako v predchádzajúcich rokoch, nútená formulovať aj návrhy opatrení, ktoré sa týkajú samotných podmienok činnosti verejného ochrancu práv -

4.1 Zabezpečiť verejnému ochrancovi práv nezávislosť od výkonnej moci ustanovením samostatnej rozpočtovej kapitoly a nezávislosti pri naplňaní personálnych stavov.

4.2 Zabezpečiť sprístupnenie služieb verejného ochrancu práv širokej verejnosti zriadením regionálnych kancelárií v rámci celého Slovenska.

4.3 Podporovať fungovanie ombudsmanského inštitútu v záujme riadneho výkonu verejnej správy. Pri rozhodovaní vo veciach súvisiacich so zostavovaním rozpočtu verejnej správy a určovaní limitu výdavkov Kancelárie pre nasledujúce rozpočtové obdobia postupovať v súlade s medzinárodnými štandardmi a požiadavkami, formulovanými medzinárodnými organizáciami.⁵

JUDr. Jana Dubovcová
verejná ochrankyňa práv

PRÍLOHY

- č. 1** Prehľad odporúčaní verejného ochrancu práv predložených Národnej rade Slovenskej republiky v rokoch 2012 až 2015 a informácia o ich realizácii
- č. 2** Správa Kancelárie verejného ochrancu práv o výsledkoch jej činnosti, hospodárení a podmienkach pre jej činnosť v roku 2016

---

⁵Najmä Odporúčanie Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 1615 (2003)1 o inštitúcii ombudsmana a Rezolúcia 1959 (2013) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy o posilnení ombudsmanských inštitúcií v Európe.

PREHLAD ODPORÚČANÍ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV PREDLOŽENÝCH NÁRODNEJ RADE V ROKOCH 2012 AŽ 2015 A INFORMÁCIA O ICH REALIZÁCII

Ide o to, aký chceme mať štát.

Pre lepšie pochopenie vzťahu medzi verejným ochrancom práv a zákonodarným orgánom, ktorý kontroluje výkonnú moc v demokratickom a právnom štáte, uvádzam niekoľko viet z listu (ešte zo 16. apríla 2014) prezidenta Európskeho regiónu Medzinárodnej organizácie ombudsmanov, ktorá združuje 160 ochrancov vo viac ako 90 krajinách, doručenom predsedovi národnej rady.

„Rozhodnutie Národnej rady SR vrátiť verejnému ochrancovi práv správu o jeho činnosti za rok 2012 a Vaše rozhodnutie nezaradiť do programu Mimoriadnu správu verejného ochrancu práv je na základe našich skúseností bezprecedentné. Je tomu tak najmä vďaka všeobecnému očakávaniu, že Národná rada SR bude podporovať a chrániť prácu verejného ochrancu práv. Je zrejmé, že pri výkone svojej pôsobnosti bude ktorýkoľvek verejný ochranca práv predkladať správy kritizujúce aktivity orgánov verejnej správy. V demokracii sa však tiež predpokladá, že takéto správy budú riadne prerokované a na ich základe sa vykonajú potrebné aktivity. Súčasná situácia preto vážne ohrozuje prácu verejného ochrancu práv a na medzinárodnej úrovni je vnímaná ako dôkaz nedostatku rešpektu k právam občanov Slovenska a ostatných osôb žijúcich na území Slovenskej republiky.“

Po doručení tohto apelu došlo k posunu aspoň v tom, že národná rada správy a oznámenia verejného ochrancu práv už prerokovala. V súlade so zákonom o verejnom ochrancovi práv prerokovala v roku 2016 na svojej najbližšej schôdzi druhú mimoriadnu správu, ktorú jej predložil verejný ochranca práv. Skutočnosť, že po prerokovaní správy národná rada prijala uznesenie, že mimoriadnu správu nezobrala na vedomie, je však raritná. Tento postoj volených zástupcov ľudu (neberiem na vedomie) k zisteniam, že polícia ako súčasť svojej bežnej praxe obchádza zákon o PZ a postupuje spôsobom, ktorý zákon neustanovuje, a že v dôsledku jej nezákonného postupu dochádza k závažným zásahom do základných práv osôb (napr. do práva na slobodu a dôstojnosť, do práva na súkromie) však nič nemení na tom, že sa tak naozaj deje, a že v demokratickom a právnom štáte je to neprípustné.

Darmo si pred skutočnosťou zakryjeme oči a uši.

Verejní ochrancovia práv krajín V4 sa v roku 2013 uzniesli na tom, že verejný ochranca práv je „**očami a ušami parlamentu**“.

Prístupom národnej rady k zisteniam verejného ochrancu práv o porušovaní základných práv a slobôd, ktorý sa vyznačuje neochotou prijímať opatrenia na zlepšenie činnosti orgánov verejnej správy v oblasti ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd osôb a neochotou vymáhať ich od výkonnej moci, ostávame **v porovnaní s inými štátmi zatiaľ stále negatívnou výnimkou.**

PREHLAD ODPORÚČANÍ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV PREDLOŽENÝCH NÁRODNEJ RADE V ROKOCH 2012 – 2015 A INFORMÁCIA O ICH REALIZOVANÍ

Obsah

1. NÁVRHY A ODPORÚČANIA PREDLOŽENÉ V SPRÁVACH VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV ZA ROKY 2012, 2013, 2014 a 2015.....	6
1.1 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Mimoriadnej správe z augusta 2013.....	6
1.2 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2012.....	6
1.3 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2013.....	8
1.4 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2014.....	14
1.5 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2015.....	17

1. NÁVRHY A ODPORÚČANIA PREDLOŽENÉ V SPRÁVACH VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV ZA ROKY 2012, 2013, 2014 a 2015

V nasledujúcej časti uvádzam prehľad všetkých návrhov a odporúčaní, ktoré som počas jedného funkčného obdobia predkladala prostredníctvom správ verejného ochrancu práv národnej rade n. Súčasne uvádzam prehľad, ktoré návrhy a odporúčania boli prijaté, a ktoré nie. Tento sumár odzrkadľuje nielen aktivitu verejného ochrancu práv de lege ferenda, ale súčasne je, do veľkej miery, aj zrkadlom záujmu štátu na dodržiavanie základných práv a slobôd.

1.1 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Mimoriadnej správe z augusta 2013

V auguste 2013 som podľa § 24 zákona o verejnom ochrancovi práv predložila národnej rade mimoriadnu správu spolu so žiadosťou, aby bola prerokovaná na najbližšej schôdzi. K spracovaniu tejto správy ma viedlo zistenie o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že došlo k závažnému porušeniu základného práva alebo slobody a toto porušenie sa týka väčšieho počtu osôb. Plénum národnej rady ju niekoľko rokov odmietalo prerokovať. Preto návrhy a odporúčania národnej rade, uvedené v mimoriadnej správe, **doteraz neboli realizované**. V správe som upozorňovala na **nezákonný postup mesta Košice pri odstraňovaní obydľí, ktoré z epidemiologického a iných hľadísk boli nebezpečné**, pričom vytýkaným porušovaním bola skutočnosť, že mesto nijakým spôsobom **neriešilo situáciu** vyst'ahovaných osôb a **neposkytlo žiadnu pomoc rodinám a deťom**. Tento problém následne prekročil aj hranice Slovenskej republiky. Ďalej som upozorňovala na **systemovú diskrimináciu detí v školskom vzdelávacom systéme**, čo sa čiastočne začalo riešiť. Nakoniec som upozorňovala na **postup policajného orgánu v osade Budulovská**, na základe ktorého boli rovnako prijaté čiastočné opatrenia.

1.2 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2012

Na základe svojich zistení z roku 2012 som národnej rade, ktorá je podľa čl. 72 ústavy jediný ústavodarný a zákonodarný orgán Slovenskej republiky, odporúčala v priebehu roka 2013 prijať tieto opatrenia -

1.2.1 Zmeniť platnú zákonnú právnu úpravu nároku na vdovský a vdovecký dôchodok tak, aby bola odstránená nerovnosť, ktorú súčasná právna úprava umožňuje.

Opatrenie bolo prijaté až v roku 2015. Bola prijatá novela zákona, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2016.

1.2.2 Zákonom upraviť vytvorenie štátnej profesionálnej siete pomáhajúcich profesií a ustanoviť podmienky pre intenzívne vykonávanie profesionálnej vyhl'adávacej, monitorovacej a pomáhajúcej terénnej sociálnej práce pre odbory sociálnoprávnej

ochrany, ustanoviť kvóty prípadov na jedného zamestnanca sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a prispôbiť počet zamestnancov oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately počtu prípadov.

Opatrenie nebolo prijaté. Ministerstvo práce realizovalo čiastočné opatrenia v tom smere, že v súčinnosti s Ústredím práce navýšili počet terénnych sociálnych pracovníkov, ktorí pomáhajú aj oddeleniam sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na jednotlivých úradoch práce. Tiež sa prijali zmeny interných noriem a rozšírilo sa zisťovanie sociálnych a rodinných pomerov so zameraním na vyhodnocovanie rizikovosti prostredia pre dieťa.

1.2.3 Prehodnotiť právnu úpravu pozbavenia spôsobilosti na práva a právne úkony, vrátane procesnoprávnej úpravy.

Táto právna úprava bola prehodnotená a zmeny boli prijaté s účinnosťou od 1. júla 2016, kedy nadobudol účinnosť nový zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok, ktorý priniesol zmeny v právnej úprave procesu pozbavenia spôsobilosti na právne úkony, ako aj v právnej úprave opatrovníctva. Podľa novej právnej úpravy už súd nerozhoduje o pozbavovaní spôsobilosti na právne úkony, ale o obmedzení spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony a o zmene a o navrátení spôsobilosti na právne úkony. Nová právna úprava posilňuje procesnoprávne postavenie osoby, o ktorej právach v konaní o spôsobilosti na právne úkony súd rozhoduje, a taktiež kreuje právomoci súdu odvolať opatrovníka v stanovených prípadoch (napr., ak porušuje povinnosti, alebo zneužíva svoje práva).

1.2.4 V zákone riešiť právnu úpravu postavenia zamestnancov, ktorým zamestnávateľ nevyplácal mzdu, zrušil, opustil, uzavrel alebo vypratal prevádzku a nevydal im doklady o skončení pracovnoprávneho vzťahu.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.2.5 Zákomom ustanoviť príslušnému orgánu verejnej správy povinnosť podať návrh na začatie konkurzného konania voči dlžníkovi štátu od určitej výšky jeho dlhu a určiť sankciu za nesplnenie tejto povinnosti.

Opatrenie nebolo prijaté. Sociálna poisťovňa si sama interným predpisom prijala opatrenie, že od určitej hranice dlhu podá návrh na konkurz.

1.2.6 Zmeniť zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v súvislosti s úpravou problematiky zriadenia vecného bremena na cudzom pozemku vo verejnom záujme s ohľadom na vlastnícke právo tak, aby obmedzenie vlastníckeho práva a zásah do vlastníckeho práva, ktorý zriadenie vecného bremena na cudzom pozemku vo verejnom záujme vždy spôsobuje, nepresahovalo nevyhnutnú mieru.

Opatrenie nebolo prijaté. Oslovení dôvodili, že uvedený zákon túto problematiku rieši - ustanovenie § 11 uvádza, že držiteľ povolenia, alebo ním poverená osoba môže, v nevyhnutnom rozsahu a vo verejnom záujme vykonávať vymedzené činnosti na cudzej nehnuteľnosti.

1.2.7 Pri schvaľovaní štátneho rozpočtu na rok 2014 v kapitole Všeobecná pokladničná správa vytvoriť podmienky pre vykonávanie úplnej pôsobnosti verejného ochrancu práv.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.3 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2013

V Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2013 som do návrhov a odporúčaní zahrnula aj návrhy a odporúčania z Mimoriadnej správy verejného ochrancu práv z roku 2013 a odporúčania na zlepšenie ochrany základných práv a slobôd fyzických osôb, ktoré som zároveň jednotlivým orgánom verejnej správy navrhovala v záverečných správach z jednotlivých prieskumov, ktoré Kancelária realizovala.

1.3.1 Zákomom stanoviť zákaz vylúčenia a oddeľovania rómskych žiakov od ostatných žiakov.

V zákone č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov výslovne upraviť **zákaz priestorového, organizačného, fyzického a symbolického vylúčenia alebo oddelenia rómskych žiakov** v dôsledku ich príslušnosti k národnostnej menšine, alebo v dôsledku ich sociálneho pôvodu (často v kombinácii s ich sociálnym znevýhodnením) od ostatných žiakov a upraviť povinnosti orgánov verejnej správy a ich zodpovednosť za kontrolu dodržiavania tohto zákazu. Tiež stanoviť sankcie za jeho porušenie a zabezpečiť ich vykonateľnosť.

Opatrenie nebolo prijaté. Školský zákon upravuje aj princíp zákazu všetkých foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie.

1.3.2 Vytvoriť podmienky pre plné zabezpečenie rovnocenného vzdelávania detí s osobitnými potrebami.

a) Vytvoriť podmienky pre **prístup ku všetkým stupňom vzdelania** aj pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorí sú vzdelávaní v špeciálnych školách a v špeciálnych triedach.

Opatrenie nebolo prijaté.

b) Vytvoriť podmienky pre uskutočňovanie **bezplatnej odbornej predškolskej prípravy v štátnom jazyku**, a ak to vyžaduje najlepší záujem dieťaťa **aj v jeho materinskom jazyku**, a to v dostatočnom počte zariadení, s dostatočným počtom kvalifikovaných odborníkov. Sprístupniť túto možnosť najmä pre deti pochádzajúce zo sociálne znevýhodneného prostredia a pre deti, ktoré majú v predškolskom veku evidentne jazykovú bariéru, najmä pre rómske deti pochádzajúce zo sociálne znevýhodneného prostredia, s cieľom pritiahnúť ich k vzdelávaniu.

Opatrenie nebolo prijaté.

c) Vytvoriť podmienky pre **postup v najlepšom záujme dieťaťa** aj vzdelávaním žiakov rómskej národnostnej menšiny nielen v štátnom jazyku, ale **aj v ich materinskom jazyku, ak je to pre porozumenie školského učiva potrebné.**

Opatrenie nebolo prijaté.

d) Vytvoriť podmienky pre **bezplatné užívanie všetkých potrebných učebných pomôcok a potrieb** v starostlivosti školského zariadenia nielen počas vyučovania, ale **aj počas prípravy na vyučovanie pre všetkých žiakov, ktorí pochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia a zabezpečiť im odbornú pomoc s prípravou na vyučovanie, s cieľom získať ich pre vzdelávanie** a zamerať sa v tomto úsilí aj na žiakov rómskej národnostnej menšiny.

Opatrenie nebolo prijaté.

Tieto **opatrenia realizované neboli**, hoci u ministerstva školstva badám určité snahy o riešenie tejto problematiky.

e) Vytvoriť podmienky pre **dostatočný počet pedagogických asistentov** učiteľa vo všetkých školách a triedach, v ktorých sa vzdelávajú žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Opatrenie bolo prijaté.

1.3.3 Zvýšiť finančné prostriedky na stravovanie detí v špeciálnych výchovných zariadeniach.

Bezodkladne **zvýšiť finančný normatív určený na celodennú stravu pre deti umiestnené** v špeciálnych výchovných zariadeniach, akými sú napríklad reedukačné centrá, aby deti mohli dostávať dostatok potravy a netrpeli v nich hladom.

Opatrenie bolo prijaté.

1.3.4 Zabezpečiť právo dieťaťa byť vypočuté v konaniach, ktoré sa ho týkajú.

a) Zabezpečiť zmenu procesného práva tak, **aby súd** v súdnych konaniach, v ktorých dochádza ku kolízii práv dieťaťa a jeho zákonných zástupcov, **z úradnej moci vždy ustanovil orgán sociálnoprávnej ochrany, ako kolízneho opatrovníka celej rodiny**. Tento bude mať v konaní zo zákona samostatné právne postavenie, napríklad ako jeho **vedľajší účastník**. **Zabezpečiť**, aby súd z úradnej moci **dieťaťa** v taktom konaní vždy ustanovil **advokáta, alebo inú fyzickú, či právnickú osobu znalú práva** na ochranu jeho práv a oprávnených záujmov a **na právne zastupovanie**.

Opatrenie nebolo prijaté.

b) Upraviť **procedurálne pravidlá** priameho **vypočutia dieťaťa** v súdnom konaní (aj každom inom konaní) a procedurálne pravidlá pre prípad, ak je dieťa vypočuté mimo konania prostredníctvom zástupcu, alebo prostredníctvom príslušného orgánu. Stanoviť nutnosť zaznamenania vypočutia dieťaťa na zvukovom zázname a určiť aj postup a spôsob uchovávanía tohto záznamu.

Opatrenie nebolo prijaté. Prijatím nových procesných pravidiel v civilných súdnych konaniach prostredníctvom zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok sa čiastočne zlepšili aj podmienky pre kontakt maloletých detí so súdom (napríklad sa uložila súdu povinnosť informovať dieťa o priebehu súdneho konania). Procedurálne pravidlá sa zatiaľ neupravili, aj keď ministerstvo spravodlivosti uviedlo, že vidí priestor na ich úpravu vo vykonávacom predpise. Za posledné obdobie tiež pozorujem, že úrady práce v súčinnosti s Ústredím práce majú snahu zabezpečiť vypočutie dieťaťa tak, aby boli naplnené jeho práva v zmysle Dohovoru o právach dieťaťa. Podmienky na to však zatiaľ, podľa mojich zistení, vytvorené nemajú.

1.3.5 Zabezpečenie základného práva osoby na nezávislé a účinné vyšetrenie policajných postupov.

a) Zabezpečiť, **aby polícia z každej plánovanej policajnej akcie**, v ktorej sa už pri jej príprave predpokladá použitie donucovacích prostriedkov, **zadovážila kamerový záznam o jej priebehu**.

Opatrenie bolo čiastočne prijaté. Podľa mojej informácie bolo ustanovené, že zo služobných zákrokov vykonávaných pod jednotným velením sa vyhotovia obrazové a zvukové záznamy. Zabezpečila sa inštalácia kamerových systémov do určených služobných motorových vozidiel. Kamerovými systémami sú vystrojené aj určené hliadky, a to s prihliadnutím na špecifické okolnosti výkonu štátnej služby. Minister vnútra mi oznámil, že sa pripravuje do legislatívneho procesu novela zákona o PZ, ktorej predmetom budú aj ustanovenia o dokumentovaní policajných akcií. Cieľom tejto novely je, aby všetky policajné akcie s nasadením vyššieho počtu príslušníkov Policajného zboru boli monitorované kamerovým záznamom. Prezident Policajného zboru Príkazom č.: PPZ-OPP1-445/2015

zo dňa 21.4.2015 nariadil, v súlade s ustanovením § 69 zákona o PZ, povinne vyhotovovať obrazové, zvukové a iné záznamy zo služobnej činnosti pod jednotným velením. Súčasne dodal, že vyhotovenie zvukových, obrazových a iných záznamov zo služobnej činnosti polície nevníma ako problém legislatívny, ale technický. V tejto súvislosti odborné pracovisko Prezídia Policajného zboru vykonalo analýzu technických prostriedkov (odevné kamery a iné), ktoré môžu byť využité na monitoring služobnej činnosti polície a systém ich použitia by mal byť, v tomto období, už ukončený. Pokiaľ to dovoľia ekonomické možnosti, bude rozhodnuté o ich využívaní v Policajnom zbore. Príkazom č.: PPZ-OPP1-545/2015 zo dňa 22.5.2015 Prezident Policajného zboru nariadil, aby pri služobnej činnosti alebo služobných zákrokoch vykonávaných pod jednotným velením a pri plánovaných bezpečnostných opatreniach alebo pri plánovaných policajných akciách vykonávaných sústredením najmenej 15 príslušníkov Policajného zboru na jednom mieste, bolo zabezpečené vyhotovenie zvukového, obrazového alebo iného záznamu o priebehu udalosti, najmä konania narušiteľov verejného poriadku, konania páchatel'ov trestnej činnosti, alebo iného protiprávneho konania, ako aj činnosti príslušníkov Policajného zboru pred, v priebehu a po ukončení služobného zákroku, ak to aktuálna situácia a charakter služobného zákroku umožňujú a takýto záznam je možné technicky vyhotoviť.

b) Zabezpečiť monitorovanie všetkých policajných priestorov, v ktorých sa vybavujú políciou predvedené a zadržané osoby prostredníctvom kamier a uchovávanie **záznamov o zaobchádzaní polície s predvedenými osobami**.

Opatrenie nebolo zatiaľ realizované. Ministerstvo vnútra v súčasnosti pracuje na vyhodnotení nákladovej položky a v nadväznosti na to sa pripraví projekt na monitorovanie týchto priestorov.

c) Zriadiť **nezávislý kontrolný orgán**, ktorý bude vykonávať **nezávislé vyšetrenie** vždy v prípade, **ak vzniknú pochybnosti** o správnosti, zákonnosti, nevyhnutnosti, primeranosti a proporcionalite policajného postupu, alebo postupu iného orgánu verejnej správy, pri ktorom boli použité donucovacie prostriedky a tento orgán bude vyvodzovať zodpovednosť, alebo ju uplatňovať.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.3.6 Právo cudzincov na právnu pomoc.

a) Vypustiť ustanovenie § 27 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku z právneho poriadku Slovenskej republiky, čo by opätovne umožnilo poskytovať právnu pomoc príslušníkom tretích krajín v ich konaní o zaistení aj mimovládny organizáciám, ktoré sa špecializujú na **poskytovanie právnej pomoci cudzincom**.

Opatrenie bolo prijaté.

Podľa § 50 ods. 2 zákona Správneho súdneho poriadku, ktorý je účinný od 1. júla 2016, mimovládna organizácia, ktorá poskytuje právnu pomoc cudzincom, môže žalobcu zastupovať v konaní o správnych žalobách vo veciach azylu, zaistenia a administratívneho vyhostenia.

b) **Rozšíriť** v zákone o poskytovaní právnej pomoci **kompetencie Centra právnej pomoci** aj na poskytovanie právnej pomoci štátnym príslušníkom tretích krajín v konaní o ich zaistení.

Opatrenie bolo prijaté. Ustanovenie § 24c zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov upravuje s účinnosťou od 20. júla 2015 poskytovanie právnej pomoci v konaní o administratívnom vyhostení, v konaní o zaistení štátneho príslušníka tretej krajiny a v konaní o zaistení žiadateľa o udelenie azylu.

1.3.7 Práva väzňov.

a) **Informovaný súhlas s poskytnutím zdravotnej starostlivosti.**

Upraviť existujúcu zákonnú úpravu tak, aby v nej bola upravená povinnosť **vyžiadať si od väzňa** po jeho prijatí do výkonu väzby, alebo do výkonu trestu, jeho informovaný súhlas s vykonaním lekárskej prehliadky, a aj následne vyžadovať jeho **informovaný súhlas pre vykonanie ošetrovateľských a zdravotných úkonov vždy tak, ako to platí pre ostatné fyzické osoby**. V zákone ustanoviť aj taxatívny výpočet prípadov a dôvodov, pri splnení ktorých je možné vykonávať zdravotnú starostlivosť aj bez predchádzajúceho súhlasu tejto osoby. V zákone ustanoviť prípady a dôvody, pri splnení ktorých je lekárska prehliadka povinná, a pre tieto prípady ustanoviť, ktoré zdravotné úkony možno v rámci povinnej lekárskej prehliadky vykonať.

Opatrenie nebolo prijaté.

b) **Prešetrovanie sťažností osôb vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody na poskytnutie zdravotnej starostlivosti nezávislým orgánom.**

Zabezpečiť, aby **prešetrovanie sťažností väzňov na poskytovanie (neposkytovanie) zdravotnej starostlivosti bolo výlučne v pôsobnosti Úradu pred dohľad nad zdravotnou starostlivosťou**, alebo iného, vonkajšieho kontrolného orgánu príslušného odborného zamerania, ktorý každú takúto sťažnosť preskúma povinne a bez meškania.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.3.8 Právo na preskúmanie postupu orgánu verejnej správy.

a) Upraviť procesný postup pri vydávaní formulára E 101, resp. PD A1 a pri vybavovaní žiadostí o udelenie výnimky podľa koordinačných predpisov tak, aby najmä pri nevydaní formulára, resp. zamietnutí žiadosti o udelenie výnimky, bolo možné využiť opravný prostriedok.

Opatrenie nebolo prijaté.

b) Zákonnou úpravou uložiť povinnosť, aby všetky správne orgány v každom prípade, v ktorom nevyhovejú žiadosti, ktorou sa uplatňuje nárok a v prípade, ak ho nepriznajú, odnímajú alebo ukladajú povinnosť, museli o tom vydať riadne rozhodnutie so všetkými náležitosťami, vrátane poučenia o opravnom prostriedku, a aby takéto rozhodnutie bolo minimálne v jednom stupni preskúmateľné. V zákone upraviť zákaz takúto vec vybaviť písomným oznámením.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.3.9 Ochrana osôb pri výkone práce.

Zákonne upraviť právne postavenie občana, ktorý pre obec vykonáva menšie obecné služby, a tiež vzťahy z toho vznikajúce, práva a povinnosti subjektov, ktorých sa tieto vzťahy dotýkajú, ako aj vzťahy ohľadne bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a poskytovania osobných ochranných pracovných prostriedkov.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.3.10 K problematike dôchodkov.

Doplnením existujúcej zákonnej úpravy, alebo novou právnou úpravou, riešiť primeranosť výšky starobných dôchodkov tzv. starodôchodcov tak, aby riešenie bolo zlučiteľné s požiadavkou spravodlivosti.

Opatrenie bolo prijaté čiastočne. Od 1.7.2015 nadobudla účinnosť novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“), ktorá, okrem iného, zaviedla zvýšenie sumy starobného dôchodku a sumy invalidného dôchodku vyplácaného po dovŕšení dôchodkového veku na **sumu minimálneho dôchodku**. Podľa dôvodovej správy účelom minimálneho starobného dôchodku a minimálneho invalidného dôchodku po dovŕšení dôchodkového veku (minimálny dôchodok) je zabezpečiť poistencovi, ktorý splní zákonom ustanovené podmienky, minimálny dôchodkový príjem na takej úrovni, aby sa ako jednotlivец (fyzická osoba) nedostal do stavu hmotnej núdze, ktorú by bolo potrebné riešiť prostredníctvom pomoci v hmotnej núdzi.

1.3.11 Opatrenia na zabezpečenie podmienok pre činnosť verejného ochrancu práv.

a) Uložiť uznesením vláde riešiť v určenej lehote podmienky pre činnosť verejného ochrancu práv. Vytvoriť podmienky pre realizovanie organizačného poriadku jeho personálnym naplnením, a tiež pre zriadenie regionálnych kancelárií verejného ochrancu práv.

b) Uložiť vláde uznesením, aby sa v procese zostavovania rozpočtu verejnej správy a v procese určovania limitu výdavkov Kancelárie pre nasledujúce rozpočtové obdobia riadila Rezolúciou 1959/2013 Parlamentného zhromaždenia Rady Európy o posilnení ombudsmanských inštitúcií v Európe.

c) Zaviazať vládu, aby v určenej lehote zabezpečila vhodné a dôstojné sídlo pre verejného ochrancu práv a pre jeho Kanceláriu situované v Bratislave. Rovnako zabezpečiť aj podmienky pre zriadenie ôsmich regionálnych pracovísk tak, ako to verejný ochranca práv opakovane navrhuje.

Opatrenia v roku 2013 neboli prijaté.

1.4 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2014

1.4.1 V správe o činnosti som v roku 2014 národnej rade navrhla a odporučila -

1.4.1.1 Zrušiť v špeciálnych školách variant A, do ktorého patria žiaci s ľahkým mentálnym postihnutím (pozri aj Stratégiu Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 prijatú v januári 2012 v oblasti výchovy a vzdelávania, kap. D. 2. 1, bod 6) a ustanoviť alternatívne formy vzdelávania.

Opatrenie nebolo prijaté. ministerstvo školstva o tejto možnosti ani neuvažuje, lebo to považuje za porušenie možnosti rodičov zvoliť si spôsob vzdelávania pre svoje dieťa.

1.4.1.2 Zrušiť inštitút ochranných miestností v reedukačných centrách.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.4.1.3 Vytvoriť zákonnú možnosť alternatívnych foriem reedukácie detí a upraviť systém zaradovania dieťaťa do reedukácie tak, aby jeho zaradenie prioritne zohľadňovalo najlepší záujem dieťaťa, teda jeho schopnosti, predpoklady a vôľu, a nie iba inštitucionálny záujem a potrebu organizácií.

Opatrenie nebolo prijaté. Za alternatívnu formu reedukácie ministerstvo školstva považuje možnosť otvorenia oddelenia s otvoreným režimom, ktoré výchovu a vzdelávanie

môže organizovať tak, aby sa čo najviac približovala prirodzenému rodinnému prostrediu. Zriaďovatelia reedukačných centier však túto možnosť využívajú len veľmi málo.

1.4.1.4 Zmeniť v ustanovení § 78b, ods. 7 zákona o sociálnych službách 30-dňovú lehotu na 60-dňovú lehotu.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.1.5 Vrátiť do platnosti a účinnosti pôvodnú legislatívnu úpravu a v ustanovení § 35 písm. a) zákona o sociálnych službách a nahradiť stupeň odkázanosti IV podľa prílohy č. 3 tohto zákona, stupňom odkázanosti II.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.2 Národnej rade som odporučila, aby uložila vláde:

1.4.2.1 Vytvoriť štátny program špecificky zameraný na trávenie voľného času pre chudobné deti v školskom veku, zameraný na podporu ich rozvoja, financovaný zo štátnych prostriedkov.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.2.2 Vytvoriť systém medzirezortnej spolupráce so zdravotníckymi zariadeniami (s pomocou ministerstva zdravotníctva) na zabezpečenie primeranej zdravotnej starostlivosti o deti v reedukačných centrách.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.2.3 Vytvoriť systém medzirezortnej spolupráce s úradmi práce (s pomocou ministerstva práce) na zabezpečenie podpory a pomoci dieťaťu po opustení reedukačného centra.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.2.4 Prijat' opatrenia na zabezpečenie bezbariérového prístupu do budov orgánov verejnej správy osobám so zdravotným postihnutím.

Opatrenia sú priebežne čiastočne prijímané, pričom jednotlivé orgány verejnej správy prejavili snahu o postupné odstraňovanie zistených nedostatkov a o zabezpečenie bezbariérového prístupu osobám so zdravotným postihnutím. Prijatie opatrení, vzhľadom na ich charakter, je nutné plánovať v dlhodobom horizonte.

1.4.2.5 Vypracovať dlhodobu udržateľnú politiku financovania sociálnych služieb zabezpečujúcu rovnaký prístup pre všetkých seniorov, ktorí sú na takéto služby odkázaní, a to nielen zo zdravotných dôvodov.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.2.6 Vypracovať a zabezpečiť prijatie celoštátne záväzných štandardov kvality sociálnych služieb.

S účinnosťou od 1. januára 2018 ministerstvo práce začne vykonávať hodnotenie podmienok kvality poskytovaných sociálnych služieb na základe ustanovenia § 104a prílohy č. 2 zákona o sociálnych službách. Hodnotenie kvality poskytovaných sociálnych služieb sa výrazne zmenilo s účinnosťou od 1. januára 2014 a odvtedy bolo niekoľkokrát upravené, pričom medzi základné kritériá sa pridalo aj dodržiavanie základných ľudských práv a slobôd. V gescii štátneho tajomníka ministerstva práce bola zriadená expertná pracovná skupina pre prípravu metodiky hodnotenia podmienok kvality.

1.4.2.7 Podporiť nielen primeraný rozvoj celoročných pobytových zariadení pre seniorov, ale aj ich rovnomerný rozvoj v jednotlivých regiónoch Slovenskej republiky. Rovnako vyriešiť ich dostačujúce a vyrovnané financovanie tak, aby boli dostupné pre každého seniora, a nie iba pre časť seniorov z radov našich občanov.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.2.8 Zabezpečiť jednoduchý a neobmedzený prístup jednotlivcov k verejnému ochrancovi práv vo všetkých regiónoch Slovenska zriadením regionálnych kancelárií verejného ochrancu práv, ako to vyplýva aj z rezolúcie 1959 (2013) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy.

Odporúčanie nebolo prijaté.

1.4.3 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv na zabezpečenie podmienok pre činnosť verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2014

1.4.3.1 Legislatívnou zmenou zabezpečiť verejnému ochrancovi práv garanciu jeho nezávislosti od výkonnej moci aj tým, že národná rada v zákone o štátnom rozpočte ustanoví samostatnú rozpočtovú kapitolu pre ústavný orgán – verejného ochrancu práv.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.4.3.2 Uznesením uložiť vláde, aby v prvom polroku roka 2015 zabezpečila materiálne a finančné podmienky pre reálne naplnenie schváleného organizačného poriadku Kancelárie tak, aby mohla zriadiť aj regionálne pracoviská, ktoré sú jeho súčasťou.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.5 Realizácia návrhov a odporúčaní verejného ochrancu práv uvedených v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2015

1.5.1 Pre zabránenie porušovaniu základných práv osôb na osobnú slobodu, integritu a dôstojnosť a na zabránenie možnému krutému, neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu chránených v čl. 16, 17 ods. 2 a 3 a čl. 19 ústavy a v čl. 3 Dohovoru o ochrane EP a ZS som navrhla -

- a) **V zákone o PZ** výslovne uviesť zákaz obmedzovania osobnej slobody osobe jej umiestnením do uzavretého priestoru, ktorý nie je riadne vybavenou celou, zákaz pripútavania, spútavania a iných spôsobov obmedzovania pohybu osoby už umiestnenej v zatvorenom priestore s výnimkou prípadov, ak si to vyžaduje jej zdravotný stav, konštatovaný lekárom.

Opatrenie nebolo prijaté.

- b) Legislatívnou zmenou vo všetkých dotknutých právnych predpisoch z oblasti školstva a archívov/registratúr vytvoriť podmienky pre možnosť vydania odpisov dokladov, výpisov či potvrdení z dokladov o vzdelávaní tak, aby po zmene pohlavia bolo možné ich vydať s novým menom a priezviskom, a tým zabezpečiť primeranú ochranu súkromia a rodinného života týchto osôb.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.5.2 Pre riadne naplnenie práva občanov patriacich k národnostným menšinám alebo k etnickým skupinám používať ich jazyk v úradnom styku som navrhla legislatívnou zmenou zosúladiť ustanovenia § 2 ods. 5 a ustanovenia § 3 ods. 4 zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov tak, aby si tieto vzájomne neodporovali, a aby bolo bez prekážok možné vydávať úradné výpisy vyhotovené z matriky (rodný list, sobášny list a úmrtný list) dvojjazyčne, teda aj v jazyku ktorejkoľvek národnostnej menšiny.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.5.3 Pre odstránenie dlhodobo pretrvávajúceho porušovania základného práva chráneného čl. 48 ods. 2 ústavy reštituentov pri konaní a rozhodovaní o nárokoch nimi uplatnených k poľnohospodárskej a lesnej pôde som navrhla -

- a) **Zmeniť zákonnou úpravou** celkové postavenie a právne fungovanie Slovenského pozemkového fondu, prípadne ustanoviť jeho povinnosť bezodkladne predkladať príslušným správny orgánom podklady potrebné pre konanie a rozhodovanie

v reštitučných veciach a poskytnúť im súčinnosť tak, aby nesplnenie povinností bolo efektívne vymáhateľné.

Opatrenie nebolo prijaté.

- b) **Uložiť vláde**, aby národnej rade predložila na jej rokovanie v určenom čase zoznam neskončených reštitučných konaní spolu s podrobnou analýzou príčin, s návrhom na odstránenie porušovania základného práva na konanie a rozhodnutie vo veci bez zbytočných prieťahov a na primeranú satisfakciu za zlyhanie štátu pri ochrane práva na súdnu a inú právnu ochranu žiadateľov v takom veľkom rozsahu.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.5.4 Pre zabezpečenie ochrany a dodržiavania základného práva chráneného v čl. 48 ods. 2 ústavy účastníkov v súdnom konaní som navrhovala -

- a) **V zákone č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ustanoviť ministerstvu spravodlivosti povinnosť**, aby na základe štatistických údajov sledovalo vývoj preťaženia všetkých súdov. Na základe týchto sledovaní, aby každoročne vyhotovilo, priebežne aktualizovalo a zverejňovalo zoznam preťažených súdov. Rovnako som navrhla ustanoviť ministerstvu spravodlivosti povinnosť, aby súčasťou rezortného návrhu na pridelenie rozpočtových prostriedkov na zabezpečenie činnosti súdov bol, k dátumu predloženia návrhu, aktualizovaný zoznam preťažených súdov. Tiež ustanoviť, že voľné miesto sudcu a na neho naviazané zamestnanecké pracovné miesta možno **pridelovať iba v súlade s** poradím súdu v zozname preťažených súdov, aby sa v súlade s ním riešila preťaženosť.

Opatrenie nebolo prijaté. Povinnosť v zákone stanovená nie je, aj keď ministerstvo spravodlivosti preťaženosť súdov čiastočne sleduje.

- b) **Uložiť vláde**, aby predložila na rokovanie národnej rady opatrenia, ktorými zabezpečí, aby ministerstvo spravodlivosti mohlo v zozname súdnych znalcov doplniť potrebný počet súdnych znalcov vo všetkých odboroch, v ktorých pre nízky počet znalcov znalci vyhotovujú znalecké posudky po dobu dlhšiu ako dva mesiace.

Opatrenie nebolo prijaté.

1.5.5 Opatrenia na zabezpečenie podmienok pre činnosť verejného ochrancu práv

- a) **Garantovať nezávislosť verejného ochrancu práv od výkonnej moci ustanovením samostatnej rozpočtovej kapitoly.**

b) Realizovať v roku 2016 rozpočtové opatrenie – povolené prekročenie limitu výdavkov, ktorým sa vytvoria podmienky pre naplnenie organizačného poriadku Kancelárie tak, ako ho, podľa zákona, na plnenie svojich úloh určil verejný ochranca práv. Tým bude umožnené naplniť v organizačnom poriadku určený počet zamestnancov Kancelárie a bude možné zriadenie zastúpenia Kancelárie v regiónoch Slovenskej republiky.

c) Pri zostavovaní rozpočtu verejnej správy a určovaní limitu výdavkov Kancelárie pre nasledujúce rozpočtové obdobia postupovať v súlade s Odporúčaním Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 1615 (2003)¹ o inštitúcii ombudsmana a s Rezolúciou 1959 (2013) Parlamentného zhromaždenia Rady Európy o posilnení ombudsmanských inštitúcií v Európe so zreteľom na rozpočtové požiadavky (vrátane rozpočtových priorít) Kancelárie, ktoré v roku 2016 predloží ministerstvu financií v procese zostavovania Rozpisu východísk návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2017 – 2019.

Opatrenia neboli prijaté.

KANCELÁRIA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

**Správa Kancelárie verejného ochrancu práv
o výsledkoch jej činnosti, hospodárení a podmienkach pre jej činnosť
v roku 2016**

Verejnej ochrankyni práv
predkladá:

PhDr. Marián Török, PhD.
vedúci Kancelárie verejného ochrancu práv

Bratislava február 2017

Obsah

I. ČINNOSŤ KANCELÁRIE	5
1. Sumárne údaje o činnosti Kancelárie	5
2. Usmerňovanie pre občanov	5
3. Pomoc deťom prostredníctvom stránky www.detskyombudsman.sk	6
4. Vybavovanie žiadostí podľa zákona o slobode informácií	6
5. Komunikácia s verejnosťou a s médiami	7
5.1 Debaty a diskusie	7
5.2 Podpora projektov a záštity	8
5.3 Medzinárodný deň ľudských práv	11
6. Média a komunikácia s novinármi	12
II. VZŤAHY KANCELÁRIE	14
1. Spolupráca s inými subjektmi pôsobiacimi v oblasti ochrany práv a slobôd	14
1.1 Spolupráca s prezidentom Slovenskej republiky	14
1.2 Pracovné stretnutia k prioritám verejnej ochrankyne práv	14
1.3 Odborné konferencie	15
2. Vzťahy s medzinárodnými a s nadnárodnými inštitúciami	15
2.1 Medzinárodná spolupráca	15
2.2 Spolupráca s Medzinárodným ombudsmanským inštitútom	15
2.3 Spolupráca s Európskym ombudsmanom	15
2.4 Spolupráca s Európskou komisiou a radou Európskej únie	15
2.5 Spolupráca s Agentúrou Európskej únie pre základné práva	16
2.6 Spolupráca s Európskym parlamentom	16
2.7 Spolupráca s Radou Európy	16
2.8 Spolupráca v rámci Európskej siete ombudsmanov pre deti	16
2.9 Spolupráca s Organizáciou Spojených národov	17
2.10 Spolupráca v rámci krajín V4	17
2.11 Spolupráca s inými ombudsmanskými a zahraničnými inštitúciami	17
III. ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE A HOSPODÁRENIE KANCELÁRIE	18
1. Organizačné a personálne zabezpečenie Kancelárie	18
1.1 Organizačný poriadok Kancelárie	18
1.2 Personálne zabezpečenie Kancelárie	18
2. Materiálno-technické zabezpečenie Kancelárie	19
2.1 Správa informačných technológií	19
2.2 Správa majetku	20
2.3 Správa registratúry a podateľňa	20
3. Hospodárenie Kancelárie s pridelenými rozpočtovými prostriedkami	20
IV. PODMIENKY ČINNOSTI KANCELÁRIE A NÁVRHY ODPORÚČANÍ VEREJNEJ OCHRANKYNE PRÁV PRE NÁRODNÚ RADU	23
1. Podmienky činnosti Kancelárie	23
2. Návrhy odporúčaní pre národnú radu	23

I. ČINNOSŤ KANCELÁRIE

Kancelária je rozpočtová organizácia so sídlom v Bratislave, ktorá v súlade so zákonom o verejnom ochrancovi práv plní úlohy spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti verejného ochrancu práv.

Podľa § 17 zákona o verejnom ochrancovi práv má verejný ochranca práv právo požadovať od orgánov verejnej správy podklady a informácie, ktoré potrebuje na plnenie svojich úloh, resp. tieto informácie môžu požadovať ním splnomocnení zamestnanci Kancelárie. Úlohy Kancelárie plnia štátni zamestnanci a zamestnanci vykonávajúci práce vo verejnom záujme, ktorých počet schvaľuje verejný ochranca práv. Podrobnosti o organizácii a úlohách Kancelárie obsahuje organizačný poriadok vydaný verejným ochrancom práv.

Zabezpečenie bezproblémového a efektívneho výkonu zverených úloh predpokladá kvalitné a vysoko odborné ľudské zdroje, finančné prostriedky na ich zodpovedajúce mzdové ohodnotenie a vytvorenie plnohodnotného pracovného prostredia, rovnako dostatok rozpočtových zdrojov na krytie nákladov súvisiacich s aktivitami verejného ochrancu práv a jeho Kancelárie.

1. Sumárne údaje o činnosti Kancelárie

V roku 2016 pracovala Kancelária celkovo s **3 045 podaniami**. Prostredníctvom písomného podania sa na Kanceláriu obrátilo 1 399 podávateľov, z toho bolo v pôsobnosti verejného ochrancu práv 719 podnetov, teda 51,4% nápadu.⁶ Právnicki Kancelárie, v celkovom počte 17, vybavili 2 678 podaní, vrátane 651 písomných usmernení, 724 podaní na stránke detského ombudsmana a 271 podaní/podnetov prenesených z roku 2015. Z 892 tzv. „pôsobnostných“⁷ podnetov bolo vybavených 591, v ktorých verejná ochrankyňa práv konštatovala **97 porušení základných práv a slobôd**. Do roku 2017 bolo z predchádzajúceho roka 2016 prenesených 301 podnetov a 66 podaní. Právnicki Kancelárie v roku 2016 vykonali 9 tematických prieskumov, v rámci ktorých preskúmali činnosť 150 inštitúcií. Zamestnanci Kancelárie vyhotovili 240 zápisníc, pri podnetoch podaných ústne.

2. Usmerňovanie pre občanov

Na Kanceláriu sa často obracajú aj občania hľadajúci pomoc pri riešení problémov, ktoré nepatria do pôsobnosti verejného ochrancu práv. Najčastejšie sa právnicki a zamestnanci Kancelárie stretávajú s otázkami z oblasti občianskeho práva, ako napr. exekúcie, susedské spory, alebo spory s bankou, pričom občania veľakrát súčasne žiadajú aj o právne poradenstvo. Takýchto občanov sa právnicki a zamestnanci Kancelárie snažia usmerniť a poradiť im, ako sa daný problém dá riešiť, prípadne ich odkázať na príslušný orgán alebo inštitúciu, ktorá im môže pomôcť. V roku 2016 bolo písomne vybavených 651 takýchto usmernení a nespočetné množstvo telefonických usmernení. Oproti roku 2015 (469 písomných usmernení) Kancelária zaznamenala nárast o 38 %.

---

⁶ V roku 2016 (51,4%) sa tak potvrdil pozitívny trend z roku 2015 (50,7%), že niečo viac ako polovica podaní je v pôsobnosti verejného ochrancu práv, oproti predošlým rokom, kedy sa počet „pôsobnostných“ vecí pohyboval na úrovni približne 40%.

⁷ Nápad 2016 + prenos 2015.

3. Pomoc deťom prostredníctvom stránky www.detskyombudsman.sk

Kancelária aj v roku 2016 pokračovala v snahe menej formálnym spôsobom a detsky prijateľnou formou poskytovať informácie o právach detí a usmerňovať ich o možnostiach riešenia ich problémov, a to prostredníctvom internetovej stránky www.detskyombudsman.sk.

Stránka obsahuje informácie o pôsobnosti verejného ochrancu práv, o jeho aktivitách týkajúcich sa detí a ochrany ich práv, o Dohovore o právach dieťaťa a poskytuje kontakty na organizácie, ktoré deťom pomáhajú.

Stránka však najmä umožňuje deťom anonymne zaslať otázku alebo napísať svoj problém prostredníctvom elektronického formulára. Dieťa potom adresne dostane odpoveď na svoje otázky na ním zadanú adresu elektronickej pošty. Túto možnosť klásť otázky Kancelária realizuje preto, aby pomohla deťom a mladým ľuďom, ktorí sa chcú dozvedieť viac o svojich právach. Sme si totiž vedomí toho, že uplatňovanie práv je pre deti a mladých ľudí ťažšie ako pre dospelých. Tomu je prispôsobené aj to, akou formou otázky detí riešime, ako aj to, že ponechávame na samotné deti, akou formou a v akom rozsahu nám svoj problém opíšu a na základe toho sa im snažíme poskytnúť potrebné informácie a usmerniť ich ako problém môžu riešiť.

Kancelárii bolo v roku 2016 prostredníctvom stránky www.detskyombudsman.sk doručených 724 podaní. Najčastejšie problémy a otázky, s ktorými sa deti na Kanceláriu obracali, sa týkali problémov v škole – napr. konfliktov so spolužiakmi, s učiteľmi, nespravodlivého hodnotenia, ospravedlňovania neprítomnosti na vyučovaní, účasti na lyžiarskom výcviku, alebo chceli napr. poradiť s výberom správnej školy, či v otázke sociálneho štipendia. Deti sa na Kanceláriu obracali tiež preto, že ich trápili spory v medziľudských vzťahoch, vzťahy so spolužiakmi, kamarátmi, susedmi, no predovšetkým vzťahy v rodine. Najčastejšie pritom riešili spory s rodičmi, otázku, kedy sa majú možnosť odsťahovať od rodičov, dokedy sa môžu zdržiavať večer mimo domova, atď. Tiež sa zaujímali o informácie o niektorých právach a povinnostiach v súvislosti s rozvodom rodičov, o problematike výživného, o vyplácaní štátnych sociálnych dávok a pod.

4. Vybavovanie žiadostí podľa zákona o slobode informácií

Podľa čl. 26 ods. 5 ústavy „Orgány verejnej moci majú povinnosť primeraným spôsobom poskytovať informácie o svojej činnosti v štátnom jazyku. Podmienky a spôsob vykonania ustanoví zákon“. Ústavný súd vyložil obsah a rozsah ústavného zákona o informáciách doteraz najpodrobnejšie v náleze spis. zn. I. US 236/2006. Potvrdil v ňom, že z čl. 26 ústavy vyplýva povinnosť orgánov verejnej moci poskytovať každému informácie o svojej činnosti, pričom táto povinnosť môže byť obmedzená len ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochrany verejného zdravia a mravnosti.

Ústavnú povinnosť orgánov verejnej moci poskytovať verejnosti informácie o svojej činnosti, t. j. ústavné právo verejnosti na prístup k informáciám, upravuje na zákonnej úrovni vo všeobecnosti zákon o slobode informácií. Špeciálnu právnu úpravu prístupu k informáciám obsahujú aj iné právne predpisy.

Zákon o slobode informácií upravuje právo na prístup k informáciám, ktoré majú k dispozícii orgány verejnej moci a iné verejné inštitúcie a je vykonaním základného práva na informácie. Právo na informácie, ako základné ústavné právo, zakotvuje ústava, a tiež Listina základných práv a slobôd (ústavný zákon č. 23/1991 Zb.z 9. januára 1991, ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd).

Prístup k informáciám prispieva k dobrému a zodpovednému fungovaniu verejnej

správy, znižuje riziko korupcie a zároveň posilňuje dôveru občanov v štát a v jeho orgány.

Kancelária fyzickým osobám a právnickým osobám (ďalej len „žiadatelia“) aj v roku 2016 sprístupňovala informácie na základe žiadostí a plnila zákonom ustanovenú povinnosť zverejňovania informácií tým, že zverejňovala informácie o uzavretých zmluvách a objednávkach.

V roku 2016 Kancelária vybavila 65 žiadostí žiadateľov o poskytnutie informácií, pričom v 8 prípadoch vydala rozhodnutie o nesprístupnení požadovaných informácií. Nebolo vyhovené 5 žiadateľom pri informáciách týkajúcich sa poskytovania odborných stanovísk a výkladu právnych predpisov, informácií, ktoré v momente podania žiadosti ešte neexistovali a informácií, ktoré priamo nesúviseli s pôsobnosťou Kancelárie. V 2 prípadoch nebolo žiadosti vyhovené preto, že vyžadované informácie boli v rámci vyradovacieho konania zničené po uplynutí lehoty ich uloženia. 1 žiadosti nebolo vyhovené, pretože žiadateľ chcel sprístupniť osobné údaje funkcionára Kancelárie v rozpore s ustanovením § 9 ods. 3 zákona o slobode informácií. Proti rozhodnutiu o odmietnutí poskytnúť informácie sa žiadny žiadateľ v zákonnej lehote neodvolal.

Z uvedeného počtu žiadostí Kancelária vybavila 41 prostredníctvom poštovej prepravy do vlastných rúk žiadateľov na udanú adresu, 24 žiadostí vybavila e-mailom. Vybavené žiadosti sa týkali sprístupnenia informácií o stave vybavovania podaných podnetov, listinných kópií stanovísk orgánov verejnej správy a dokumentov obecných úradov, anonymizovaných upovedomení a oznámení o vybavení podnetov o porušení základného práva na informácie, sprístupnenie návrhov verejného ochrancu práv na začatie konania pred ústavným súdom a pôsobnosti verejného ochrancu práv pri vybavovaní podnetov.

Kancelária vybavila žiadosti ich sprístupnením podľa ustanovenia § 16 zákona o slobode informácií, t. j. odpisom alebo výpisom, odkopírovaním informácií a sprístupnením kópií s požadovanými informáciami. Okrem priameho vybavenia žiadostí vybavila žiadateľov v 4 prípadoch aj postúpením žiadosti iným povinným osobám, ktoré mali požadované informácie k dispozícii (ministerstvo spravodlivosti a Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže).

Doručené žiadosti Kancelária vybavila v súlade s účelom zákona o slobodnom prístupe k informáciám bez zbytočného odkladu, najneskôr v zákonnej lehote - 8 pracovných dní odo dňa doručenia žiadosti Kancelárii, ako povinnej osobe.

5. Komunikácia s verejnosťou a s médiami

Verejná ochrankyňa práv aj v tomto roku aktívne diskutovala so študentmi, seniormi a verejnosťou, preberala záštitu nad podujatiami zameranými na základné práva, podieľala sa na osвете v tejto téme vlastnými aktivitami a pravidelne o nich informovala verejnosť cez médiá a na vlastných online komunikačných kanáloch.

5.1. Debaty a diskusie

Aj tento rok pokračovala verejná ochrankyňa práv v sérii diskusií na školách o téme migrácie, ktorá je pre aktuálnu utečeneckú humanitárnu krízu stále v pozornosti verejnosti a médií. Verejná ochrankyňa práv sa v januári zúčastnila druhej zo série diskusií **“Rozumne o migrácii”**, ktorú organizuje Slovenská debatná asociácia, na **Bilingválnom gymnáziu v Žiline na ulici Tomáša Ružičku** a vo februári prišla na tretiu debatu do Košíc na **Gymnázium Poštová**.

Na diskusiách so študentmi sa zúčastňoval aj vedúci Kancelárie, Marián Török, a jej právnicki. Vo februári diskutovali so **študentmi Strednej školy v Turčianskych Tepliciach. Spolu s verejnou ochrankyňou práv diskutovali aj so študentmi Bilingválneho gymnázia Milana Hodžu v Sučanoch** o základných právach a slobodách, o férovom prístupe k ľuďom

v porovnateľných a odlišných situáciách, o výzve “Nahlás bariéry”, ale aj o návrate späť na Slovensko a zlepšovaní vecí v našej krajine. Vedúci Kancelárie a právnička Kancelárie, Renáta Zábojová, študentom porozprávali o práci pre verejného ochrancu práv, a okrem toho i o svojich návratoch zo zahraničia a ich motivácii, prečo sa oplatí snažiť sa meniť veci na Slovensku. Diskusiu **zorganizovala študentka Barbora Peťková, ktorá v Kancelárii pôsobila ako mentee v rámci programu “Lead up”**. Diskusie so študentmi pokračovali celý rok, posledná prebehla na Univerzite Mateja Bela so študentmi Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov pri príležitosti **Dňa študentstva 17. novembra, ako dňa výročia Nežnej revolúcie**.

Verejná ochrankyňa práv sa v rámci svojich aktivít stretávala a diskutovala aj so seniormi. Spolu s vedúcim Kancelárie **navštívila dôchodcov z Jednoty dôchodcov v Trenčíne, ktorí sa zapojili do programu “Akadémia tretieho veku”**. Rovnako ako minulý rok, aj tento rok **prijala verejná ochrankyňa práv pozvanie na diskusiu so seniormi zo Židovskej náboženskej obce v Bratislave**. So seniormi hovorila o aktuálnej spoločenskej klíme. V tomto kontexte sa rozprávali o aktuálnych zistených prípadoch porušení základných práv a slobôd.

Vo februári **diskutovala verejná ochrankyňa práv s Egonom Gálom, Petrom Kalmusom a Fedorom Blaščákom** o dilemách, ktorým čelíme všetci. O jej ďalších aspektoch bežali diskusie na protikurupčnom festivale “Pucung”, ktorý organizuje mimovládna organizácia Nadácia Zastavme korupciu v Tabačke Kulturfabrik.

Verejná ochrankyňa práv **sa v apríli zúčastnila diskusie „Kto sa koho bojí“, ktorá bola súčasťou festivalu nových menšín “[fjúžn]”**. Ten organizuje **Nadácia Milana Šimečku**. Spolu s Petrom Hunčíkom a Fedorom Gálom sa zhodli, že bez vyrovnania sa s minulosťou sa neposunieme ďalej a nevystúpime z nášho strachu. 28. apríla 2016 sa verejná ochrankyňa práv zúčastnila **diskusie pri príležitosti predstavenia knihy “Udavačstvo”**, ktorá sa konala sa v Tafačke v Nitre.

Verejná ochrankyňa práv **prijala pozvanie do Diskusie Denníka N**, v ktorej 1. júna 2016 diskutovala o sociálno-právnej ochrane detí, predovšetkým v súvislosti s medializovaným prípadom výkonu rozhodnutia týkajúceho sa maloletého dieťaťa, pri ktorom štátne orgány nepostupovali profesionálne. V tejto debata verejná ochrankyňa práv postupne informovala o svojich prieskumoch z uplynulých rokov, v ktorých konštatovala systémové nedostatky v sociálno-právnej ochrane detí a navrhovala opatrenia na ich odstránenie.

5.2. Podpora projektov a záštity

Kancelária sa **začiatkom roka zapojila do projektu “Lead up”**, ktorý je určený aktívnym žiakom stredných škôl, ktorí majú ambíciu zlepšovať sa pod vedením skúseného mentora, a ktorý ponúka mentorské stáže u jednotlivých osobností biznisového a verejného života. V rámci programu prišla na mentorský pobyt do Kancelárie za verejnou ochrankyňou práv mentee Barbora Peťková z Bilingválneho gymnázia Milana Hodžu v Sučanoch.

Občianske združenie **Equity** pripravilo v spolupráci s Kanceláriou a pod záštitou verejnej ochrankyne práv, celoslovenskú osvetovú súťaž pre žiakov, študentov a pedagogických pracovníkov **“som neNORMALne fér”**, ktorú sprevádzala aj kampaň so známymi osobnosťami. Kampaň so súťažou otvorili dôležitú celospoločenskú diskusiu na objasnenie rozdielov medzi rovnakým a rovnocenným, t. j. férovým prístupom.

Od 14. marca 2016 **prebiehalo** v priestoroch Kancelárie **fotenie** ambasádorov súťaže “som neNORMALne fér”, ktorí myšlienky súťaže prezentovali v outdoorovej a internetovej kampani. Následne, 30. marca 2016 prebehla v kníhkupectve Martinus tlačová konferencia s prezentáciou súťaže za osobnej účasti verejnej ochrankyne práv a osobností z kampane. Kancelária tiež **hostila začiatkom júna porotu súťaže “som neNORMALne fér”**, ktorá

vyhodnocovala súťažné práce v priestoroch Kancelárie. **Slávnostné odovzdanie ocenení víťazom súťaže** sa konalo 17. júna 2016 v Slovenskom národnom divadle za účasti žiakov a pedagógov, ktorí sa do súťaže zapojili. Verejná ochrankyňa práv sa deťom na začiatku podujatia prihovorila. Ceny im spolu s ambasádormi súťaže odovzdával vedúci Kancelárie. **Do súťaže sa zapojilo približne tisíc detí, žiakov, študentov a pedagogických pracovníkov s 503 prihlásenými prácami zo 150 inštitúcií po celom Slovensku.**

Kancelária vyhlásila v máji 2016 výzvu „Nahlás bariéry“, v rámci ktorej jej ľudia posielali svoje postrehy, skúsenosti a fotografie z verejných budov a pomáhali zlepšovať stav bezbariérovosti na Slovensku. Právničky a právnici Kancelárie, aj na základe e-mailov, postupne preskúmavali školy, nemocnice a policajné útvary a sledovali napríklad, či budovy majú bezbariérovú toaletu, vodiace línie pre nevidiacich, nájazdové rampy a výťahy pre vozičkárov, alebo či ponúkajú tlmočenie do posunkovej reči nepočujúcim.

V rámci našej výzvy “Nahlás bariéry” sa Kancelárii ozval pán Peter Štaffen z chránenej dielne L&P, ktorý sa v máji prišiel **pozrieť na budovu verejného ochrancu práv a urobiť audit bezbariérovosti**. Pán Štaffen predstavil aj riešenia pre verejné budovy bez výťahu alebo riešenia v situáciách, keď dôjde k nefunkčnosti výťahu. V tejto súvislosti predstavil chodolez, ako jedno z riešení, a do jeho správneho a profesionálneho používania zaškolil zamestnancov Kancelárie. Správa z auditu budovy je dostupná na webovej stránke verejného ochrancu práv. Vedúci Kancelárie akceptoval navrhnuté odporúčania na odstránenie malých bariér, ako sú napríklad odstránenie dverových prahov do zasadacích miestností, alebo inštalácia zvončeka pri vstupe do budovy vo výške osoby sediacej na vozičku.

Bezbariérovosť úradov je prioritou verejnej ochrankyne práv už tretí rok. Právnici a právničky Kancelárie preverujú nielen bezbariérové vstupy do verejných budov, ale aj orientáciu a pohyb v budovách a prístupnosť služieb pre zmyslovo postihnutých. Medzi takéto služby patrí aj zamestnanec komunikujúci posunkovou rečou alebo tlmočník, ktorý akýkoľvek úkon s klientom úradu pretlmočí. Preto sa aj **zamestnanci Kancelárie v roku 2016 školili s lektorkou posunkovej reči Agátou Čermákovou**, ktorá prišla do Kancelárie vďaka programu Nadácie Pontis.

Verejná ochrankyňa práv sa v máji **zúčastnila workshopu, ktorý zorganizoval Národný demokratický inštitút**, a ktorý bol určený pre mladých rómskych politikov zo samospráv a pre zástupcov mimovládnych organizácií. Verejná ochrankyňa práv s nimi hovorila o potrebe rešpektovať a dodržiavať základné práva a slobody pri výkone svojej funkcie v lokálnej politike.

Verejná ochrankyňa práv podporila iniciatívu „Vezmite svoje dieťa do práce“, pretože deti majú poznať svojich rodičov. Nielen malé, ale aj veľké deti by mali poznať podmienky, v ktorých ich rodičia pracujú, akú prácu robia a s kým, a tiež prečo je dôležité pracovať. So žiadosťou o podporu iniciatívy sa na verejnú ochrankyňu práv obrátila nezaradená poslankyňa národnej rady, Simona Petřík.

Verejná ochrankyňa práv **navštívila v júni Detské advokačné centrum Náruč v Žiline**, ktoré oficiálne uviedla do života. Ide o prvú lastovičku v komplexnej pomoci malým obetiam fyzického násillia a sexuálneho zneužívania na Slovensku. Centrum poskytuje pod jednou strechou špeciálnu psychologickú, sociálnu a právnu pomoc deťom - obetiam a ich rodinám. Ďalej v spolupráci s pediatrom a detským gynekológom zabezpečuje aj špecializovanú zdravotnú starostlivosť. Verejná ochrankyňa práv sa v centre zaujímala o ukázkovú miestnosť s kamerou a prenosom záznamu do druhej miestnosti, ktorá umožňuje netraumatizujúci priebeh psychologického vyšetrenia dieťaťa, ale zároveň **je to aj ideálne miesto pre výsluchy detí - obetí a svedkov trestných činov**. V takýchto podmienkach sa realizuje najlepší záujem dieťaťa, ktorý má byť vždy na prvom mieste. Celý projekt spustila mimovládna organizácia Náruč.

1. júla 2016 prebehla v kultúrnom centre v Košiciach finálna prezentácia programu **“Brave kids”**, ktorú organizovala mimovládna organizácia Haliganda. Verejná ochrankyňa práv prevzala nad týmto projektom záštitu a deťom z Izraela, Iránu, Poľska, Talianska a Slovenska venovala malé darčeky.

Verejná ochrankyňa práv sa v júli **spolu s vyše tisíckou pokojných ľudí zúčastnila** protifašistickej demonštrácie **“Povedzme spolu nie fašizmu“** a **vystúpila na nej s krátkym prejavom**. V ňom zdôraznila, že aktuálna situácia na Slovensku sa otáča v neprospech ochrany základných práv a slobôd, pretože v spoločnosti pribúdajú hlasy, ktoré triedia ľudí podľa rôznych kategórií. Verejnosť a médiá upozornila, že tieto iniciatívy, ktoré sa začali v poslednom čase ozývať, hovoria, že nie všetci ľudia majú rovnaké práva a selektívne ich prisudzujú ľuďom podľa vlastného uváženia. Pri svojej práci si všimla, že sa, ako spoločnosť, zameriavame viac na ekonomické ukazovatele a ekonomickú prosperitu, ale uniká nám pozornosť od tém, na ktoré verejný ochranca práv pri svojich zisteniach porušenie základných práv a slobôd upozorňuje.

Verejná ochrankyňa práv **vystúpila v júli s prejavom na “Dúhovom Pride”, akcii organizátorov a organizácií občianskeho združenia Inakosť a iniciatívy Životné partnerstvo**, pretože verí, že právo na rodinný život a právo na súkromie patrí všetkým ľuďom bez rozdielu. Vo svojom prejave povedala, že európske hodnoty postavené na rešpektovaní a ochrane základných práv sa musia aj na Slovensku bez váhania prejavovať prijatím zákonnej úpravy, ktorá zabezpečí rovnoprávne postavenie každej rodiny. Rovnako, ako je to už dlhé roky vo vyše dvoch desiatkach európskych krajín. Pri tejto príležitosti v deň konania “Dúhového Pride” Kancelária vyvesila dúhovú vlajku na budove svojho sídla.

Verejná ochrankyňa práv **prijala pozvanie kapely Živé kvety na občiansky nepolitický protest** v Bratislave **“Vitajte v pekle”**, pretože posledné štyri roky intenzívne upozorňovala na zlyhávanie sociálno-právnej ochrany detí. Keďže inštitút verejného ochranca práv má pri svojej práci k dispozícii len tzv. mäkké prostriedky, považovala za dôležité podporiť občiansky tlak a angažovanosť na zmeny nefunkčného systému, ktorého výsledkom sú prípady ako utýraná Lucka, neľudsky vytrhnutý chlapec zo školy nesprávnym spôsobom výkonu rozhodnutia súdu, nefungujúca reedukácia detí, nečinnosť súdov v prípade pochybností pri umiestnených deťoch v súkromnom detskom domove a najnovšie aj situácia v resocializačnom zariadení v Galante.

Verejná ochrankyňa práv si **pri príležitosti Medzinárodného dňa spomienky na rómske obeť holokaustu uctila jeho obeť**. Zamestnanci Kancelárie, spolu s verejnou ochrankyňou práv, sa zúčastnili viacerých pietnych spomienok v Banskej Bystrici, v Kališti, v Detve, v Komárne a v Bratislave. Pripomínaním takýchto obetí sa Kancelária pripojila k myšlienke, že by sme nemali zabudnúť, ako ľahko môžu byť ľudia pripravení o základné práva a slobody.

Zamestnanci Kancelárie sa 14. novembra 2016, **na podnet jednej zo zamestnankýň Kancelárie, pri príležitosti Svetového dňa diabetu, školili v prevencii tohto ochorenia**. Od zdravotného personálu si mohli nechať otestovať hladinu cukru v krvi.

Verejná ochrankyňa práv **prevzala záštitu nad medzinárodným diskusným fórom o ľudských právach “HUMAN FORUM”**, ktoré sa konalo 7. a 8. decembra 2016 v Banskej Bystrici. Tento rok sa venovalo otázke **Demokracie v ohrození**. V rámci programu vystúpila v debate venovanej extrémizmu s témou “Akým smerom sa vyvíja demokracia v európskej a slovenskej spoločnosti”. Spolu s ňou diskutovali Peter Terem, Csilla Droppová, Milan Šagát a americký veľvyslanec na Slovensku, Adam Sterling. Podujatia sa zúčastnil aj prezident Slovenskej republiky, Andrej Kiska.

Začiatkom decembra verejná ochrankyňa práv podporila projekt Slovenského národného divadla a zúčastnila sa premiéry predstavenia Natálka, ktoré mieri do škôl spolu s diskusiou o extrémizme. Predstavenie o Natálke, ktorá utrpela popáleniny po tom, ako

pravicoví extrémisti hodili do domu, v ktorom spolu s rodinou žila, zápalné fľaše, je súčasťou projektu Slovenského národného divadla „Divadlo proti extrémizmu“.

Kancelária v decembri **podporila kampaň, účasť v ktorej jej ponúkla Holandská ambasáda**, a ktorá zviditeľňuje jednotlivé základné práva a slobody pri príležitosti **Medzinárodného dňa ľudských práv**. Do kampane sa zapojil vedúci kancelárie, ktorý si vybral tému **právo na ľudskú dôstojnosť**. Je to právo, ktorého porušenie verejná ochrankyňa práv vykazuje vo svojej práci často.

Verejná ochrankyňa práv prijala záštitu nad trojdňovou medzinárodnou konferenciou “CONNECTED”, ktorú organizovala Nadácia otvorenej spoločnosti v dňoch 7. až 9. decembra 2016. Konferencia sa zameriavala na komunikáciu o ľudských právach, vzdelávanie o ľudských právach a nastolovanie politík v oblasti ľudských práv. **Druhý deň konferencie, ktorý sa zameriaval na vzdelávanie v oblasti ľudských práv, otváral príhovorom vedúci odboru ochrany základných práv a slobôd Kancelárie, Pavol Žilinčík.**

5.3. Medzinárodný deň ľudských práv

Pri príležitosti Medzinárodného dňa ľudských práv, ktorý bol vyhlásený pri príležitosti schválenia Deklarácie ľudských práv Valným zhromaždením Organizácie Spojených národov, verejná ochrankyňa práv rovnako, ako v roku 2015, aj v roku 2016 vyjadrila svoju **vd'aku osobnostiam a inštitúciám, ktoré prijali hodnoty základných ľudských práv a slobôd, žijú podľa nich a aktívne sa podieľajú na ich ochrane.**

Na neformálnom podujatí poďakovala verejná ochrankyňa práv **Márii Leitmanovej a Ivanovi Leitmanovi** za dlhoročnú ochranu týraných a sexuálne zneužívaných detí v Centre Náruč a za odbornú pomoc a starostlivosť o tieto deti, ktorá sa v roku 2016 pretavila do otvorenia prvého **Ďetského advokačného centra Náruč** na Slovensku.

Poďakovala tiež **Romanovi Polákovi a Činohre Slovenského národného divadla**, ktorá benefičným koncertom podporila umelcov Bábkového divadla Na rázcestí z Banskej Bystrice, mieri do škôl s projektom „Divadlo proti extrémizmu“, ktorým chce Činohra SND zamerať pozornosť mladého diváka na ľudskosť, humanizmus, demokraciu a toleranciu a vytvára umelcom slobodný priestor, pre tvorbu a formovanie verejnej mienky v prospech základných práv a slobôd.

Michalovi Hvoreckému poďakovala za to, že pozíciu čítaného a obľúbeného autora využíva na to, aby verejne poukazoval na prešľapy politických a kultúrnych elít a vyvolával diskusiu o prípadoch arogancie a nespravodlivosti namierených proti menšinám. Michal Hvorecký sa dlhodobo venuje diskusiám s mladými ľuďmi o hrozbách extrémizmu, aktívne podporuje práva LGBTI komunity a zapája sa a propaguje projekty podporujúce utečencov.

Ekonomickej univerzite sa poďakovala za aktívnu účasť v edukačno-podpornom programe „Aj ty máš šancu“ Centra pre výskum etnicity a kultúry, vd'aka ktorému majú študenti z marginalizovaných komunit možnosť získať kvalitné vzdelanie.

Michalovi Kaščákovi vyjadrila poďakovanie za to, že vždy stojí na strane slabších, a že organizáciou podujatí na podporu Hedvigy Žákovéj-Malinovej, Mareka Kalužu z Vrbového, alebo zbitých obyvateľov v Moldave nad Bodvou, pripomína potrebu chrániť práva každého jedného človeka bez rozdielu.

Filmárom a propagátorom ochrany prírody **Erikovi Balážovi a Karolovi Kaliskému** poďakovala verejná ochrankyňa práv za ich unikátnu filmovú tvorbu, ktorou rozširujú povedomie o prírodných bohatstvách Slovenska a približujú tak verejnosti tému ochrany prírody.

Na uvedenom podujatí tlmočila do posunkovej reči Agáta Čermáková. Pamätné srdcia, ktoré boli odovzdané oceneným, vyrobili šikovní klienti Domova sociálnych služieb

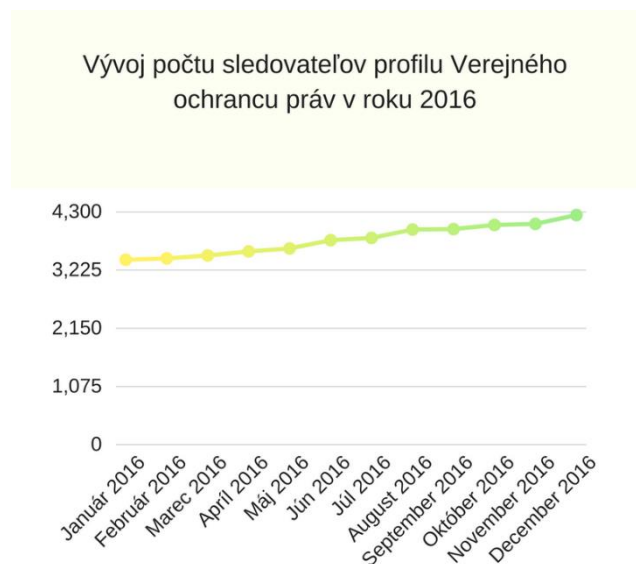
v Rohove. Podujatie prebehlo v priestoroch Nadácie Zastavme korupciu.

6. Médiá a komunikácia s novinármi

Verejná ochrankyňa práv aktívne komunikovala s novinármi, médiami a verejnosťou aj v roku 2016. Kancelária využívala na komunikáciu s verejnosťou, okrem webových stránok **www.vop.gov.sk** a **www.detskyombudsman.sk**, aj účty na sociálnych sieťach Facebook, Twitter, Instagram a Soundcloud. Najširšie využívala fanpage „**Verejný ochranca práv**“ na Facebooku, na ktorom počas roka uverejnila 96 statusov o aktivitách verejnej ochrankyne práv a Kancelárie. Mesačne tak komunikovala s verejnosťou v priemere 8 príspevkami.

Vývoj počtu fanúšikov profilu „Verejný ochranca práv“ v roku 2016

K 31.decembru 2016 sledovalo profil Verejného ochrancu práv na Facebooku 4 235 užívateľov, čo je o 826 užívateľov viac ako v januári. Medziročne stúpol počet sledovateľov profilu verejného ochrancu práv takmer o štvrtinu (24%). Priemerne sa každý mesiac zvyšoval počet fanúšikov o 68. Najväčší nárast v počte sledovaní zaznamenal profil v mesiacoch jún (153), august (154) a december (164).

Zdroj: <https://www.facebook.com/verejnyochrancaprav>

Počas roka Kancelária zorganizovala 11 tlačových brífingov a tlačových konferencií - k správam verejnej ochrankyne práv, výsledkom prieskumov, aktuálnym ľudskoprávnym témam a k podujatiam verejnej ochrankyne práv, vrátane spoločných tlačových brífingov s prezidentom Slovenskej republiky, s podpredsedníčkou vlády a ministerkou spravodlivosti, s ombudsmanmi krajín V4 a s mimovládnyimi organizáciami.

V priebehu roka vydala verejná ochrankyňa práv 9 tlačových správ, v ktorých informovala o výsledkoch svojej činnosti, o ukončených preskúmvaniach podnetov a o výsledkoch prieskumov verejného ochrancu práv.

V roku 2016 sa verejná ochrankyňa práv stretávala s novinármi na pravidelných neformálnych stretnutiach, na ktorých ich informovala o individuálnych podnetoch, ktoré sú spoločensky zaujímavé a môžu mať dosah na zmenu praxe v danej oblasti (pozitívny prípad riešenia šikanovania detí v škole, prípad nadmerného hluku v Trnave, prípady

pochybenia Sociálnej poisťovne pri vyplácaní dávok, prípad, kedy v nelegálnej cele na policajnej stanici policajti zbili zadržaného muža).

Verejná ochrankyňa práv bola v roku 2016 trikrát hosťom relácie “Braňo Závodský Naživo” v Rádiu Expres. V reláciách sa venovala svojej výročnej správe, postupom polície, ktorá nelegálne obmedzuje ľuďom osobnú slobodu, sociálno-právnej ochrane detí a mimoriadnej správe verejného ochrancu práv, ktorú predložila národnej rade a týkala sa postupu polície. O tejto téme **diskutovala verejná ochrankyňa práv aj v relácii “Z prvej ruky”** s ministrom vnútra, Róbertom Kaliňákom. Verejná ochrankyňa práv sa zúčastňovala televíznych diskusií v Slovenskej televízii a v spravodajskej televízii TA3.

Pre aktívne využívanie komunikácie v tradičných printových a elektronických médiách, ale aj na sociálnych sieťach, narástol, oproti roku 2015, počet mediálnych výstupov verejnej ochrankyne práv a Kancelárie v slovenských médiách. Monitoring výstupov v printových a elektronických médiách si Kancelária objednáva u spoločnosti Slovakia Online.

Tabuľka č. 1

Kľúčové slová v monitoringu	Počet citácií
verejná ochrankyňa práv	9203
ombudsmanka	1106
Jana Dubovcová	2024
Kancelária verejného ochrancu práv	320
ostatné sledované pojmy (predstavitelia Kancelárie, správy verejného ochrancu práv a pod.)	658

II. VZŤAHY KANCELÁRIE

1. Spolupráca s inými subjektmi pôsobiacimi v oblasti ochrany práv a slobôd

1.1. Spolupráca s prezidentom Slovenskej republiky

Prezident Slovenskej republiky, **Andrej Kiska**, prijal **verejnú ochrankyňu práv 26. mája 2016** a hovorili o najzávažnejších zisteniach verejnej ochrankyne práv z minulého roka - zo správy o činnosti verejného ochrancu práv. Prezidenta zaujímali najmä systémové zlyhania štátu, ktorý nevie ľuďom v konkrétnych situáciách garantovať ochranu základných práv. Rozprávali sa o takmer 10 000 neskončených reštitučných konaniach v pozemkových nárokoch, kde sa desaťtisíce ľudí nevedia domôcť majetku aj dve desaťročia. Hovorili tiež o stave bezbariérovosti na Slovensku, o zlyhávajúcom školstve, aj o kontrole policajných postupov. Spoločne sa zhodli na tom, že ak štát aj naďalej nebude prijímať systémové opatrenia v prípadoch keď zlyhal v ochrane základných práv ľudí, bude to voda na mlyn extrémistom.

1.2. Pracovné stretnutia k prioritám verejnej ochrankyne práv

4. februára 2016 bola v priestoroch Kancelárie za účasti zástupcu ministerstva školstva, Sekcie regionálneho školstva, zástupcov Štátnej školskej inšpekcie, niektorých predstaviteľov oslovených škôl, ako aj zástupcov mimovládnych organizácií, prerokovaná správa o výsledkoch prieskumu verejného ochrancu práv o postupe škôl pri získavaní informovaného súhlasu od rodičov žiaka základnej školy (s **osobitným zameraním na zisťovanie postupu, ktorým školy získavajú informovaný súhlas od rómskych rodičov žiaka s kultúrnou, sociálnou a jazykovou bariérou, aj žiaka so špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami**). Na stretnutí najmä predstavitelia škôl vyjadrovali veľkú potrebu, aby ministerstvo školstva vydalo metodické usmernenie o správnom postupe škôl pri získavaní informovaného súhlasu v jednotlivých prípadoch, v ktorých to právna úprava vyžaduje a súčasne vypracovalo a zverejnilo na svojej internetovej stránke odporúčané vzory tlačív informovaného súhlasu.

V auguste **prerokovala verejná ochrankyňa práv správu o prieskume uplatňovania práva dieťaťa byť vypočuté v každom konaní**, ktoré s ním súvisí, s podpredsedníčkou vlády a ministerkou spravodlivosti Luciou Žitňanskou. Stretnutia, na ktorom sformulovali odporúčania verejného ochrancu práv pre ministerstvo spravodlivosti, sa zúčastnili aj jeho zástupcovia, zástupcovia súdov a mimovládneho sektora.

V polovici novembra 2016 prerokovala verejná ochrankyňa práv správu o prieskume dodržiavania práva každého na prístup k bezpečnej, čistej, prístupnej a cenovo dostupnej vode a k hygiene, ako aj právo na ochranu života a zdravia pred požiarimi v rómskych osadách. Výsledky z prieskumu vykonaného v dvadsiatich rómskych osadách a odporúčania, ktoré verejná ochrankyňa práv navrhla, boli prerokované za účasti splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity, Ábela Ravasza, zástupcov ministerstva vnútra a zástupcov Prezídia Hasičského a záchranného zboru. Stretnutia sa zúčastnili aj poverení zamestnanci miest, resp. obcí s marginalizovaným rómskym obyvateľstvom, ktoré boli do prieskumu zapojené.

1.3. Odborné konferencie

Kancelária v novembri 2016 usporiadala **medzinárodnú konferenciu o segregácii vo vzdelávaní, ktorej hlavné posolstvo znelo: “Vzdelávame deti férovo“**. Zamerala sa na definovanie stavu segregácie vo vzdelávaní v jednotlivých krajinách a identifikovanie spoločných menovateľov jej vzniku a dôsledkov. Konferencia sa v jednotlivých blokoch upriamila na zhodnotenie súčasného stavu a právnych východísk na lokálnej a celoeurópskej úrovni. V problematike zaradovania detí do špeciálneho školstva sa sústredila na správne a nesprávne zaradovanie detí do vzdelávania a ich diagnostikovanie. Účastníci diskutovali o tom, ako je možné odstrániť segregáciu zo školstva a priniesť do nej nové metódy, ktoré by otvorili možnosti vzdelávania detí z marginalizovaných komunít v bežnom školskom živote.

2. Vzťahy s medzinárodnými a s nadnárodnými inštitúciami

2.1. Medzinárodná spolupráca

Kancelária sa zapájala do všetkých aktivít, ktoré jej umožňovali realizovať jej rozpočtové a personálne možnosti.

2.2. Spolupráca s Medzinárodným ombudsmanským inštitútom

Medzinárodný ombudsmanský inštitút vnímal v roku 2016 utečeneckú krízu a vzrastajúce obavy o bezpečnosť v Európe a vo zvyšku sveta ako ohrozenie základného práva na slobodu vyjadrovania a základného práva na súkromie. Zároveň ju považoval za riziko rastu rasizmu a xenofóbie na kontinente. Aj z týchto dôvodov sa pod záštitou uvedeného inštitútu a katalánskeho ombudsmana koncom apríla 2016 konalo v Barcelone medzinárodné sympóziu “Aktuálne výzvy v ľudskoprávnej oblasti: Ombudsman čeliaci hrozbám” otvorené ombudsmanom z celého sveta, ľudskoprávnym inštitúciami a ich zamestnancom. Vedúci odboru ochrany základných práv a slobôd Kancelárie, Pavol Žilinčík, bol jeden z diskutérov okrúhleho stola a vystúpil s témou “Ombudsmani v ohrození”.

2.3. Spolupráca s Európskym ombudsmanom

Aktívna spolupráca s európskou ombudsmankou a jej úradom pokračovala aj v roku 2016. Vedúci Kancelárie sa v júni zúčastnil na medzinárodnej konferencii siete európskych ombudsmanov, ktorá sa venovala migračnej kríze a kontrole lobingu.

2.4. Spolupráca s Európskou komisiou

V rámci projektu “CharterClick” sa právnička Kancelárie v marci zúčastnila workshopu vo Florencii venovanému aplikácii charty základných práv Európskej únie v každodennej praxi národných inštitúcií zaoberajúcich sa ochranou základných práv a slobôd.

Verejná ochrankyňa práv 29. apríla 2016 **prijala eurokomisárku pre spravodlivosť, Věru Jourovú**, s ktorou diskutovala o uplatňovaní základného práva na vzdelanie a na prístup k vzdelaniu, s ohľadom na vzdelávanie rómskych detí z vylúčených spoločenských. Práve pre túto tému nás nedávno Európska komisia napomenula v začatom konaní proti Slovenskej republike. Komisárku zaujímala aj otázka uplatňovania práva na súdnu a inú právnu ochranu, pretože vníma veľkú nedôveru ľudí v súdnictvo na Slovensku.

2.5. Spolupráca s Agentúrou Európskej únie pre základné práva

Hlavným poslaním Agentúry Európskej únie pre základné práva/The European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) je poskytovanie odbornej pomoci a poradenstva o základných právach a o legislatíve spoločenstva, ktoré realizuje predovšetkým prostredníctvom odborných konferencií, seminárov a školení, ale predovšetkým publikovaním správ a manuálov na webe agentúry.

Vo februári 2016 sa zástupca Kancelárie zúčastnil vo Viedni tréningu monitorov nútených návratov, ktorý Agentúra Európskej únie pre základné práva organizovala spoločne s európskou agentúrou pre pobrežnú a pohraničnú stráž.

2.6. Spolupráca s Európskym parlamentom

Zástupkyne Kancelárie sa zúčastnili vo februári 2016 medzinárodnej konferencie venovanej problematike detí obmedzovaných na slobode, ktorá sa konala pod záštitou Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru pri Európskom parlamente.

V marci sa vedúci Kancelárie, spolu s pránikom Kancelárie, zúčastnili v Bruseli, v rámci projektu „Východné partnerstvo“, stretnutia zástupcov ombudsmanských inštitúcií partnerstva, a tiež boli prítomní na zasadnutí Podvýboru európskeho parlamentu pre ľudské práva, ktorého ústrednu témou boli hlavné dôvody migrácie.

2.7. Spolupráca s Radou Európy

Rada Európy, v spolupráci s Úradom komisára pre ľudské práva Kazašskej republiky, usporiadala v júni 2016 medzinárodnú konferenciu na vysokej úrovni pod názvom: „Rola a úlohy inštitúcií na ochranu ľudských práv v kontexte modernizácie“, na ktorej sa zúčastnil Pavol Žilinčík, vedúci odboru ochrany základných práv a slobôd Kancelárie.

Významnou časťou konferencie bolo porovnávanie skúseností z uplatňovania Opčného protokolu k Európskemu dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania. Hoci samotný tento dohovor Slovenská republika ratifikovala, k opčnému protokolu zatiaľ nepristúpila.

Z rokovania bolo zrejmé, že národný prevenčný mechanizmus, ako hlavný nástroj uplatňovania uvedeného dohovoru a Opčného protokolu v krajinách, ktoré ho vytvorili, je podrobne prepracovaný a účinný vo vzťahu k preskúmvaniu zlého zaobchádzania v zariadeniach s obmedzenou slobodou, a to vo všetkých krajinách, ktorých zástupcovia sa na konferencii zúčastnili. **Slovenskej republike by pristúpenie k tomuto Opčnému protokolu výrazne napomohlo z hľadiska medzinárodných štandardov dodržiavania ľudských práv.**

V rámci konferencie Pavol Žilinčík vystúpil s príspevkom, v ktorom popísal rolu verejného ochrancu práv v Slovenskej republike a zameral sa na vyhodnocovanie porušenia ľudských práv v jednotlivých prípadoch, opísal prácu verejného ochrancu práv z vlastnej iniciatívy, spoluprácu s národnou radou, publikovanie mimoriadnych správ, a spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami.

2.8. Spolupráca v rámci Európskej siete ombudsmanov pre deti

V priebehu hodnoteného obdobia Kancelária aktívne komunikovala so zástupcami členských štátov Európskej siete ombudsmanov pre deti vo veciach rôznych žiadostí o informácie, opisu legislatívneho rámca v Slovenskej republike, či výmeny skúseností. Právnička Kancelárie sa začiatkom júna v Dubline zúčastnila pracovného seminára „Rovnaké možnosti vo vzdelávaní pre všetky deti a mladých ľudí“, ktorej cieľom bolo vytvorenie

návrhu stanoviska Európskej siete ombudsmanov pre deti k tejto problematike.

2.9. Spolupráca s Organizáciou Spojených národov

V apríli 2016 prijala verejná ochrankyňa práv Francois Crépeau, špeciálneho spravodajcu Organizácie Spojených národov pre ľudské práva utečencov a migrantov, s ktorým hovorila o podmienkach života cudzincov na Slovensku. Zhodli sa, že policajné zásahy, na ktoré poukázala, vrátane zásahu v Medved'ove, ale aj prístup cudzineckej polície k cudzincom, by mali odrážať profesionalitu polície a je len na škodu samotnej krajiny a jej bezpečnostných zložiek, keď ich postupy vzbudzujú pochybnosti.

2.10. Spolupráca v rámci krajín V4

V septembri 2016 **verejná ochrankyňa práv privítala vo Vysokých Tatrách ombudsmanov z Českej, Maďarskej a Poľskej republiky na pravidelnom každoročnom stretnutí verejných ochrancov práv členských krajín V4.** Podujatie začalo pracovným stretnutím a tlačovou konferenciou za účasti prezidenta Slovenskej republiky, Andreja Kisku. Verejní ochrancovia práv sa venovali štyrom témam: Aplikácii čl. 3 a čl. 5 Európskeho Dohovoru o ochrane EP a ZS v krajinách V4, s dôrazom na zabezpečenie práva na nezávislé a účinné vyšetrenie policajného postupu, na zariadenia pre cudzincov a podmienky v nich, hovorili aj o najzávažnejších problémoch/prípadoch ombudsmanov v krajinách V4 a stretnutie ukončili poslednou témou, a to naplnením Rezolúcie 1959/2013 Parlamentného zhromaždenia Rady Európy. Výsledkom stretnutia bolo prijatie záverečného vyhlásenia.

V hodnotenom období pokračovala aj dlhoročná spolupráca s českou verejnou ochrankyňou práv, Annou Šabatovou, a s jej kanceláriou, prostredníctvom viacerých pracovných stretnutí a workshopov v Brne a v Bratislave.

2.11. Ďalšia zahraničná spolupráca

Zástupcovia Kancelárie sa na prelome mája a júna zúčastnili konferencie, ktorú vo Viedni usporiadalo rakúske Spolkové ministerstvo pre rodiny a mládež na tému zákazu telesných trestov uplatňovaných pri výchove detí.

Koncom novembra sa verejná ochrankyňa **práv stretla so zástupcami škandinávskych veľvyslanectiev.** Spolu s vedúcim Kancelárie, Mariánom Törökom, a vedúcim odboru ochrany základných práv a slobôd, Pavlom Žilinčíkom, **prijala zástupcov Nórskej a Švédskej ambasády.** Okrem zistení verejného ochrancu práv a aktuálnych ľudskoprávných tém rozoberali aj právne postavenie verejného ochrancu práv na Slovensku.

III. ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE A HOSPODÁRENIE KANCELÁRIE

1. Organizačné a personálne zabezpečenie Kancelárie

1.1. Organizačný poriadok Kancelárie

Platný organizačný poriadok Kancelárie schválila verejná ochrankyňa práv ešte v máji 2012, s účinnosťou od 1. júna 2012. Súčasne schválila aj počet zamestnancov,⁸ potrebný na plnenie úloh, ktoré má Kancelária pre verejného ochrancu práv zabezpečovať. Z celkového počtu 57 zamestnancov bolo 35 miest určených pre odborných pracovníkov právneho odboru a 21 miest pre odborných a organizačno-technických zamestnancov a vedúci Kancelárie.

Jednou z priorít verejnej ochrankyne práv počas celého funkčného obdobia bolo zabezpečenie prítomnosti Kancelárie v regiónoch Slovenska, čo by umožnilo operatívnejšie preskúmavanie činnosti orgánov verejnej správy v jednotlivých regiónoch a zlepšilo prístup občanov k verejnému ochrancovi práv. Preto bolo už v roku 2012 súčasťou organizačného poriadku plánovaných 8 odborných pracovníkov v regiónoch, spolu s 8 polovičnými administratívnymi silami.

Postavenie verejného ochrancu práv je dané ústavou. Zárukou jeho nezávislosti je, okrem iného, existencia dostatočných zdrojov na plnenie všetkých ustanovených povinností, ako aj autonómie v otázkach týkajúcich sa rozpočtu a zamestnancov (pozri Odporúčanie Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 1615 (2003)1 o inštitúcii ombudsmana, bod 7 písm. vii.).

Pridelené rozpočtové prostriedky však od roku 2012 až doposiaľ neumožnili Kancelárii reálne zabezpečiť organizačnú štruktúru schválenú verejnou ochrankyňou práv. Rovnako ako v predchádzajúcich rokoch, evidovala Kancelária aj v roku 2016 nie nepodstatný rozdiel medzi reálnym a schváleným stavom zamestnancov.

1.2. Personálne zabezpečenie Kancelárie

K 31. decembru 2016 úlohy Kancelárie zabezpečovalo 34 zamestnancov (stav bez verejného ochrancu práv). Úlohy Kancelárie plnia štátni zamestnanci a zamestnanci. V štátnozamestnaneckom pomere bolo k uvedenému dátumu 22 zamestnancov (z toho 17 právnikov) a 12 zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme. Štyri zamestnankyne boli na materskej alebo rodičovskej dovolenke. Celkový rozdiel predstavuje 23 zamestnancov, z toho však až 17 právnikov, čo je 50 % z ich schváleného počtu!

Zástupcovia Kancelárie sa, okrem vybavovania podaní/podnetov a realizácii prieskumov, pravidelne zúčastňujú aj odborných konferencií, seminárov a iných odborných podujatí. Viacerí sa súčasne venujú metodickému vedeniu študentov, ktorí v Kancelárii absolvujú odbornú stáž.⁹ Je preto v záujme všetkých fyzických osôb a právnických osôb, ktoré sa môžu na verejného ochrancu práv obrátiť, aby bol výber zamestnancov postavený na odbornosti a profesionalite. Naplnenie stavu zamestnancov podľa verejnou ochrankyňou práv schválenej štruktúry, by však nebolo možné ani pri obsadení všetkých schválených miest zamestnancami bez akejkoľvek odbornej praxe, ktorej výška má vplyv na určenie tarifného platu.

---

⁸Podľa § 27a ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv: „Úlohy kancelárie plnia štátni zamestnanci a zamestnanci. Počet zamestnancov schvaľuje verejný ochranca práv.“

⁹V roku 2016 vykonalo v Kancelárii stáž 14 študentov.

Postoj Slovenskej republiky k podpore ľudsko-právnych inštitúcií, často deklarovaný na medzinárodnej pôde, sa neodráža v podmienkach činnosti verejného ochrancu práv. Ako absolútny zásah do nezávislosti ústavného orgánu vnímame prijatie navrhovaného znenia nového zákona o štátnej službe, ktorý v § 23 uvádza, že **systemizáciou štátnozamestnaneckých miest na účely tohto zákona sa rozumie počet štátnozamestnaneckých miest v služobných úradoch určený správcom rozpočtovej kapitoly v rámci limitu počtu zamestnancov schváleného na príslušný rozpočtový rok.** Kancelárii bola samostatná rozpočtová kapitola zrušená ešte v roku 2004 a napriek snahe Kancelárie o vrátenie samostatnej kapitoly, je stále súčasťou kapitoly Všeobecná pokladničná správa, ktorú spravuje ministerstvo financií. **Skutočnosť, že by ministerstvo financií získalo reálnu právomoc určovať verejnému ochrancovi práv počet štátnozamestnaneckých miest už priamo naráža na autonómnosť tohto ústavného orgánu**

Na základe praktických skúseností Kancelárie je preto potrebné opätovne zdôrazniť, že nie formálne deklarovanie nezávislosti, ale najmä jeho reálne zabezpečenie zo strany štátu je hlavnou podmienkou efektívnosti ombudsmanského inštitútu ako kontrolného orgánu fungovania verejnej správy.

2. Materiálno-technické zabezpečenie Kancelárie

2.1. Správa informačných technológií

Najdôležitejším informačným systémom, s ktorým pracujú všetci zamestnanci, a bez ktorého nie je možné spracovanie podnetov, bežných spisov a všetkých doručených, odoslaných a interných záznamov, vrátane sledovania ich obehu, archivácie a vyhľadávania údajov v elektronickej registratúre a v registratúrnom stredisku, je stále - na zákazku špecificky upravený - komerčný produkt Fabasoft, obstaraný v roku 2002. Tento systém nebol kvôli neprideleniu finančných prostriedkov nikdy aktualizovaný, ani modernizovaný a Kancelária priebežne realizuje len udržiavacie práce, aby informačný systém bol prevádzkyschopný. S ohľadom na objem uložených údajov a na zastaralé technológie systému neustále hrozí havária, ktorá môže zásadným spôsobom negatívne ovplyvniť výkon činností verejného ochrancu práv a z dôvodu nekompatibility softvéru nie je možné pokračovať v modernizácii ostatných informačných technológií.

V roku 2016 Kancelária pokračovala v rokovaní s ministerstvom financií o možnosti pripojiť sa k implementácii informačného systému určeného na registrovanie a archivovanie dokumentov pre ministerstvo financií. Na základe vecných podkladov Kancelárie ministerstvo financií požiadalo dodávateľa svojho informačného systému o vypracovanie analýzy možnosti využitia existujúcej zmluvy a o odhad predpokladaných nákladov. Podľa výsledkov analýzy, na zabezpečenie funkcionality požadovanej Kanceláriou, keď informačný systém, okrem správy registratúry, slúži zároveň ako agendový systém v oblasti pôsobnosti verejného ochrancu práv určený na evidenciu podnetov, nestačí použiť funkcionality implementované na ministerstve financií, ale je potrebné urobiť také zásahy v systéme, ktoré uzatvorená zmluva nepokrýva. Zo strany Kancelárie je teda nevyhnutné realizovať príslušnú metódu verejného obstarávania a mať k dispozícii príslušný objem kapitálových výdavkov. Kancelária môže využiť sublicenciu na dielo ministerstva financií (odhadovaná cena úpravy dosahuje cenu obstarania informačného systému bez využitia existujúcich zmluvných vzťahov), alebo sublicenciu na dielo vrátane poskytnutia 40 ks používateľských licencií (odhadovaná cena je asi o 14 000,- € nižšia). Na základe týchto výsledkov Kancelária opakovane - štvrtý raz - prostredníctvom prioritného titulu, požiadala o pridelenie rozpočtových prostriedkov potrebných na obstaranie nového informačného systému na nasledujúce rozpočtové obdobie, t. j. na rok 2017. Ministerstvo financií tejto

žiadosti opätovne nevyhovelo.

2.2. Správa majetku

Aj v roku 2016 pretrváva situácia, keď väčšina majetku, ktorý tvorí zariadenie Kancelárie, vrátane motorových vozidiel, bola obstaraná v období jej vzniku, t. j. v rokoch 2002 a 2003.

V roku 2016 Kancelária z bežných výdavkov obstarala stoličky a interaktívnu tabuľu do nových zasadacích priestorov, špeciálne prispôbelených na rôzne, predovšetkým pracovné stretnutia so subjektmi mimo Kancelárie, porady – brainstormingy zamestnancov Kancelárie, ako aj na tlačové besedy s novinármi.

V rozsahu možností prideleného limitu bežných výdavkov Kancelária modernizovala výpočtovú techniku nákupom osobných počítačov a tlačiarňí. Okrem iného drobného hmotného majetku, Kancelária zakúpila aj skladací invalidný vozík s rozmermi vhodnými do výťahu v jej sídle, ktorý je určený na prípadný transport imobilných podávateľov, alebo návštevníkov do iných priestorov, ako je bezbarerová hovorňa na prízemí.

Z kapitálových výdavkov Kancelária, s využitím rámcovej dohody OVO2-2014/000037-044 uzatvorenej ministerstvom vnútra v rámci centrálného verejného obstarávania, zakúpila služobné motorové vozidlo Škoda SUPERB dodané v závere roka. Kancelária zároveň vyhlásila služobné motorové vozidlo Škoda SUPERB (obstarané v roku 2002) za prebytočné, pretože bolo opotrebované s nutnosťou väčšej opravy a jeho ďalšie prevádzkovanie je nehospodárne.

2.3. Správa registratúry a podateľňa

V hodnotenom období bolo v podateľni Kancelárie zaevidovaných spolu 8 554 doručených záznamov, poštou, mailom alebo osobne bolo expedovaných 4 833 odoslaných záznamov a všetkými zamestnancami Kancelárie bolo založených celkovo 4 825 interných záznamov. Elektronická podoba všetkých doručených aj odoslaných záznamov je súčasťou registratúry.

3. Hospodárenie Kancelárie s pridelenými rozpočtovými prostriedkami

V súlade so zákonom č. 411/2015 Z. z. o štátnom rozpočte na rok 2016 Kancelária hospodárila v rozpočtovom období 2016 **so schváleným rozpočtom vo výške 1 198 038,- €**, určeným na realizáciu bežných a kapitálových výdavkov programu Ochrana základných práv a slobôd 06Q, čo je o 18 480,- € viac ako schválený rozpočet na obdobie 2015.

Tento rozpočet bol v máji 2016 zvýšený o 18 063,- € na sumu 1 216 101,- €, pričom finčné prostriedky boli určené na pokrytie zvýšenia platových taríf štátnych zamestnancov a na úpravu stupníc platových taríf zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, ku ktorým prišlo valorizáciou na rok 2016, a tiež na úhradu súvisiacich vyšších výdavkov na zdravotné poisťenie a na príspevok Sociálnej poisťovni.

V závere roka Kancelária využila ustanovenia § 8 a § 18 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zaviazala kapitálové prostriedky vo výške 57 535,01 €, ktoré plánuje využiť v roku 2017. Ministerstvo financií, ktoré spravuje kapitolu Všeobecná pokladničná správa, ktorej súčasťou je Kancelária, v závere roka 2016 vyhovel žiadosti o rozpočtové opatrenie – presun bežných výdavkov na kapitálové výdavky vo výške 37 300,- €. Po realizácii tohto rozpočtového opatrenia dosiahol upravený rozpočet sumu **1 192 681,- €**.

Tabuľka č. 2

Rozpočet k 31. decembru 2016		
v €	schválený	upravený
odmeňovanie	606 289	619 674
poistné	215 500	208 978
tovary a služby	341 999	321 099
bežné transfery	9 250	4 050
kapitálové výdavky	25 000	38 880
Spolu	1 198 038	1 192 681

Výška rozpočtových prostriedkov, oznámená v rozpise záväzných ukazovateľov štátneho rozpočtu na rok 2016 z 23. októbra 2015 a určená na krytie výdavkov kategórie odmeňovanie – mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania, nepostačovala na poskytovanie tarifných platov pre 57 zamestnancov - podľa organizačnej štruktúry, ktorú vydala verejná ochrankyňa práv. Uvedený počet zamestnancov sa odzrkadlil aj v prílohe č. 1 k uzneseniu vlády Slovenskej republiky 544/2015. Pre nedostatok finančných prostriedkov ani k 31. decembru 2016 Kancelária neobsadila všetky miesta podľa platnej organizačnej štruktúry.

Z upraveného rozpočtu bolo vyčerpaných 1 180 636,97 €, čo predstavuje 98,99 % z celkového upraveného rozpočtu. Detailnejší priebeh čerpania finančných prostriedkov v hodnotenom období uvádza tabuľka č. 3.

Tabuľka č. 3

Výdavky v €	Upravený rozpočet	Čerpanie	
odmeňovanie	619 674	619 673,59	99,99 %
poistné	208 978	208 753,81	99,90 %
tovary a služby	321 099	310 180,33	96,60 %
bežné transfery	4 050	3 149,24	77,76 %
kapitálové výdavky	38 880	38 880,00	100,00 %
Spolu	1 192 681	1 180 636,87	98,99 %

Priebeh čerpania výdavkov bol z časového hľadiska závislý predovšetkým od lehôt na úhradu nájmu a služieb spojených s nájmom a od výplatných termínov.

Najvyšším výdavkom Kancelárie v oblasti výdavkov na tovary a služby je nájom administratívnych priestorov na základe zmluvy uzatvorenej so spoločnosťou Správa služieb diplomatickému zboru a. s., ktorá je v 100 % vlastníctve štátu, a služby s ním spojené. Na základe predchádzajúcich skúseností prenajímateľa Kancelária už v procese prípravy rozpočtu na rok 2016 zohľadnila možný nedoplatok za služby poskytnuté v roku 2015 vo výške 15 000,- €. Vyúčtovanie služieb za rok 2015 bolo nakoniec vysporiadané preplatkom vo výške 16 386,98 €, ktorý Kancelária riadne odviedla do štátneho rozpočtu. Prenajímateľ, na základe vyúčtovania, znížil pre rok 2016 predpis služieb spojených s nájmom o takmer 17 000,- €. Na základe týchto skutočností sa v rozpočte Kancelárie uvoľnilo 32 000,- €. Časť z týchto prostriedkov, spolu s úsporou na iných podpoložkách rozpočtu bežných výdavkov, bola po vykonaní príslušného rozpočtového opatrenia použitá na nákup služobného motorového vozidla, ktoré nahradilo vozidlo obstarané v roku 2002. Zvyšok, vo výške 12 044,03 €, predstavuje rozpočtovú úsporu, ktorá s ohľadom na čas jej vzniku a na zásadu hospodárnosti, efektívnosti a účelnosti použitia rozpočtových

prostriedkov, nebola použitá.

Opakovane je potrebné uviesť, že rozpočtové prostriedky určené na odmeňovanie zamestnancov uznesením vlády Slovenskej republiky č. 544/2015, ani po zohľadnení valorizácie nepostačovali na poskytovanie tarifných plátov pre počet zamestnancov podľa organizačnej štruktúry, ktorú vydala verejná ochrankyňa práv a finančné prostriedky určené na prevádzku Kancelárie, vrátane mzdových náležitostí zamestnancov, nedosiahli úroveň roka 2009.

Tabuľka č. 4

Obdobie	Rozpočet v €			Uznesenie vlády upravené o valorizácie	
	schválený	upravený	čerpanie	mzdové prostriedky v €	počet zamestnancov
2008	1 295 857	1 294 337	1 293 529	612 740	41
2009	1 344 187	1 328 610	1 328 577	630 175	41
2010	1 195 610	1 248 884	1 248 871	618 266	38
2011	1 165 236	1 160 436	1 142 378	588 728	41
2012	1 166 276	1 161 476	1 161 460	589 621	41
2013	1 172 343	1 174 847	1 174 833	581 849	50
2014	1 165 048	1 137 770	1 136 971	588 562	57
2015	1 179 558	1 154 340	1 153 421	599 531	57
2016	1 198 038	1 192 681	1 180 637	619 674	57

V procese návrhu rozpočtu na rok 2017 Kancelária znova požadovala pridelenie finančných prostriedkov na realizáciu rozpočtovej priority „Podpora regiónov“, ďalej na prioritu „Registratúra – IT technológie“ a prioritu „Osveta“.

V procese tvorby rozpočtu bola ministerstvom financií zohľadnená iba priorita „Osveta“, a tak parlamentný rozpis rozpočtu a súvisiace uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 461/2016 limitujú činnosť Kancelárie v rozpočtovom období 2017 v hraniciach uvedených v tabuľke č. 5.

Tabuľka č. 5

Obdobie	Schválený rozpočet v €	Uznesenie vlády	
		mzdové prostriedky v €	počet zamestnancov
2017	1 239 871	628 618	57

IV. PODMIENKY ČINNOSTI KANCELÁRIE A NÁVRHY ODPORÚČANÍ VEREJNEJ OCHRANKYNI PRÁV PRE NÁRODNÚ RADU

1. Podmienky činnosti Kancelárie

Ústava deklaruje princíp nezávislosti verejného ochrancu práv. Je daný nielen spôsobom jeho kreovania, ale aj charakterom jeho vzťahu k jednotlivým orgánom štátu. Aj keď je verejný ochranca práv svojím vznikom a určitými vzťahmi viazaný na národnú radu, ktorá ho volí, a ktorú je povinný informovať o svojej činnosti, nejde o vzťah subordinácie. Nezávislosť verejného ochrancu práv od výkonnej moci by mala byť absolútna.

Podmienky činnosti verejného ochrancu práv v Slovenskej republike sú limitované jednak skutočnosťou, že Kancelária nie je samostatnou rozpočtovou kapitolou, a jednak pridelenou výškou finančných prostriedkov určených na činnosť verejného ochrancu práv. **Kancelária, ktorá podľa § 27 zákona o verejnom ochrancovi práv plní úlohy spojené s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti verejného ochrancu práv, je súčasťou rozpočtovej kapitoly Všeobecná pokladničná správa, a tak limit výdavkov v procese zostavovania rozpočtu verejnej správy navrhuje ministerstvo financií.** Kancelária má možnosť pripraviť rozpis na jednotlivé položky ekonomickej klasifikácie, pričom vo vzťahu k ministerstvu financií môže namietat' navrhovaný objem finančných prostriedkov a žiadať o schválenie rozpočtových priorit.

Je potrebné konštatovať, že personálne a materiálne-technické zabezpečenie činnosti Kancelárie, vzhľadom na objem a štruktúru pridelených finančných prostriedkov, nie je dostatočné. **Nedovoľuje usporiadať Kanceláriu podľa organizačnej štruktúry tak, ako ju podľa zákona určil verejný ochranca práv a v plnom rozsahu nepokrýva náklady na plnenie úloh, ktoré môže verejný ochranca práv na základe pôsobnosti vyplývajúcej mu z ústavy, spôsobom a v rozsahu ustanovenom zákonom, plniť. Táto realita nekorešponduje ani s Odporúčaním Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 1615 (2003)¹ o inštitúcii ombudsmana, ani s Rezolúciou 1959/2013 Parlamentného zhromaždenia Rady Európy o posilnení ombudsmanských inštitúcií v Európe.**

2. Návrhy odporúčaní pre národnú radu

- a) Garantovať nezávislosť verejného ochrancu práv od výkonnej moci ustanovením samostatnej rozpočtovej kapitoly.
- b) Vytvoriť podmienky pre realizovanie organizačného poriadku Kancelárie prijatím rozpočtového opatrenia, ktoré umožní naplniť personálny stav.
- c) Pri zostavovaní rozpočtu verejnej správy a pri určovaní limitu výdavkov Kancelárie pre nasledujúce rozpočtové obdobia postupovať v súlade s Odporúčaním Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 1615 (2003)¹ o inštitúcii ombudsmana a s Rezolúciou 1959/2013 Parlamentného zhromaždenia Rady Európy o posilnení ombudsmanských inštitúcií v Európe, so zreteľom na rozpočtové požiadavky Kancelárie, ktoré v roku 2017 predloží ministerstvu financií v procese zostavovania Rozpisu východísk návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2018 – 2020.